

Ökumenischer Pilgerweg
Pielgrzymka ekumeniczna

2012

QUA LIBERTATE CHRISTUS NOS LIBERAVIT
KU WOLNOŚCI WYSWOBODZIŁ NAS CHRYSZTUS
ZUR FREIHEIT HAT UNS CHRISTUS BEFREIT

GAL. 5, 1

Ökumenischer Pilgerweg
Pielgrzymka ekumeniczna

2012

IMPRESSUM

*Niemiecko-Polska Pielgrzymka Ekumeniczna Magdeburg-Gniezno
Kancelaria Parafialna Greiffenberg
Pastor dr Justus Werdin
Skład i układ graficzny: Sabine Stolpmann, Angermünde
Zdjęcia: Jörg Stolpmann, Groß Fredenwalde
Drukarnia Nauendorf, Angermünde
500 egzemplarzy, czerwiec 2012*

*Deutsch-Polnischer Ökumenischer Pilgerweg Magdeburg-Gnesen
c/o Ev. Pfarramt Greiffenberg
V. i. S. d. P. Pfr. Dr. Justus Werdin
Satz und Layout: Sabine Stolpmann, Angermünde
Einbandfoto: Jörg Stolpmann, Groß Fredenwalde
Druckerei Nauendorf, Angermünde
500 Exemplare, Juni 2012*

QUA LIBERTATE CHRISTUS NOS LIBERAVIT
KU WOLNOŚCI WYSWOBODZIŁ NAS CHRYSZTUS
ZUR FREIHEIT HAT UNS CHRISTUS BEFREIT
GAL. 5, 1

SPIS TREŚCI

INHALT

<i>Słowo wstępne</i>	6	<i>Vorwort</i>
<i>O Wolności</i>	10	<i>Über die Freiheit</i>
<i>Pastor Carsten Rostalsky</i>		<i>Pfr. Carsten Rostalsky</i>
<i>Portret człowieka wolnego. Agata Skotnicka</i>	14	<i>Der freie Mensch. Ein Proträt. Agata Skotnicka</i>
<i>Przesłanie końcowe IX Zjazdu Gnieźnieńskiego</i>	32	<i>Schlussappell des IX. Gnesener Kongresses</i>
MEDITATIONES		
<i>Talmud babiloński. Przypowieści ojców.</i>	42	<i>Babylonischer Talmud. Sprüche der Väter.</i>
<i>Mevlana Jelaluddin Rumi</i>	44	<i>Mevlana Jelaluddin Rumi</i>
<i>Modlitwa</i>	48	<i>Gebet</i>
<i>Święta Gertruda Wielka z Helfty</i>		<i>Hlg. Große Gertrud von Helfta</i>
<i>O wolności chrześcijańskiej.</i>	52	<i>Von der Freiheit eines Christenmenschen.</i>
<i>ks. dr. Marcin Luter</i>		<i>Pfr. Dr. Martin Luther</i>
<i>Modlitwa oddania się</i>	60	<i>Gebet der Ergebung</i>
<i>Ignacy Loyola</i>		<i>Ignatius von Loyola</i>
<i>Wspaniałość naszej ziemi</i>	62	<i>Die Herrlichkeit der Erden</i>
<i>Andreas Gryphius</i>		<i>Andreas Gryphius</i>

Powierzam się Tobie ... 66	<i>Dir vertraue ich mich an ...</i> Charles de Foucauld	<i>Ku wolności wyswobodził nas Chrystus. Jan Paweł II, papież</i> 116	<i>Zur Freiheit hat uns Christus befreit. Papst Johannes Paul II.</i>
<i>O wolności.</i> 70	<i>Von der Freiheit.</i> Khalil Gibran	<i>Łączy nas wiara w Tróję Świętą. Benedykt XVI, papież</i> 124	<i>Uns verbindet der Glaube an die Trinität. Papst Benedikt XVI.</i>
<i>Bądź wola Twoja</i> 74	<i>Dein Wille geschehe</i> Oliver Clément	<i>Wierzyć głębiej i żywij</i> 134	<i>Tiefer und lebendiger glauben</i> Papst Benedikt XVI.
<i>Wolność i przeznaczenie.</i> 80	<i>Freiheit und Schicksal.</i> Paul Tillich	<i>Zródła Taizé</i> 144	<i>Quellen aus Taizé</i> Brat Roger Schütz
<i>Stacje na drodze do wolności</i> 82	<i>Stationen auf dem Weg zur Freiheit. Pfr. D. Dietrich Bonhoeffer</i>	<i>Posłuszeństwo w Kościele</i> 152	<i>Der Gehorsam in der Kirche</i> Tomasz Rogoziński
<i>Czym jest pokój?</i> 84	<i>Was ist Friede?</i> Yehudi Menuhin	<i>Wolność. Orędzie.</i> 160	<i>Freiheit. Ein Plädoyer.</i> Pastor Joachim Gauck, Prezydent Niemiec
<i>Wolność człowieka.</i> 88	<i>Die Freiheit des Menschen.</i> Katechizm Kościoła Katolickiego	<i>Homilia</i> 162	<i>Predigt</i> Pastor Erich Busse
<i>Nieszczęsny dar wolności</i> 98	<i>Das unglückliche Geschenk der Freiheit. Pfr. Józef Tischner</i>	<i>Język sąsiada</i> 176	<i>Die Sprache des Nachbarn</i> Pastor Justus Werdin
<i>Wolność</i> 102	<i>Freiheit</i> Marek Grechuta	<i>Modlitwa</i> 178	<i>Gebet</i> pani pastor Elli Wolf
<i>Jak szukać i znajdować</i> 106	<i>Wie sucht und findet man Gottes Willen? Józef Augustin, SJ</i>		
<i>wolę Bożą? Józef Augustin, SJ</i>			
<i>Poznać prawdę,</i> 110	<i>Erkennt die Wahrheit und die Wahrheit wird euch frei machen. Papst Johannes Paul II.</i>		
<i>a prawda was wyzwoli</i>			
<i>Jan Paweł II, papież</i>			

Przedmowa

Drodzy Pielgrzymi i wszyscy, którzy jesteście w drodze, jesteście tak wolni, że nic nie jest w stanie nas powstrzymać przed rozpoczęciem wspólnej wędrówki. Czekają nas wymarsze i spotkania, rozmowy i towarzystwo w drodze od rana do wieczora „Od Jana do Piotra i Pawła“. W drodze z Gniezna do Magdeburga realizujemy zapowiedzianą nam wolność. Jako oswobodzeni przez Chrystusa i zaprzyjaźnieni życzliwym biciem serca jesteśmy wolni, aby obierać duchowe ścieżki. Znajdujemy je na wschodzie i zachodzie, w przeszłości i terażniejszości, w różnych wyznaniach i religiach. Wplątamy je z podziwem i wielkim zainteresowaniem w nasze przemyślenia. Nadają one kształt naszym myślom i prawdziwość naszej duszy. W ten sposób poszukujemy współczesnego oblicza zainspirowanej Biblią wiary Bożej w środku Europy. Znajdujemy ją w miejscach żywej wiary i prosimy o to, aby i w nas nabrała kształtu.

Chcielibyśmy podziękować wszystkim, którzy mieli udział w powstaniu tego zeszytu. Szczególne podziękowania należą się pani Mirosławie Komin ze Słupcy, naszej sprawdzonej tłumaczce tekstów na język polski. Serdeczne podziękowania kierujemy w stronę naszych biskupów, którzy życzliwie nam towarzyszą: pani biskup Junkermann oraz biskupa dr Feige z

Liebe Pilger,

Liebe Pilger und alle, die Ihr auf dem Weg seid, ja, wir sind so frei, dass wir uns durch nichts mehr aufhalten lassen, um uns miteinander auf den Weg zu begeben: Aufbrüche und Begegnungen, Gespräche und Weggenossenschaft vom Morgen bis zum Abend „Von Johanni zu Peter und Paul“. Auf dem Weg von Gniezn nach Magdeburg lösen wir die uns verheißene Freiheit ein. Als durch Christus Befreite und mit liebevollem Herzschlag Befreundete sind wir dabei so frei die geistlichen Spuren aufzunehmen. Wir finden sie in Ost und West, in Vergangenheit und Gegenwart, in verschiedenen Bekenntnissen und Religionen. Wir nehmen sie staunend und mit großem Interesse in unser Nachdenken auf. Sie geben unseren Gedanken Profil und unserem Geist Wahrhaftigkeit. So suchen wir nach dem heutigen Gesicht des biblisch inspirierten Gottesglaubens in der Mitte Europas. Wir finden es an den Orten gelebten Glaubens und bitten darum, dass es in uns selbst an Gestalt gewinne.

Wir möchten allen danken, die an diesem Heft mitgearbeitet haben. Ein besonderer Dank geht an Frau Miros_awa Konin aus S_upca, unsere bewährte Übersetzerin der deutschen Texte in die polnische Sprache. Unsere Dankesgrüße sagen wir unseren Bischöfen, die uns mit ihrem Wohlwollen begleiten:

Magdeburga, kardynała Woelkiego i biskupa dr Dröge z Berlina, a także arcybiskupa Kowalczyka z Gniezna, prymasa Polski. Serdeczne pozdrowienia przesyłamy arcybiskupowi Muszyńskiemu z Gniezna, byłemu prymasowi Polski, który w dziesiątą rocznicę pielgrzymki udziela nam swego duchowego wsparcia.

Zielone Świątki 2012

Agata Skotnicka ks. Jan Kwiatkowski ks. Pastor Justus Werdin

Frau Bischöfin Junkermann und Bischof Dr. Feige in Magdeburg, Kardinal Woelki und Bischof Dr. Dröge in Berlin und Erzbischof Kowalczyk in Gniezno, Primas Polens. Ein herzlich freundlicher Gruß geht an Erzbischof Muszyński in Gniezno, Seniorprimas Polens, der uns im 10. Jahr des Pilgerweges sein geistliches Geleit gibt.

Pfingsten 2012

Agata Skotnicka, Pfr. Jan Kwiatkowski, Pfr. Justus Werdin

o wolności *Pastor Carsten Rostalsky*

dziwne:

bycie wolnym od czegoś

ogranicza

paraliżuje

zwiększa ograniczenie

bycie wolnym dla czegoś

daje nam cel

zadanie

i w tym tkwi sedno

prawdziwa wolność nie jest wolna

jest częścią powiązania

w końcu

w rozwiązanych butach

nie wygrasz biegu

niezwykłe:

czasami są to

wręcz kajdany

okowy ludzkie

zabezpieczające wolność człowieka

wolność nie ma władzy

zaczyna się

zawsze w głowie

w myślach

dojrzewa we wspólnocie

über die freiheit *Pfr. Carsten Rostalsky*

eigenartig:

frei sein von etwas

engt ein

lähmt

fördert die beschränktheit

frei sein für etwas

gibt uns ein ziel

eine aufgabe

und darum geht es

wirkliche freiheit ist nicht offen

es gibt sie nur in bindung

schließlich

kannst du mit offenen schuhen

keinen lauf gewinnen

seltsam:

manchmal sind es

sogar ketten

menschenkettten

die die freiheit der menschen sichern

freiheit

herrscht nicht

sie beginnt

immer im kopf

in den gedanken

jej nieśmiałą siostrą
jest opanowanie

wolność
jest czymś innym od swobód
subtelna różnica
lecz jednocześnie wielka
uczy nas tego natura
gdy patrzymy na wzbierające rzeki
i czytamy z nich
one rozumieją
że wolność ma kierunek
i tworzy wolne przestrzenie
przynosząc pożytek

swobody natomiast
nie mają planu
przekraczają granice
krępują
duszą
odbierają innym przestrzeń życiową

wolność
to współodpowiedzialność
bo wolność jest dobrem
które dorasta przez używanie
do tego powołał nas Bóg

und gedeiht in gemeinschaft
ihre scheue schwester
ist die gelassenheit

freiheit
ist etwas anderes als freiheiten
ein feiner unterschied
und ein großer zugleich
das lehrt uns die natur
wenn wir auf die steigenden flüsse schauen
und in ihnen lesen
sie verstehen
freiheit hat eine richtung
und bildet freiräume
fruchtbringend

freiheiten aber
haben keinen plan
gehen ins uferlose
engen ein
schnüren ab
nehmen anderen den lebensraum

freiheit
ist mitverantwortung
denn freiheit ist ein gut
das erst durch gebrauch wächst
dazu hat gott uns berufen

Portret człowieka wolnego *Agata Skotnicka*

Z listu św. Pawła do Filipian 2, 5-11

To dążenie niech was ożywia; ono też było w Chrystusie Jezusie. On, istniejąc w postaci Bożej, nie skorzystał ze sposobności, aby na równi być z Bogiem, lecz ogołocił samego siebie, przyjąwszy postać sługi, stawszy się podobnym do ludzi. A w zewnętrznym przejawie, uznany za człowieka, uniżył samego siebie, stawszy się posłusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej. Dlatego też Bóg Go nad wszystko wywyższył i darował Mu imię ponad wszelkie imię, aby na imię Jezusa zgięło się każde kolano istot niebieskich i ziemskich i podziemnych. I aby wszelki język wyznał, że Jezus Chrystus jest PANEM – ku chwale Boga Ojca.

Dzień 1: Mt. 5, 17-19

Nie sądzcie, że przyszedłem znieść Prawo albo Proroków. Przyszedłem nie po to, aby je znieść, ale wypełnić. Zapewniam was: Dopóki ziemia i niebo będą istnieć, nie zmieni się w Prawie ani jedna litera, ani jedna kreska, aż się wszystko spełni. Kto znieśnie choćby jedno z najmniejszych przykazań i tak będzie nauczał ludzi, ten będzie najmniejszy w królestwie niebieskim.

*

Der freie Mensch. Ein Porträt. *Agata Skotnicka*

Phil. 2, 5-11

Seid so unter euch gesinnt, wie es auch der Gemeinschaft in Jesus Christus entspricht: Er, der in göttlicher Gestalt war, hielt es nicht für einen Raub, Gott gleich zu sein, sondern entäußerte sich selbst und nahm Knechtsgestalt an, ward den Menschen gleich und der Erscheinung nach als Mensch erkannt. Er erniedrigte sich selbst und ward gehorsam bis zum Tode, ja zum Tode am Kreuz. Darum hat ihn auch Gott erhöht und hat ihm den Namen gegeben, der über alle Namen ist, dass in dem Namen Jesu sich beugen sollen aller derer Knie, die im Himmel und auf Erden und unter der Erde sind, und alle Zungen bekennen sollen, das Jesus Christus der Herr ist, zur Ehre Gottes, des Vaters.

1. Tag: Mt. 5, 17-19

Ihr sollt nicht meinen, dass ich gekommen bin, das Gesetz oder die Propheten aufzulösen; ich bin nicht gekommen aufzulösen, sondern zu erfüllen. Denn wahrlich, ich sage euch: Bis Himmel und Erde vergehen, wird nicht vergehen der kleinste Buchstabe noch ein Tüpfelchen vom Gesetz, bis es alles geschieht. Wer nun eines von diesen kleinsten Geboten auflöst und lehrt die Leute so, der wird der Kleinste heißen im

... On, istniejąc w postaci Bożej, nie skorzystał ze sposobności, aby na równi być z Bogiem ...

Człowiek zapatrzony w Boga jest wolny, więc nie musi rozpychać się łokciami. Dlatego:

- ... każdy sukces osiąga swoją pracowitością, uczciwością, oraz sumiennością ...
- ... inni czują się w jego towarzystwie bezpieczni, kochani, akceptowani i szanowani ..., bo ich słabości nie są wykorzystywane przeciw nim ...
- ... ufnie godzi się na nieuniknione zmarszczki, przemijanie lub niedołęzną starość ...
- ... nie potrzebuje widowni i oklasków, aby zrobić coś więcej, niż to, co zazwyczaj należy do jego obowiązków ...
- ... nie używa swojej przewagi nad bliźnim, aby udowodnić mu, że jest on słabszy, czy głupszy ...
- ... nie potrafi cieszyć się z porażki drugiego człowieka ...

Dzień 2: Mt. 12, 1-8

Pewnego razu Jezus przechodził w szabat wśród pól obsianych

Himmelreich; wer es aber tut und lehrt, der wird groß heißen im Himmelreich.

*

... Er, der in göttlicher Gestalt war, hielt es nicht für einen Raub Gott gleich zu sein ...

Der Mensch, der sich in Gott versenkt, ist frei; er muss also nicht seine Ellenbogen gebrauchen. Darum:

- gelingt ihm mit Tüchtigkeit, Ehrlichkeit und Gewissenhaftigkeit jeder Erfolg
- in seiner Gegenwart fühlen sich andere sicher, geliebt, akzeptiert und geachtet, denn ihre Schwächen werden durch ihn nicht bloß gestellt
- vertrauensvoll nimmt er an, was ist, ob es unübersehbare Falten oder Zeichen des Vergehens oder eines gebrechlichen Alters sind
- er braucht weder Bühne noch Beifall, um etwas mehr aus dem zu machen als das, was ohnehin zu seinen Pflichten gehört
- seine Überlegenheit gegenüber seinem Nächsten nutzt er nicht, um ihm zu zeigen, dass er schwächer oder dümmer ist
- er ergötzt sich nicht an den Niederlagen eines anderen

2. Tag: Mt. 12, 1-8

Zu der Zeit ging Jesus durch ein Kornfeld am Sabbat; und seine Jünger waren hungrig und fingen an, Ähren auszuraufen

zbożem. Jego uczniowie byli głodni, zaczęli więc zrywać kłosa i jeść. Gdy zobaczyli to faryzeusze, powiedzieli: „Twoi uczniowie robią to, czego nie wolno robić w szabat“. On im odpowiedział: „Czy nie czytaliście, co zrobił Dawid i jego towarzysze, kiedy byli głodni? Jak wszedł do domu Bożego on sam i ci, którzy z nim byli, i jedli poświęcone chleby, które wolno było spożywać jedynie kapłanom? Albo czy nie czytaliście w Prawie, że w szabat kapłani naruszają w świątyni szabat, a są bez winy? Oświadczam wam: Tu jest coś większego niż świątynia. Gdybyście zrozumieli, co znaczą słowa: Miłosierdzia chcę, a nie ofiary; nie potępiałibyście niewinnych. Bo Syn Człowieczy jest Panem szabatu.

*

... ogołocił samego siebie, przyjąwszy postać sługi, stawszy się podobnym do ludzi ...
Człowiek zapatrzony w Boga jest wolny, więc cały oddaje się do dyspozycji. Dlatego:

- ... nie unika trudu i wyrzeczeń związanych z codziennymi zadaniami ...
- ... obca jest mu zasada: dzieci i ryby głosu nie mają ...
- ... słucha od początku do końca, nawet, jeśli jego punkt widzenia jest inny ...
- ... nie szuka wokół siebie służących i specjalistów od brudnej roboty ...
- ... pozwala, aby bliźni upomniał go i nie obraża się, gdy ktoś zwraca mu uwagę na popełniane błędy ...
- ... staje wobec drugiego człowieka rozbrojony z uprzedzeń i

und zu essen. Als das die Pharisäer sahen, sprachen sie zu ihm: Siehe, deine Jünger tun, was am Sabbat nicht erlaubt ist. Er aber sprach zu ihnen: Habt ihr nicht gelesen, was David tat, als ihn und die bei ihm waren hungerte? Wie er in das Gotteshaus ging und aß die Schaubrote, die doch weder er noch die bei ihm waren essen durften, sondern allein die Priester? Oder habt ihr nicht gelesen im Gesetz, wie die Priester am Sabbat im Tempel den Sabbat brechen und sind doch ohne Schuld? Ich sage euch aber: Hier ist Größeres als der Tempel. Wenn ihr aber wüsstet, was das heißt (Hosea 6, 6): „Ich habe Wohlgefallen an Barmherzigkeit und nicht am Opfer“, dann hättet ihr die Unschuldigen nicht verdammt. Der Menschensohn ist ein Herr über den Sabbat.

*

... Er entäußerte sich selbst und nahm Knechtsgestalt an, und ward den Menschen gleich ...
Der Mensch, der sich in Gott versenkt, ist frei; er gibt sich Ihm ganz hin. Darum:

- umgeht er keine Mühe oder keinen Verzicht, um seine täglichen Aufgaben zu erfüllen
- solches Sprichwort kennt er nicht: „Kinder und Fische haben keine Stimme“
- er hört zu von Anfang bis zum Schluss, auch wenn er anderer Meinung ist
- er sucht sich in seinem Umfeld niemanden, der ihm der „Drecksarbeit“ macht
- er lässt zu, dass man ihn erinnert und ist nicht beleidigt,

- mechanizmów obronnych, bo lęk zamienia na zaufanie ...
- ... pomaga, bo CHCE, nie zaś dlatego, że MUSI i nigdy nie robi łaski ze swojej obecności przy drugim człowieku ...

Dzień 3: J. 10, 14-18

Ja jestem dobrym pasterzem. Znam moje owce i one Mnie znają, podobnie jak Mnie zna Ojciec i jak Ja znam Ojca. Poświęcam też swoje życie za owce. Posiadam jeszcze inne owce, które wprawdzie nie są z tej zagrody, lecz trzeba, abym je przyprowadził. Pójdą one za moim głosem i tak powstanie jedna trzoda z jednym pasterzem. Ojciec miłuje Mnie, dlatego że oddaję swoje życie, aby je znowu odzyskać. Nikt mi go nie zabiera, lecz oddaję je z własnej woli. Posiadam bowiem władzę, aby je oddać, jak i ponownie odzyskać. Takie polecenie otrzymałem od mojego Ojca.

*

- ... A w zewnętrznym przejawie, uznany za człowieka, unżył samego siebie, stawszy się posłusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej ...
- Człowiek zapatrzony w Boga jest wolny, więc pozwala się prowadzić. Dlatego:
- ... jest ludzki dla spotykanych ludzi ...

- wenn ihn jemand auf seine Fehler hinweist
- einem anderen begegnet er ohne Vorbehalte und Abwehrmechanismen, denn die Angst beschädigt das Vertrauen
- er hilft, weil er es möchte und nicht muss und verhält sich niemals herablassend gegenüber einem andern

3. Tag: Joh. 10, 14-18

Ich bin der gute Hirte und kenne die Meinen und die Meinen kennen mich, wie mich mein Vater kennt und ich kenne den Vater. Und ich lasse mein Leben für die Schafe. Und ich habe noch andere Schafe, die sind nicht aus diesem Stall; auch sie muss ich herführen, und sie werden meine Stimme hören, und es wird eine Herde und ein Hirte werden. Darum liebt mich mein Vater, weil ich mein Leben lasse, dass ich' s wieder nehme. Niemand nimmt es von mir, sondern ich selber lasse es. Ich habe Macht es zu lassen, und habe Macht, es wieder zu nehmen. Dies Gebot habe ich empfangen von meinem Vater.

*

- ... Er war der Erscheinung nach als Mensch erkannt. Er erniedrigte sich selbst und ward gehorsam bis zum Tode, ja zum Tode am Kreuz ...
- Der Mensch, der sich in Gott versenkt, ist frei; er lässt sich führen. Darum:
- er ist menschlich gegenüber denen, die er trifft
  - man muss ihm nicht zeigen, was er noch für andere tun

- ... nie trzeba pokazywać mu palcem, co jeszcze może zrobić dla innych ...
- ... nikomu nie wylicza, ile poświęcił dla niego czasu, sił, albo pieniędzy ...
- ... umie być podwładnym i potrafi żyć ze świadomością, że komuś więcej wolno, bo jest ważniejszy ...
- ... ze względu na Boga poddaje się prawu regulującemu jego życie w świecie i społeczeństwie, o ile jest ono wierne prawu Bożemu ...
- ... nie poniża sam siebie przez pielęgnowanie kompleksów, chore ambicje lub brak akceptacji dla własnych ograniczeń ...
- ... pyta o wolę Boga, aby nie żyć po swojemu ...
- ... modli się o dobre oczy serca, by odnaleźć Boga w tym, co staje się życiowym krzyżem ...

Dzień 4: Łk. 22, 39-46

Potem, zgodnie ze swoim zwyczajem, udał się na Górę Oliwną. Szli z Nim także uczniowie. Gdy był już na miejscu, powiedział do nich: „Módlcie się, abyście nie ulegli pokusie“. Wtedy sam oddalił się od nich mniej więcej na odległość rzutu kamieniem, upadł na kolana i modlił się: „Ojcze, jeśli chcesz, zabierz ten kielich ode Mnie. Ale nie Moja wola, lecz Twoja niech się dzieje“. Wtedy ukazał Mu się anioł z nieba i umacniał Go. On zaś, tocząc wewnętrzną walkę, jeszcze żarliwiej się modlił. A Jego pot był jak krople krwi spadające na ziemię. Potem wstał

könnte

- er rechnet niemandem vor, wie viel Zeit, Kraft oder Geld er geopfert hat
- er kann sich untergeben und versteht es mit dem Bewusstsein zu leben, dass jemandem anderen mehr erlaubt ist, weil er wichtiger ist
- mit Hinsicht auf Gott ergibt er sich dem Gesetz, das sein Leben in der Welt und in der Gesellschaft regelt, so weit er dem Gebot Gottes treu ist
- er erniedrigt nicht sich selbst und pflegt seine Komplexe, kranke Ambitionen oder seinen Mangel an Akzeptanz für die eigenen Beschränkungen
- fragt ach dem Willen Gottes, um nicht sich selbst zu leben
- bittet um ein gutes Sehen des Herzens, um Gott in dem zu finden, was sich als Lebenskreuz zeigt

4. Tag: Lk. 22, 39-46

Und er ging nach seiner Gewohnheit hinaus an den Ölberg. Es folgten ihm aber auch die Jünger. Und als er dahin kam, sprach er zu ihnen: betet, damit ihr nicht in Anfechtung fallt! Und er riss sich von ihnen los, etwa einen Steinwurf weit, und kniete nieder, betete und sprach: Vater, willst du, so nimm diesen Kelch von mir; doch nicht mein, sondern dein Wille geschehe! Es erschien ihm aber ein Engel vom Himmel und stärkte ihn. Und er rang mit dem Tode und betete heftiger. Und sein Schweiß wurde wie Blutstropfen, die auf die Erde fielen. Und er stand auf von dem Gebet und kam zu seinen

od modlitwy, przyszedł do uczniów i zastał ich śpiących ze smutku. Wtedy powiedział do nich: „Dlaczego śpicie? Wstańcie, módlcie się, abyście nie ulegli pokusie“.

*

... Dlatego też Bóg Go nad wszystko wywyższył i darował Mu imię ponad wszelkie imię ...

Człowiek zapatrzony w Boga jest wolny, więc zawsze znajduje się na właściwym miejscu. Dlatego:

- ... nie ma mani wyższości nad innymi ...
- ... mobilizuje bliźnich, aby wzrastali w życiu duchowym, dbali o swoje ciało, rozwijali intelekt ...
- ... lubi, kiedy inni wiedzą i potrafią więcej, bo chce się od nich uczyć ...
- ... wie, że takich mamy kapłanów, jakie są nasze modlitwy za nich ...
- ... ubogaca parafię nowymi pomysłami i nie jest głuchy na inicjatywy, które są w niej podejmowane ...
- ... z problemów czyni okazję, by jeszcze bardziej wierzyć Bogu, dla którego nie ma rzeczy niemożliwych ...
- ... pozwala, aby ostatnie słowo należało do Boga, bo On wie lepiej, co dla nas dobre, a co złe ...
- ... nie bawi się życiowymi wyborami, bo żyje się tylko raz ...

Jüngern und fand sie schlafend vor Traurigkeit und sprach zu ihnen: Was schlaft ihr? Steht auf und betet, damit ihr nicht in Anfechtung fallt!

*

... Darum hat ihn auch Gott erhöht und hat ihm den Namen gegeben, der über alle Namen ist ...

Der Mensch, der sich in Gott versenkt, ist frei; er ist immer am richtigen Platz. Darum:

- er muss sich nicht über andere erheben
- er bestärkt die Seinen, dass sie im geistlichen Leben wachsen, auf ihre Körper achten und ihr Verstehen entwickeln
- er hat es gern, wenn andere mehr wissen und können, weil er von ihnen lernen will
- er weiß, dass wir solche Priester haben, wie unsere Gebete für sie sind
- er bereichert die Gemeinde mit neuen Ideen und ist nicht unerreichbar für Initiativen, die dort unternommen werden
- aus Probleme macht er Gelegenheiten, um noch mehr an Gott zu glauben, für den nichts unmöglich ist
- er lässt es zu, dass das letzte Wort Gott gehört, denn Er weiß besser, was für uns gut ist und was schlecht
- er spielt nicht mit den Möglichkeiten des Lebens, denn er lebt nur einmal

5. Tag: Mt. 11, 25-30

Zu der Zeit fing Jesus an und sprach: Ich preise dich, Vater, Herr des Himmels und der Erde, weil du dies den Weisen und Klugen verborgen hast und hast es den Unmündigen offenbart. Ja, Vater, denn so hat es dir wohlgefallen. Alles ist mir übergeben von meinem Vater; und niemand kennt den Sohn als nur der Vater; und niemand kennt den Vater als nur der Sohn und wem es der Sohn offenbaren will. Kommt her zu mir alle, die ihr mühselig und beladen seid; ich will euch erquicken. Nehmt auf euch mein Joch und lernt von mir; denn ich bin sanftmütig und von Herzen demütig; so werdet ihr Ruhe finden für eure Seelen. Denn mein Joch ist sanft und meine Last ist leicht.

*

... dass in dem Namen Jesu sich beugen sollen aller derer Knie, die im Himmel und auf Erden und unter der Erde sind...

Der Mensch, der sich in Gott versenkt, ist frei; er lebt verantwortungsbewusst. Darum:

- Der evangelische Grundsatz „Einer trage des andern Last“ (Gal. 6, 2) ist ihm nah.
- Weder mit seinem Auftreten noch mit seiner Art zu reden provoziert er Ärger.
- Er arbeitet an sich, um seine Fehler und oft wiederholten Sünden zu überwinden.
- Man muss ihn nicht verbessern, denn seine Pflichten erfüllt

Dzień 5: Mt. 11, 25-30

Wtedy Jezus przemówił: „Wysławiam Cię, Ojcze, Panie nieba i ziemi, że zakryłeś to przed mądrymi i roztroprnymi, a objawiłeś tym, którzy są jak małe dzieci. Tak, Ojcze. Bo tak się Tobie spodobało. Mój Ojciec przekazał mi wszystko i nikt nie zna Syna jak tylko Ojciec. Nikt nie zna też Ojca jak tylko Syn i ten, komu Syn zechce objawić. Przyjdźcie do Mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście. Ja dam wam wytchnienie. Weźcie na siebie moje jarzmo i uczycie się ode Mnie, że jestem łagodny i pokorny sercem. Znajdziecie ukojenie dla waszych dusz. Bo moje jarzmo jest łatwe do niesienia, a mój ciężar lekki.“

*

... aby na imię Jezusa zgięło się każde kolano istot niebieskich i ziemskich i podziemnych ...

Człowiek zapatrzony w Boga jest wolny, więc żyje odpowiedzialnie. Dlatego:

- ... bliska jest mu ewangeliczna zasada: Jeden drugiego brzemiona noście (Św. Paweł w Liście do Galatów 6, 2) ...
- ... nie gorszy swoim postępowaniem i wypowiedzianymi słowami ...
- ... pracuje nad sobą, aby przezwyciężać wady i często powtarzane grzechy ...
- ... nie trzeba go poprawiać, bo swoje obowiązki wykonuje najlepiej, jak potrafi ...

er so am besten, wie er es nur kann.

- Er sorgt sich um die ihn umgebende Natur und Sauberkeit der Welt, in der er gemeinsam mit anderen Menschen lebt.
- Er hat den Mut dem Unrecht zu begegnen, das anderen geschieht mit Worten, Gedanken, Taten und Versäumnissen.
- Er ist ein kluger Haushalter seiner freien Zeit, die er kreativ und nützlich verbringt.
- Er hält seine Gesundheit unter Kontrolle, denn „Krankheit sucht nicht aus“.

6. Tag: Joh. 8, 31-36

Da sprach nun Jesus zu den Juden, die an ihn glaubten: Wenn ihr bleiben werdet an meinem Wort, so seid ihr wahrhaftig meine Jünger und werdet die Wahrheit erkennen; und die Wahrheit wird euch frei machen. Da antworteten sie ihm: Wir sind Abrahams Kinder und sind niemals jemandes Knecht gewesen. Wie sprichst du dann: Ihr sollt frei werden? Jesus antwortete ihnen und sprach: Wahrlich, wahrlich, ich sage euch: wer Sünde tut, der ist der Sünde Knecht. Der Knecht bleibt nicht ewig im Haus; der Sohn bleibt ewig. Wenn euch nun der Sohn frei macht, so seid ihr wirklich frei.

*

... und alle Zungen bekennen sollen, dass Jesus Christus der HERR ist, zur Ehre Gottes, des Vaters.
Der Mensch, der sich in Gott versenkt, ist frei; er bezeugt die

- ... troszczy się o właściwą kondycję otaczającej go przyrody i czystość świata, w którym żyje razem z innymi ludźmi ...
- ... ma odwagę naprawić krzywdy wyrządzone bliźniemu mową, myślą, uczynkiem lub zaniedbaniem ...
- ... jest mądrym gospodarzem wolnego czasu, gdyż spędza go twórczo i pożytecznie ...
- ... trzyma swoje zdrowie pod kontrolą, bo choroba nie wybiera ...

Dzień 6: J. 8, 31-36

Tym Żydom, którzy Mu uwierzyli, Jezus oświadczył: „Jeśli po zostaniecie wierni mojej nauce, będziecie rzeczywiście moimi uczniami i poznacie prawdę, a prawda uczyni was wolnymi“. Oni odparli: „Jesteśmy potomkami Abrahama i nigdy dotąd nie podlegaliśmy nikomu jako niewolnicy. Jak więc możesz twierdzić: „Staniecie się wolni“? Wtedy Jezus im odrzekł: „Uroczyście zapewniam was: Każdy, kto popełnia grzech, staje się niewolnikiem grzechu. Niewolnik nie pozostaje w domu na zawsze, stale natomiast pozostaje w nim Syn. Jeżeli więc Syn obdarzy was wolnością, będziecie naprawdę wolni.

*

... I aby wszelki język wyznał, że Jezus Chrystus jest PANEM – ku chwale Boga Ojca ...
Człowiek zapatrzony w Boga jest wolny, więc daje świadectwo prawdzie. Dlatego:

Wahrheit. Darum:

- er schämt sich vor anderen nicht seines Glaubens und seiner Ansichten, die aus ihm folgen
- er weiß, wann er schweigen muss, um nicht seinem Nächsten zu schaden, und wann er reden muss, um sich an seine Seite zu stellen
- er ist vertrauenswürdig, denn er bewahrt die ihm anvertrauten Geheimnisse und sagt seine aufrichtige Meinung
- er scheut sich vor Gerüchten und glaubt ihnen nicht und wiederholt sie auch nicht gegenüber anderen
- er sucht um sich herum keine Feinde
- er kann Kritik annehmen, denn er weiß, dass er nicht fehlerfrei ist
- er rechtfertigt nicht seine schlechten Taten, in dem er sich mit den Sünden der andern tröstet
- in seinen Augen, Gesten und Worten finden andere Gottes Gegenwart

7. Tag: Gal. 5, 1

Zur Freiheit hat euch Christus befreit! So steht nun fest und lasst euch nicht wieder das Joch der Knechtschaft auflegen!

IX Zjazd Gnieźnieński

Europa obywateli. Rola i miejsce chrześcijan.

Gniezno, 16 – 18 marca 2012 r.

Święty obywatel to dobry obywatel. Przesłanie końcowe IX Zjazdu Gnieźnieńskiego

1. Społeczeństwo obywatelskie potrzebuje chrześcijan, a chrześcijanie powinni się angażować w jego budowanie. Odkryliśmy to na nowo podczas IX Zjazdu Gnieźnieńskiego. Chrześcijanie i wyznawcy innych religii mają do odegrania niebagatelną rolę w wypełnianiu europejskiej idei obywatelską treścią.

Wiara nie jest dla nas ucieczką od świata, lecz motywacją do służby i zaangażowania. Czyniąc nasz świat bardziej ludzkim, chcemy, aby bardziej odpowiadał on godności człowieka, godności dzieci Bożych, którymi jesteśmy.

Wbrew pojawiającym się dziś tendencjom, nie możemy ograniczać naszej wiary do prywatności. Dla nas bowiem jest ona sprawą głęboko osobistą, ale nie prywatną. Pragniemy dzielić się nią, chcemy ją publicznie wyrażać i przeżywać. Współczesne społeczeństwa potrzebują ludzi o wrażliwym sumieniu, potrafiących wybierać dobro i odróżniać je od zła.

Jesteśmy głęboko przekonani, że człowiek wierzący – święty obywatel – to dobry obywatel.

IX. Gnesener Kongress

Ein Europa der Bürger. Rolle und Standort der Christen.

Gnesen, 16. – 18. März 2012.

Der heilige Bürger ist ein guter Bürger. Schlussappell des IX. Gnesener Kongresses.

1. Die Bürgergesellschaft braucht Christen und Christen sollen engagiert bei ihrer Gestaltung mitarbeiten. Das haben wir erneut während des IX. Gnesener Kongresses herausgefunden. Christen und Bekenner anderer Religionen spielen keinerlei Nebenrolle, um die europäische Idee mit bürgerschaftlichem Inhalt zu füllen.

Der Glaube ist für uns keine Flucht aus der Welt, sondern Motivation zu Dienst und Engagement. Um unsere Welt menschlicher zu machen wollen wir, dass sie mehr der Menschenwürde entspricht, mehr der Würde der Gotteskinder, die wir sind.

Entgegen den heute auftretenden Tendenzen können wir unseren Glauben nicht auf das Private beschränken. Er ist für uns eine höchst persönliche Angelegenheit, aber keine private. Wir wollen ihn teilen, öffentlich bekunden und vertreten. Die modernen Gesellschaften brauchen Menschen mit einem empfindsamen Gewissen, die das Gute wählen und vom Bösen zu unterscheiden wissen. Wir sind tief überzeugt, dass der gläubige Mensch, der heilige Bürger, ein guter Bürger ist.

2. Kryzys, którego doświadczamy dziś w Europie, w naszym przekonaniu zaczyna się w sferze ducha. U podstaw kryzysu gospodarczego tkwi kryzys poczucia sensu i kryzys wartości, brak etyki w życiu ekonomicznym. Motorem rozwoju społeczeństw nie może być niepohamowana konsumpcja, i to na kredyt.

U podstaw kryzysu zaangażowania obywatelskiego tkwi natomiast osłabienie motywacji do pracy na rzecz innych. Dla odrodzenia tej motywacji nieodzowne wydaje się nam ożywienie wiary w Boga, który jest Miłością i dał nam przykazanie miłości bliźniego, także miłości nieprzyjaciół. Rozumiemy to przykazanie jako wezwanie do służby, do wolontariatu, do pracy społecznej. Nie możemy pozostawać obojętni wobec biedy, krzywdy i niesprawiedliwości, które dotyczą bliźnich. Aby żyć – siebie samego trzeba dać.

W Europie głos chrześcijan słabnie. Nie dlatego, że przesłanie Ewangelii straciło na aktualności, lecz z powodu niedostatecznego świadectwa wyznawców Chrystusa.

3. Niepokoiśmy się o przyszłość Europy. Proces integracji europejskiej niebezpiecznie odrywa się od obywateli, których dobru ma służyć. Obywatele natomiast coraz słabiej utożsamiają się z biurokratycznymi strukturami swoich państw i Unii Europejskiej. Martwią nas narastające tendencje do czynienia nieładu moralnego normą współczesnego społeczeństwa. Niepokój budzi rosnące u wielu Europejczyków

2. Die Krise, die wir heute in Europa erleben, beginnt unserer Überzeugung nach im Bereich des Geistes. In den Grundlagen der Wirtschaftskrise steckt eine Sinn- und Wertekrise und ein Mangel an Ethik im Wirtschaftsleben. Ein Motor der Gesellschaftsentwicklung kann nicht ein ungebremster Konsumismus sein, und das noch auf Kredit.

In den Grundlagen der Krise beim bürgerschaftlichen Engagement steckt dagegen eine schwächer werdende Motivation zur Arbeit für andere. Um diese Motivation wieder zu erneuern erscheint uns eine Belebung des Glaubens an Gott unumgänglich, der die Liebe ist und uns das Gebot der Nächstenliebe gegeben hat, auch das Gebot der Feindesliebe. Wir verstehen dieses Gebot als Ruf zum Dienst, zum Volontariat und zur gesellschaftlichen Arbeit. Wir können angesichts von Armut, Unrecht und Ungerechtigkeit, welche unsere Nächsten treffen, nicht gleichgültig bleiben. Um zu leben, muss man sich selbst hingeben.

In Europa wird die Stimme der Christen schwächer. Nicht deshalb, weil der Ruf des Evangeliums an Aktualität verloren hätte, sondern weil das Zeugnis derer, die Christus bekennen, nicht überzeugend genug ist.

3. Wir sind beunruhigt um die Zukunft Europas. Der Prozess der europäischen Integration reißt sich in gefährlicher Weise von den Bürgern los, deren Wohlergehen er dienen soll. Die Bürger identifizieren sich immer weniger mit den bürokratischen Strukturen ihrer Staaten und der Europäischen Union. Wir sorgen uns wegen der wachsenden Tendenzen, die unmoralisches Vorgehen zur Norm der modernen Ge-

poczucie marginalizacji.

Apelujemy do przywódców politycznych, aby zwłaszcza w czasach kryzysu wsłuchiwali się w potrzeby i głosy obywateli. Oczekujemy, że ci, którzy kierują narodami, staną na wysokości zadania oraz że sami będą dla obywateli przykładem cnót, które chcieliby propagować. Europa pogrążona w kryzysie potrzebuje dziś prawdziwych mężów stanu, potrafiących wznieść się ponad perspektywę zbliżającej się kolejnej kampanii wyborczej.

Zachęcamy do odrzucenia eksperymentów w sferze wartości i do większej troski o najbardziej potrzebujących.

4. Zgromadziliśmy się w Gnieźnie u grobu św. Wojciecha – patrona Kościoła jeszcze niepodzielonego – jako chrześcijanie różnych wyznań. Połączyły nas wspólne modlitwy i dyskusje. Do naszych debat zaprosiliśmy także przedstawicieli innych religii i światopoglądów.
W ten sposób potwierdzamy, że pragniemy Europy bardziej chrześcijańskiej – co oczywiście nie znaczy: Europy tylko dla chrześcijan. W pluralistycznym społeczeństwie chcemy współdziałać dla wspólnego dobra ze wszystkimi ludźmi dobrej woli, a zwłaszcza z wyznawcami innych religii monoteistycznych – judaizmu i islamu – dając świadectwo wiary w to, że Bóg chce pokoju między wszystkimi swymi dziećmi. Naszym wspólnym zadaniem jest obrona wartości etycznych, bez których cywilizowany świat nie będzie istnieć.

sellschaft machen. Das bei vielen Europäern wachsende Gefühl der Marginalisierung weckt Unruhe.

Wir appellieren an die politisch Verantwortlichen, dass sie besonders in Zeiten der Krise die Bedürfnisse und Stimmen der Bürger vernehmen. Wir erwarten, dass die, die ihre Völker lenken, ihren Aufgaben gerecht werden und für ihre Bürger selbst ein Beispiel an Tugendhaftigkeit sind, das sie gerne propagierten. Das krisengeschüttelte Europa braucht heute wahrhaftige Staatsmänner, die sich über die Perspektive der nächsten Wahlkampagne erheben können. Wir ermutigen dazu alle Experimente hinsichtlich der Wertediskussion zu verwerfen und mehr Sorgfalt für die Bedürftigsten aufzubringen.

4. Wir haben uns in Gnesen am Grab des Hlg. Adalbert, des Patrons der noch ungeteilten Kirche als Christen verschiedener Bekenntnisse versammelt. Uns verbanden die gemeinsamen Gebete und Diskussionen. Zu unseren Debatten hatten wir auch Vertreter anderer Religionen und Weltanschauungen eingeladen.
Auf diese Weise unterstreichen wir, dass wir ein christliches Europa wollen, was natürlich nicht heißt: ein Europa nur für Christen. In der pluralistischen Gesellschaft wollen wir für das Gemeinwohl mit allen Menschen guten Willens, vor allem mit den Bekennern der anderen monotheistischen Religionen, Judentum und Islam, zusammenarbeiten, und ein Zeugnis des Glaubens geben, dass Gott unter allen seinen Kindern Frieden will. Unsere gemeinsame Auf-

Do wszystkich chrześcijan apelujemy o większe zaangażowanie na rzecz budowy otaczającego nas świata w duchu wartości, jakie wyznajemy. Chrześcijańskie zaangażowanie realizuje się nie tyle w murach świątyni, ile w przepajaniu życiu publicznego, polityki nie wyłączając, zasadami płynącymi z Ewangelii. W europejskiej debacie publicznej nie może zabraknąć wspólnego głosu chrześcijan. Będziemy dążyć do pogłębienia takiej współpracy w skali naszego kontynentu.

5. Jak uczył nas Chrystus, chrześcijanie mają być solą ziemi. Podczas IX Zjazdu Gnieźnieńskiego szukaliśmy odpowiedzi na pytanie, co to znaczy w praktyce. Chcemy pamiętać, że każdy człowiek jest ważny, że każdy człowiek jest potrzebny, że każdemu trzeba pomagać i od każdego trzeba wymagać – a najwięcej od samych siebie.

gabe ist die Verteidigung der ethischen Werte, ohne die die zivilisierte Welt nicht leben können wird.

Wir appellieren an alle Christen um größeres Engagement, damit wir um uns herum eine Welt im Geist der Werte gestalten, die wir bekennen. Christliches Engagement verwickelt sich nicht nur hinter Kirchenmauern, sondern im Durchdringen des öffentlichen Lebens, die Politik nicht ausgeschlossen, mit den Grundsätzen, die aus dem Evangelium kommen. In der öffentlichen europäischen Debatte darf die gemeinsame Stimme der Christen nicht fehlen. Wir werden auf eine verstärkte Zusammenarbeit auf der Ebene unseres Kontinents hinarbeiten.

5. Wir Christus es gelehrt hat, sollen Christen das Salz der Erde sein. Während des IX. Gnesener Kongresses suchten wir eine Antwort auf die Frage, was das in der Praxis heißt. Wir wollen daran erinnern, dass jeder Mensch wichtig ist, dass jeder Mensch gebraucht wird, dass jedem geholfen werde und dass von jedem gefordert wird, am meisten aber von sich selbst.

Talmud babiloński

Pirke Abot. Przypowieści ojców.

... Bóg nazywa cię swoim ulubieńcem, swoim przyjacielem, tak jak ty poddajesz się z miłością Jego nauce. Przyodziewa cię ona w pokorę i lęk przed Bogiem, obdarza cię sprawiedliwością i uczciwością, pobożnością i wiernością. Daje ci siłę i godność, rozsądek i przenikliwość w zgłębianiu prawa, więc wszyscy cieszą się z twoich rad i twojego zapału do pracy. W ten sposób wynosi cię ona ponad innych ludzi.

... Pewien rabin opowiadał: Pewnego razu wędrowałem drogą i napotkałem mężczyznę. Pozdrowił mnie, a ja mu odpowiedziałem. Spytał mnie: Rabbi, skąd pochodzisz? Odparłem: Z dużego miasta, bogatego w mędrców i uczonych. Pytał dalej: Rabbi, nie chciałbyś zamieszkać w naszej miejscowości? Dałbym ci tysiące złotych denarów, kamieni szlachetnych i pereł. Odrzekłem mu: Nawet gdybyś dał mi wszystkie bogactwa tego świata, zamieszkałbym i tak tylko tam, gdzie jest Tora ... Kiedy człowiek stąd odchodzi, towarzyszą mu nie srebro i złoto, nie kamienie szlachetne i perły, lecz jego wiedza i jego dobre czyny ...

Der Babylonische Talmud

Pirke Abot. Sprüche der Väter.

... Seinen Liebling, seinen Freund nennt dich Gott, so du dich der Gotteslehre liebevoll ergibst. Sie schmückt dich mit Demut und Gottesfurcht, begnadet dich mit Gerechtigkeit und Redlichkeit, Frömmigkeit und Treue. Sie bekleidet dich mit Macht und Würde, verleiht dir Einsicht und Scharfsinn in der Rechtsergründung, so dass alle deines Rates und deiner Tatkraft sich erfreuen. So erhöht und erhebt sie dich über alle Menschen.

... Ein Rabbi erzählte: Einst wanderte ich des Weges, da begegnete mir ein Mann. Er bot mir den Friedensgruß und ich erwiderte ihn. Er fragte mich: Rabbi, von welchem Orte bist du? Ich erwiderte ihm: aus einer großen Stadt, reich an Weisen und Gelehrten. Weiter fragte er: Rabbi, möchtest du dich nicht entschließen, deinen Wohnsitz in unserem Orte zu nehmen? Ich würde dir Tausende von Golddenaren, Edelsteinen und Perlen geben. Ich aber sprach zu ihm: Wenn du mir alle Reichtümer dieser Welt gäbest, ich wohnte doch nur an einem Ort, wo die Thora heimisch ist ... Wenn der Mensch von hinnen scheidet, geleiten ihn nicht Silber und Gold, nicht Edelsteine und Perlen, sondern sein Wissen und seine guten Werke ...

Mevlana Jelaluddin Rumi

mystyk islamu (1207–1273), poeta i myśliciel sufizmu.

O moje życie, Ty, który składasz mojej duszy duszę w darze,
uniesz welon! Ty, który dzielisz moje troski i zmartwienia. O
mój Boże, Ty, który jesteś wszędzie tam, gdzie i ja jestem.

O, umiłowany, który w nocy jesteś mi przyjacielem!

O Ty, który w stosownym i niestosownym czasie słuchasz mo-
jego błagania. O mój Boże, który rozpalasz ogień miłości w
każdej części mojego jestestwa.

Jesteś wolny od wszelkich form – czystszy od duszy! Nie masz
kształtu, postaci! Jednak jesteś magnelem dla wszystkich
moich kształtów; moje całe ciało dąży ku Tobie, zatracą się w
Tobie!

Dzisiejsza noc jest nocą, w której nikt nie nadejdzie, spokojna
noc! Ulituj się nad moją samotnością, bądź mi łaskaw i
przyjdź; przyjdź, abym tej spokojnej nocy mógł Ci poczytać
moją księgę miłości. Abym mógł Ci długo opowiadać, jak bard-
zo Cię kocham!

(Divan-i Kebir, tom 3, wiersz nr 960, tłumaczenie: Sefik Can)

Również kształt ma duże znaczenie, gdyż powinien on jak skó-
ra i serce stanowić jedność z ciałem. Podobnie, jak nie będzie
nic z tego, co nie ma serca, tak i nic nie będzie z tego, co nie
ma skóry. Jeżeli wysiejesz ziarno bez osłonki, nie wykiełkuje
ono; jeśli jednak zakopiesz je w ziemi z osłonką, wyrośnie na

Mevlana Jelaluddin Rumi

Mystiker des Islam (1207–1273), Dichter und Denker des Sufismus

Oh mein Leben, Du, der meiner Seele Seele schenkt, hebe den
Schleier! Oh Du, der meinen Kummer und meine Sorgen teilt.
Oh mein Gott, Du, der mit mir ist, wo immer ich bin. Oh Ge-
liebter, der in der Nacht mein Freund ist!

Oh Du, der zu gelegenen und ungelegenen Zeiten mein Fle-
hen Hörender. Oh mein Gott, der an alle Atome meines We-
sens Liebesfeuer Versprühender!

Du bist frei von allen Formen – reiner noch als die Seelen bist
Du! Du hast keine Form, kein Äußeres! Doch Du bist der Ma-
gnet aller meiner Formen; mein ganzes Wesen strömt Dir ent-
gegen, verliert sich in Dir!

Heute Nacht ist eine Nacht, in der niemand kommt, eine ruhi-
ge Nacht! Hab Erbarmen mit meinem Alleinsein, sei mir gnä-
dig Gott und komm; komm, damit ich Dir in dieser ruhigen
Nacht mein Liebesbuch vorlesen kann. Damit ich Dir lange er-
zählen kann, wie sehr ich Dich liebe!

*(aus: Divan-i Kebir, Band 3, Gedicht Nr. 960, Übersetzung: Sefik
Can)*

Auch die Form hat große Wichtigkeit; denn sie soll wie Haut
und Kern mit der Substanz verbunden sein. Ebenso, wie etwas
nichts wird, wenn es keinen Kern hat, so wird es auch nichts,
wenn es keine Haut hat. Wenn du ein Saatkorn ohne seine
Hülle säst, sprosst es nicht; doch wenn du es mit seiner Hülle

wielkie drzewo. Z takiego punktu widzenia również ciało jest dużą, ukorzonioną istotą; ponieważ bez niego nie dokona się żadne dzieło i cel nie zostanie osiągnięty. Oczywiście, korzeń jest sensem dla tego, kto zna sens i stał się sensem ...

Jest to ból, który kieruje człowiekiem. Dopóki nie ma w nim bólu, namiętności i tęsknoty za miłością, nie będzie on do niego dążył. Bez bólu nie osiągnie niczego, czy będzie to ten czy tamten świat, handel czy królestwo, uczość czy astronomia. Dopóki Maria nie poczuła bólów porodowych, nie zwróciła się w kierunku drzewa. Ból skierował ją w stronę palmy (Sura 19, 23). To ból doprowadził ją do drzewa, a suche drzewo wydało owoce.

Ciało jest jak Maria. Każdy z nas nosi w sobie Jezusa, ale dopóki nie pojawi się w nas ból, Jezus się nie narodzi. Jeśli ból nie nadejdzie nigdy, Jezus wróci do początku swojego istnienia tą samą tajemną ścieżką, którą przyszedł, a my pozostaniemy pozbawieni udziału w nim.

(Fihi ma fihi, rozdział 5)

in die Erde vergräbst, dann sprießt es und wird zu einem gewaltigen Baum. Von diesem Gesichtspunkt aus ist auch der Leib ein großes, wurzelhaftes Ding; denn ohne ihn kommt kein Werk zustande und der Zweck wird nicht erreicht. Ach ja, gewiss, die Wurzel ist der Sinn für den, der den Sinn kennt und Sinn geworden ist. ...

Es ist Schmerz, der den Menschen leitet. Solange es in einem Werk keinen Schmerz, keine Leidenschaft und keine sehnüchtige Liebe gibt, wird er nicht danach streben. Ohne Schmerz bleibt ihm die Sache unerreichbar, sei es diese Welt oder das Jenseits, sei es Handel oder Königtum, Gelehrsamkeit oder Sternkunde. Solange Maria die Schmerzen der Wehen nicht spürte, wandte sie sich nicht zu dem Baum. Und die Wehen veranlassten zum Stamm der Palme zu gehen (Sure 19, 23). Dieser Schmerz brachte sie zum Baum, und der dürre Baum trug Früchte.

Der Leib ist wie Maria. Jeder von uns hat einen Jesus, aber ehe sich in uns kein Schmerz zeigt, wird unser Jesus nicht geboren. Wenn der Schmerz niemals kommt, geht Jesus zu seinem Ursprung zurück auf demselben geheimen Pfad, auf dem er gekommen war, und wir bleiben beraubt und ohne Anteil an ihm zurück.

(aus: Fihi ma fihi, Kapitel 5)

Modlitwa

*Święta Gertruda Wielka z Helfty,
(1256 – 1302), Mistyczka*

O miłości, Rabbi, mój Panie:
Wzniosłością przewyższasz niebios
A głębią przerastasz otchłań.
Twoja mądrość jest godna podziwu,
Sam jej widok uszczęśliwia wszystko, co istnieje;
Wznosi się ponad Cherubinem,
Przepełniona głęboką miłością.
W dolinie lamentu spogląda na to, co poniżone na ziemi,
I gromadzi wokół siebie malutkich jak dzieci aby ich nauczać,
I poprzez naukę zapewnić im zbawienie.
Eia, niech Twoje nauki nie przejdą obok mnie, niegodnego:
Lecz proszę, niech dodadzą mi sił.
A jeśli jednak, jeśli jednak, życzę sobie tysiącrotnie,
Zabrałbyś mnie do swojej córki
I wziąłbyś tak, jakbym był twoją własnością.
Eia, o miłości, zacznij już teraz i wypróbuj na mnie
Mistrzostwo swojej nauki:
Poprowadź mnie ku służbie
W twojej miłości, która żyje, jest ogromna i jest mi przychylna.
O miłości, posiądź mnie całego, uczyń mnie świętym i wypełnij
Moją duszę i ciało.
Amen, niech tak się stanie.

(fragment: Exercitia spiritualia, V, Miłość Boża, 290 – 308)

Gebet

*Heilige Gertrud von Helfta, die Große
(1256 – 1302), Mystikerin*

O amor, rabbi, domine mi,
coelis sublimior et abyssis profundior,
cuius admirabilis sapientia
solo visu beatificat omnia,
desuper cherubim charitate plenissima,
in valle plorationis respiciens humilia,
et colligans parvulos ad tua dogmata salutaria:
eia ne me peripsema tua praetereat disciplina,
sed reficiat me, quaeso, tua vitalis doctrina.
Utinam, et millies utinam,
me adoptes in filiam:
ut habeas et possideas me tanquam propriam.
Eia o amor, iam in me incipias exercere magisterium,
a memetipsa segregans me
in tuae vivae charitatis es dilectionis ministerium,
totum, o amor,
meum possidens, sanctificans et adimplens spiritum.
Amen.

O Liebe, Rabbi, mein Herr:
An Erhabenheit übersteigst du die Himmel
und an Tiefe übertriffst du den Abgrund.
Zu bewundern ist deine Weisheit,
allein schon ihr Anblick macht selig alles, was ist;
hoch thront sie über den Cherubim,
inniger Liebe übervoll.
Im Tal der Wehklage blickt sie hin auf das, was demütig am
Boden,
und sammelt um sich die kindlich Kleinen zu deinen Lehren,
die bringen das Heil.
Eia, an mir, dem Abschaum, soll nicht vorbeigehn dein Unter-
richten:
Sondern mich erquicke, so bitte ich, deine lebenskräftige Lehre.
O wenn doch, wenn doch, wünsch ich tausendmal,
du mich nähmst zur Tochter
und hättest und besäßest mich, wie wenn ich dir zu eigen.
Eia, o Liebe, nun fange schon an und übe an mir
deines Lehrens Meisterschaft:
Führ mich hinweg von mir zur Dienerschaft
in deiner Liebe, die lebt und innig ist und sich mir zuneigt.
Ganz, o Liebe, sollst du dann besitzen, heiligmachen und erfül-
len meines Lebens Geist und Atem.
Amen, so geschehe es.

(aus: Exercitia spiritualia, V, Die göttliche Liebe, 290 – 308, Übersetzung: Siegfried Ringler)

O wolności chrześcijańskiej (1520)

ks. dr. Marcin Luter

Po pierwsze. Abyśmy mogli dobrze zrozumieć, kim jest chrześcijanin i jak obchodzi się z wolnością, którą Chrystus dla niego zdobył i którą mu dał, a o której wiele pisze św. Paweł, postawię dwie tezy:

1. Chrześcijanin jest całkowicie wolnym panem wszystkich rzeczy, nikomu niepodległym.
2. Chrześcijanin jest najuleglejszym sługą wszystkich rzeczy i wszystkim podległy.

Po drugie. Aby zrozumieć te dwie sprzeczne tezy o wolności i służebności, powinniśmy mieć na uwadze, że każdy chrześcijanin ma dwojaką naturę, duchową i cielesną ...

Po trzecie. Zajmijmy się duchową, wewnętrzną naturą człowieka. To oczywiste, że żadna zewnętrzna rzecz nie może go uczynić wolnym czy pobożnym, niezależnie od tego, jak to nazwiemy ... Cóż pomoże duszy, gdy ciało jest nieskrępowane, rześkie i zdrowe, je, pije, i żyje, jak ma ochotę? I odwrotnie, co zaszkodzi duszy, że ciało jest skrępowane, chore i wyczerpane, głodne, spragnione i znosi wszystko, czego nie lubi? Żadna z tych rzeczy nie wystarczy duszy, aby ją uwolnić czy zniewolić, uczynić pobożną czy złą.

Von der Freiheit eines Christenmenschen (1520)

Pfr. Dr. Martin Luther

Zum ersten. Damit wir gründlich erkennen können, was ein Christenmensch ist und wie es um die Freiheit bestellt ist, die ihm Christus erworben und gegeben hat, von der St. Paulus viel schreibt, will ich diese zwei Thesen aufstellen:

- Ein Christenmensch ist ein freier Herr über alle Dinge und niemandem untertan.
Ein Christenmensch ist ein dienstbarer Knecht aller Dinge und jedermann untertan. ...

Zum zweiten. Um diese beiden widerständigen Reden von der Freiheit und der Dienstbarkeit zu verstehen, sollen wir eingedenk sein, dass jeder Christenmensch von zweierlei Natur ist, geistlicher und leiblicher. ...

Zum dritten. So nehmen wir uns den inwendigen, geistlichen Menschen vor ... Es ist ja offenbar, dass kein äußerliches Ding ihn frei oder fromm machen kann, wie es auch immer genannt werden mag ... Was hilft es der Seele, dass der Leib ungefangen, frisch und gesund ist, isst, trinkt, lebt, wie er will? Wiederum, was schadet es der Seele, dass der Leib gefangen, krank und matt ist, hungert, dürstet und leidet alles, wie er es nicht gern will? Von diesen Dingen reicht keines bis an die Seele, um sie zu befreien oder zu fangen, sie fromm oder böse zu machen.

Po czwarte. Nic nie pomoże duszy, kiedy ciało odzieje się w świętą szatę, tak jak to czynią księża i duchowni; ani to, że przebywa w kościołach i świętych miejscach; ani to, że modli się, pości, chodzi na pielgrzymki i robi dobre uczynki, które odnoszą się tylko i wyłącznie do ciała. Potrzebne jest jeszcze zupełnie coś innego, co nada duszy pobożności i uczyni ją wolną ...

Po piąte. Dusza nie posiada żadnej innej rzeczy, ani w niebie ani na ziemi, ani tam gdzie żyje, pobożna, wolna i chrześcijańska, poza świętą Ewangelią, Słowem Bożym, głoszonym przez Chrystusa. ... Musimy być tego świadomi, że dusza potrafi obyć się bez wszystkich rzeczy, oprócz Słowa Bożego, i bez Słowa Bożego nie pomoże jej żadna inna rzecz. Ale jeśli posiada Słowo, wówczas nie potrzebuje żadnych innych rzeczy, bo w tym Słowie znajduje zadowolenie, strawę, radość, pokój, światło, sztukę, sprawiedliwość, prawdę, mądrość, wolność i wszelkie dobro po wielokroć ...

Po dziesiąte. Łatwo więc zauważyć, dlaczego wiara wymaga tak wiele i że żadne inne dobre dzieło nie może być jej równe; bo żadne inne dobre dzieło nie opiera się na Słowie Bożym tak mocno jak wiara, i żadne nie może zamieszkać w duszy; bo tylko słowo i wiara panują w duszy. J a k i e będzie słowo, t a k a będzie dusza, mocna jak stal, czerwona niczym rozgrzana og-

Zum vierten. So hilft es der Seele nichts, wenn der Leib heilige Kleider anlegt, wie es die Priester und Geistlichen tun; auch nicht, wenn er in den Kirchen und an den heiligen Stätten ist; auch nicht, wenn er leiblich betet, fastet, wallfahrtet und alle guten Werke tut, die nur immer durch den Leib und in dem Leibe geschehen können. So muss noch alles etwas ganz anderes sein, was der Seele Frommheit und Freiheit bringt und gibt. ...

Zum fünften. Die Seele hat kein anderes Ding, weder im Himmel noch auf der Erde, worin sie lebt, fromm, frei und Christ ist, als das heilige Evangelium, das Wort Gottes, von Christus gepredigt. ... So müssen wir nun gewiss sein, dass die Seele alle Dinge entbehren kann, ausgenommen das Wort Gottes, und ohne das Wort Gottes ist ihr mit keinem Ding geholfen. Wenn sie aber das Wort hat, dann bedarf sie keines anderen Dinges mehr, sondern sie hat in dem Wort Genüge, Speise, Freude, Frieden, Licht, Kunst, Gerechtigkeit, Wahrheit, Weisheit, Freiheit und alles Gute überschwänglich. ...

Zum zehnten. Hieraus ist leicht zu merken, warum der Glaube so vieles vermag und dass kein gutes Werk ihm gleich sein kann; denn kein gutes Werk hängt so am göttlichen Wort wie der Glaube, es kann auch keines in der Seele sein; sondern allein das Wort und der Glaube regieren in der Seele. Wie das Wort ist, so wird auch die Seele von ihm gleich dem Eisen, das glutrot wird wie das Feuer aus der Vereinigung mit dem Feuer. ...

niem ...

Po jedenaste. Z wiarą jest tak: kto wierzy drugiemu, wierzy mu dlatego, że uważa go za pobożnego, prawego człowieka, co jest największym zaszczytem, jaki jeden człowiek drugiemu może uczynić, natomiast największą hańbą jest, kiedy potraktuje go jak rozwiązłego, kłamliwego i lekkomyślnego człowieka. Więc kiedy dusza ludzka

głęboko wierzy w Słowo Boga, uważa go za prawego, pobożnego i sprawiedliwego.

W ten sposób obdarza go najwyższym zaszczytem ... Natomiast nie można uczynić Bogu większej hańby, niż nie wierząc mu, bo wtedy nasza dusza traktuje go jak nieudacznika, kłamcę, lekkoducha i tą niewiarą wypiera się go, a zamiast Boga wychwala w sercu bożka, jak gdyby była mądrzejsza od niego ... Bo kiedy oddaje się Bogu wiarę i pobożność, jest to słuszne i prawdziwe, bo słuszne jest i prawdziwe, że Bogu oddaje się prawdę ...

Po dwudzieste trzecie. Dlatego prawdziwe są dwie sentencje: Dobre czyny nie stworzą nigdy dobrego, pobożnego człowieka, lecz dobry człowiek stworzy dobre, pobożne dzieła. Złe czyny nie stworzą nigdy złego człowieka, lecz zły człowiek stworzy złe dzieła. Tak więc osoba musi być najpierw dobra i pobożna, aby czynić dobre rzeczy, a dobre rzeczy wypływają z pobożnej i dobrej osoby.

Zum elften. Weiter verhält es sich mit dem Glauben so: Wer dem anderen glaubt, der glaubt ihm darum, weil er ihn für einen frommen, wahrhaftigen Mann achtet, was die größte Ehre ist, die ein Mensch dem andern tun kann, wie es umgekehrt die größte Schmach ist, wenn er ihn für einen losen, lügenhaften, leichtfertigen Mann achtet. So auch wenn die Seele Gottes Wort fest glaubt, dann hält sie ihn für wahrhaftig, fromm, und gerecht. Damit tut sie ihm die allergrößte Ehre ... Wiederum kann man Gott keine größere Unehre antun, als ihm nicht zu glauben, womit die Seele ihn für einen Untüchtigen, Lügenhaften, Leichtfertigen hält und ihn, soviel an ihr ist, mit solchem Unglauben verleugnet und so im Herzen gegen Gott einen Abgott ihres Sinnes aufrichtet, als wollte sie es besser wissen als er. ... Denn dass man Gott die Wahrheit und Frommheit gibt, das ist Recht und Wahrheit und macht recht und wahrhaftig, weil es wahr und recht ist, dass Gott die Wahrheit gegeben wird. ...

Zum dreiundzwanzigsten. Darum sind die zwei Sprüche wahr: Gute Werke machen nimmermehr einen guten, frommen Mann, sondern ein guter Mann macht gute, fromme Werke. Böse Werke machen nimmermehr einen bösen Mann, sondern ein böser Mann macht böse Werke. So dass allewege die Person zuvor gut und fromm sein muss vor allen guten Werken, und gute Werke folgen und gehen aus von der frommen, guten Person. ...

Po trzydzieste. Wynika z tego wniosek, że chrześcijanin nie żyje sam w sobie, lecz w Chrystusie i w swoich bliźnich; w Chrystusie poprzez wiarę, w swoich bliźnich poprzez miłość. Poprzez wiarę przenosi się do Boga, od Boga przenosi się do siebie poprzez miłość i pozostaje nadal w Bogu i bożej miłości ...

To właśnie jest prawdziwa, duchowa, chrześcijańska wolność, która uwalnia serce od wszystkich grzechów, zakazów i nakazów, która przewyższa każdą inną wolność, tak jak niebo ziemię.

Oby Bóg pozwolił nam to zrozumieć i zapamiętać. Amen.

Zum dreißigsten. Aus dem allen ergibt sich die Folgerung, dass ein Christenmensch nicht in sich selbst lebt, sondern in Christus und in seinem Nächsten; in Christus durch den Glauben, im Nächsten durch die Liebe. Durch den Glauben fährt er über sich in Gott, aus Gott fährt er wieder unter sich durch die Liebe und bleibt doch immer in Gott und göttlicher Liebe ... Siehe, das ist die rechte, geistliche, christliche Freiheit, die das Herz frei macht von allen Sünden, Gesetzen und Geboten, die alle andere Freiheit übertrifft wie der Himmel die Erde.

Das gebe uns Gott recht zu verstehen und zu behalten. Amen.

Modlitwa oddania się

Ignacy Loyola – święty Kościoła Katolickiego, kapłan, założyciel zakonu jezuitów. Żył w latach 1491 – 1556 w Hiszpanii, a jego dewizą były słowa: Na większą chwałę Bożą. Cytowana modlitwa pochodzi z opracowanych przez niego Ćwiczeń duchowych 234.

Zabierz, Panie, i przyjmij
całą wolność moją,
pamięć moją i rozum
i całą mą wolę.
Cokolwiek mam i posiadam,
Ty mi wszystko dałeś –
Tobie to, Panie, oddaję.
Twoje jest wszystko.
Rozporządzaj tym
wedle swojej woli.
Daj mi jedynie
miłość Twą i łaskę,
bo to mi w pełni wystarcza.

Gebet der Ergebung

Ignatius von Loyola, Heiliger der Katholischen Kirche, Priester, Gründer des Jesuitenordens. Er lebte 1491 – 1556 in Spanien; seine Devise war: zur größeren Ehre Gottes! Das Gebet stammt aus den von ihm erarbeiteten Geistlichen Übungen, 234.

Nimm Dir, Herr, und übernimm
meine ganze Freiheit,
mein Gedächtnis und Verstand
und meinen ganzen Willen.
Mein ganzes Haben und Besitzen,
Du hast es mir gegeben,
zu Dir Herr, wende ich es zurück.
Das Gesamte ist Dein.
Verfüge nach
Deinem ganzen Willen.
Gib mir allein
deine Liebe und Gnade,
denn das ist mir genug.

Wspaniałość naszej ziemi

Andreas Gryphius (Glogau, 1616 – 1664)

Wspaniałość naszej ziemi
na proch i dym się zmieni,
przemienie wszechświat ten.
Co nas na ziemi cieszy,
to nie są wieczne rzeczy,
przemina, jako lekki sen.

Tak ważne nam honory,
tytuły i splendory,
to obłąd, ludzki gest.
Gdy tylko duch ulata,
to milkną usta świata;
coś czynił tu – nieważne jest!

Nic wiedza nie pomoże,
zabierasz nas, o Boże,
bez względu na nas stan.
Gdzie zamki możnych stały,
dla kogo świat był mały,
dla tego grób wystarczyć ma.

To wszystko się rozplywa,
co pilność, trud zdobywa,
i ciężkiej pracy pot.
Bo ludzkie posiadanie,

Die Herrlichkeit der Erden

Andreas Gryphius (Glogau, 1616 – 1664)

Die Herrlichkeit der Erden
muss Rauch und Asche werden,
kein Fels, kein Erz kann stehn.
Dies, was uns kann ergötzen,
was wir für ewig schätzen,
wird als ein leichter Traum vergehn.

Der Ruhm, nach dem wir trachten,
den wir unsterblich achten,
ist nur ein falscher Wahn;
sobald der Geist gewichen
und dieser Mund erblichen,
fragt keiner, was man hier getan.

Es hilft kein weises Wissen,
wir werden hingerissen
ohn einen Unterscheid.
Was nützt der Schlösser Menge?
Dem hier die Welt zu enge,
dem wird ein enges Grab zu weit.

Dies alles wird zerrinnen,
was Müh und Fleiß gewinnen
und saurer Schweiß erwirbt.

przez śmierć się nie ostanie;
nie wejdzie do wieczności wrót.

Jak róża się rozkwita,
gdy słońce rano świta
ogrzewa cały świat.
Lecz wieczór, gdy zachodzi,
by jutro się odrodzić
to więdnie cudnej róży kwiat.

Wzrastamy tak na ziemi,
pragniemy być wołnymi
od bólów i od trwóg.
Lecz zanim kwiat wydamy,
w owocu dojrzewamy,
przez śmierć nas z ziemi bierze Bóg.

Więc serce, pomyśl chwilkę,
że dary ziemskie tylko
na krótko twoje są.
Co radość ci sprawiło,
jak rzeka odpłynęło.
Czy przyszłość życia będzie twą?

Nieważny świat, nadzieje,
obawa nie istnieje,
do Boga z wiarą śpiesz!
On Królem pozostanie
nad czasem ma staranie
w wieczności ciebie pragnie mieć!

Was Menschen hier besitzen,

kann vor dem Tod nichts nützen;
dies alles stirbt uns, wenn man stirbt.

Wie eine Rose blühet,
wenn man die Sonne siehet
begrüßen diese Welt,
die, eh der Tag sich neiget,
eh sich der Abend zeigt,
verwelkt und unversehens fällt:

so wachsen wir auf Erden
und denken groß zu werden,
von Schmerz und Sorgen frei;
doch eh wir zugenommen
und recht zur Blüte kommen,
bricht uns des Todes Sturm entzwei.

Auf, Herz, wach und bedenke,
dass dieser Zeit Geschenke
den Augenblick nur dein.
Was du zuvor genossen,
ist als ein Strom verschossen;
was künftig, wessen wird es sein?

Verlache Welt und Ehre,
Furcht, Hoffen, Gunst und Lehre
und geh den Herren an,
der immer König bleibet,
den keine Zeit vertreibet,

Kto ufa Mu – zwycięży,
budował i żył mężnie,
dziś kończy życia czas.
Rozpocznie nowe trwanie,
co nigdy nie ustanie.
Tam wieczność z Panem czeka nas!

(Przekład: Tadeusz Sikora, 2001)

Powierzam się Tobie ...

Karol (Charles) de Foucauld – Francuz, który w młodości stracił wiarę i prowadził burzliwe życie żołnierza oraz podróżnika. Po swoim nawróceniu został zakonnikiem, misjonarzem, a następnie pustelnikiem przebywającym przez wiele lat wśród muzułmańskich Tuaregów w Algierii. Zginął w 1916 zastrzelony przez członka muzułmańskiej sekty. Na podstawie stworzonej przez niego reguły po jego śmierci powstało kilka zgromadzeń zakonnych, m.in. Zgromadzenie Małych Braci Jezusa. Błogosławiony Kościół Katolickiego.

Ojcze,
powierzam się Tobie,
uczyni ze mną, co zechcesz.
Cokolwiek uczynisz ze mną
dziękuję Ci.

der einzig ewig machen kann.

Wohl dem, der auf ihn trauet!
Er hat recht fest gebauet,
und ob er hier gleich fällt,
wird er doch dort bestehen
und nimmermehr vergehen,
weil ihn die Stärke selbst erhält.

Dir vertraue ich mich an ...

Charles de Foucauld – ein Franzose, der in seiner Jugend den Glauben verlor und das stürmische Leben eines Soldaten und Reisenden wählte. Nach seiner Bekehrung wurde er Ordensmann, Missionar und später Eremit, der viele Jahre unter den muslimischen Tuareg in Algerien lebte. Er wurde 1916 durch einen Anhänger einer muslimischen Sekte erschossen. Aufgrund der von ihm erstellten Regel entstanden nach seinem Tod einige Ordensvereinigungen, u. a. die Gemeinschaft der Kleinen Brüder Jesu. Er wurde selig gesprochen.

Vater,
Dir vertraue ich mich an,
mach mit mir, was Du willst.
Alles, was Du mir tust,
dafür danke ich Dir.

Jestem gotów na wszystko,
przyjmuję wszystko,
Aby Twoja wola spełniała
się we mnie i we wszystkich
Twoich stworzeniach.
Nie pragnę nic więcej mój Boże.
W Twoje ręce powierzam
ducha mego,
Z całą miłością mojego serca.
Kocham Cię
i miłość przynagła mnie,
by oddać się całkowicie
w Twoje ręce,
z nieskończoną ufnością,
bo Ty jesteś moim Ojcem.

Ich bin für alles bereit,
nehme alles an,
damit Dein Wille erfüllt würde
in mir und in allen
Deinen Geschöpfen.
Weiter begehre ich nichts, mein Gott.
In Deine Hände befehle ich
meinen Geist,
mit der ganzen Liebe meines Herzens.
Ich liebe Dich
und die Liebe drängt mich,
mich ganz und gar zu übergeben
in Deine Hände,
mit endlosem Vertrauen,
denn Du bist mein Vater.

O wolności.

Khalil Gibran, Prorok (1923)

I mówca powiedział: opowiedz nam o wolności.

A on odparł:

U bram miasta i przy waszych ogniskach domowych widziałem, jak na klęczkach modliliście się o wolność, dokładnie tak, jak niewolnicy poniżają się przed swoim tyranem i sławią go, choć on ich gnębi.

Na dziedzińcu świątyni i w cieniu cytadeli widziałem, jak najbardziej wolni spośród was dźwigali swoją wolność niczym brzemień i pęta.

I moje serce krwawiło, gdyż wolni możecie być tylko wtedy, kiedy samo pragnienie wolności stanie się dla was jarzmem, i przestaniecie mówić o wolności jako o celu i spełnieniu.

Prawdziwie wolni nie będziecie wtedy, gdy wasze dni będą wolne od trosk, a noce bez pragnień i smutku, lecz dopiero wówczas, kiedy rzeczy te jak łańcuchy skują wasze życie, a wy mimo to nadzy i nieskrępowani wzniesiecie się ponad nie.

Ale jak macie się wznieść ponad dni i noce, nie zrywając

Von der Freiheit.

Khalil Gibran, Der Prophet (1923)

Und ein Redner sagte: Sprich zu uns von der Freiheit.

Und er antwortete:

Am Stadttor und an eurem Herdfeuer habe ich euch fußfällig eure eigene Freiheit anbeten sehen, gerade so wie Sklaven sich vor einem Tyrannen erniedrigen und ihn lobpreisen, obwohl er sie niederschmettert.

Ja, im Tempelhain und im Schatten des Burgbergs habe ich die Freiesten unter euch ihre Freiheit wie ein Joch und eine Kette tragen sehen.

Und das Herz hat mir geblutet; denn frei könnt ihr nur sein, wenn euch selbst der Wunsch, nach Freiheit zu streben, zu einer Fessel wird und ihr aufhört, von der Freiheit als einem Ziel und einer Erfüllung zu sprechen.

Wahrhaft frei werdet ihr nicht dann sein, wenn eure Tage ohne eine Sorge und eure Nächte ohne ein Bedürfnis oder einen Kummer sind, sondern vielmehr wenn diese Dinge euer Leben umfassen und ihr euch dennoch nackt und ungebunden über sie erhebt.

Und wie solltet ihr euch über eure Tage und Nächte erheben, außer ihr zerbrecht die Ketten, die ihr im Morgengrau der Vernunft um eure Mittagsstunde geschlungen habt?

więzów, które oplatają was już od świtu waszego rozumienia? To, co nazywacie wolnością, w rzeczywistości najsilniej was pęta, nawet jeśli ogniwa wolności lśnią w słońcu i oślepiają wasze oczy.

By stać się wolnym, trzeba się wyzbyć samego siebie. Gdy znosisie prawo zapisane w waszych sercach własnymi rękami, cóż po jego zniesieniu?

Nie wycieracie go paląc księgi ustaw, ani zmywając czoła waszych sędziów morzem wody.

Gdy obalacie despotę, postarajcie się najpierw zniszczyć tron, który wybudowaliście mu w was samych.

Bo nie może tyran panować nad ludem wolnym i dumnym, jeśli ich wolność nie poddaje się niewoli, a ich duma nie ulega zawstydzeniu.

Jeśli odczuwacie smutek, który chcecie rozwiązać, weźcie pod uwagę, że nie zostaliście do niego zmuszeni, lecz sami go wybraliście.

A jeśli odczuwacie strach, którego chcecie się pozbyć, zważcie, że czai się on w waszych sercach, a nie w dłoni tego, którego się boicie.

Doprawdy, wszystkie rzeczy zmagają się w waszej duszy w od-

Was ihr Freiheit nennt, ist in Wahrheit die stärkste dieser Ketten, und mögen ihre Glieder auch in der Sonne funkeln und eure Augen blenden.

Und was ist es, das ihr um eurer Freiheit willen abzuwerfen trachtet, denn anderes als Teile eurer selbst?

Ist es ein ungerechtes Gesetz, das ihr abschaffen möchtet, so wurde euch dieses Gesetz durch eure eigene Hand auf die Stirn geschrieben.

Ihr könnt es nicht tilgen, indem ihr eure Gesetzbücher verbrennt, noch indem ihr die Stirn eurer Richter wascht, und würdet ihr auch die See über sie ergießen.

Und ist es ein Gewaltherrscher, den ihr entthronen möchtet, sorgt erst dafür, dass der Thron zerstört wird, den ihr ihm in eurem Inneren gebaut habt.

Denn wie kann ein Tyrann die Freien und die Stolzen beherrschen, außer es ist ein Sklaventum in ihrer Freiheit und eine Beschämung in ihrem Stolz?

Und wenn es eine Sorge ist, die ihr abschütteln möchtet, so wurde euch diese Sorge nicht aufgezwungen, sondern ihr habt sie euch selbst erwählt.

Und wenn es eine Furcht ist, die ihr zerstreuen möchtet, so sitzt diese Furcht in eurem Herzen und nicht in der Hand des Gefürchteten.

Wahrlich, alle Dinge ziehen durch eure Seele in beständiger Umarmung: das Erwünschte und das Gefürchtete, das Verscheute und das Geliebte, das Angestrebte und dasjenige, dem ihr entrinnen möchtet.

wiecznym uścisku: to, czego pragniecie i to, czego się obawiacie, to co odrzucacie i co kochacie, to za czym gonicie i to, przed czym szukacie schronienia.

Poruszają się one w was niczym światło i cień w nierozłącznej parze.

A kiedy cień blednie i znika, światło, które pozostaje, staje się cieniem dla innego światła.

Bądź wola Twoja, jako w niebie, tak i na ziemi

Oliver Clément – żył we Francji w latach 1926 – 2009. Był wybitnym teologiem należącym do Kościoła Prawosławnego. Zanim jednak zafascynował się Chrystusem, przeszedł długą drogę duchowych i intelektualnych poszukiwań poczynawszy od ateizmu, poprzez socjalizm, komunizm, czy też inne wyznania chrześcijańskie.

Działał z pasją na rzecz budowania jedności między wszystkimi ochrzczonymi.

Wola Boża nie jest orzeczeniem sądowym, lecz fluidem życia rodzącym istnienie i odnawiającym je, kiedy schodzi z właściwej drogi. Wola Boża to przede wszystkim samo stworzenie, sam Wszechświat, który cały unoszony jest zamysłem woli poprzez *logoi*, poprzez odwieczne słowo Boga – poety. Jest nią także historia *zbawienia*, ów dramatyczny dialog miłości między Bogiem a ludzkością, mający miejsce po to, *by wszyscy ludzie zostali zbawieni*, jak podkreśla to Pierwszy List do Tymoteusza. Dlatego trzeba, abyśmy codziennie modlili się o zba-

Diese Dinge bewegen sich in euch als untrennbare Paare von Licht und Schatten.

Und wenn ein Schatten verblasst und verschwindet, wird das verbleibende Licht zum Schatten eines anderen Lichtes.

Und ebenso wird eure Freiheit, sobald sie ihre Fesseln verliert, ihrerseits zur Fessel einer größeren Freiheit.

Dein Wille geschehe, wie im Himmel, so auf Erden

Oliver Clément lebte in Frankreich 1926 – 2009. Er war ein hervorragender Theologe der Orthodoxen Kirche. Bevor er jedoch von Christus fasziniert war, ging er einen langen Weg geistlichen und intellektuellen Suchens, begann beim Atheismus, ging durch den Sozialismus und Kommunismus und verschiedene christliche Bekenntnisse. Er wirkte leidenschaftlich zur Versöhnung zwischen allen Getauften.

Der Wille Gottes ist kein Gerichtsspruch, sondern ein Fluidum des Lebens, das das Sein gebiert und erneuert, wenn man vom rechten Weg abweicht. Der Wille Gottes ist vor allem die Schöpfung selbst, der ganze Kosmos, in der Absicht seines Willens erhoben durch die *logoi*, durch das ewige Wort Gottes, des Poeten. Sein Wille ist auch die Geschichte der *Erlösung*, jener dramatische Dialog der Liebe zwischen Gott und der Menschheit, der darum Platz greift, *damit alle Menschen erlöst werden*, wie es im 1. Timotheusbrief unterstrichen wird. Darum

wienie dla wszystkich i za wszystkich tych, którzy nie wiedzą, nie chcą lub nie mogą się modlić (...)

Wola Boża nie spełnia się. Dobry i piękny świat, jak powiada Księga Rodzaju, pogrążony jest w mrokach. We wstępie do Ewangelii świętego Jana czytamy, że istnieje światłość, że istnieje także ciemność. Wszchemoc Boga objawia się w miłości. A ponieważ miłość nie może narzucać się, bo wtedy sama by sobie przeczyła, owa wszchemoc – zdolna do stworzenia istot mogących ją odrzucić (!) – jest także wielką słabością. Może działać tylko w sercach ludzi, którzy dobrowolnie otwierają się na jej światło. Bóg szanuje wolność człowieka podobni, jak uzanował wolność anioła. Jednakże, aby nie zwyciężyły jej ciemności, wciela się i schodzi w głębię śmierci, do piekieł, by wreszcie powstała możliwość połączenia ludzkiej woli z Bożą. Możliwością ta jest Chrystus. W Chrystusie wola ludzka w sposób bolesny i radosny połączyła się z wolą Ojca. W Zmartwychwstałym, siedzącym po prawicy Ojca, Boża wola spełnia się jako w niebie, tak i na ziemi (...)

Królestwo, w którym wola Boga spełnia się jako w niebie, tak i na ziemi, *nie jest z tego świata* i nie znajduje potwierdzenia w historii. Modlitwa o spełnienie się woli Bożej pozwala w sposób cierpliwy i realistyczny spojrzeć na politykę (...) Nie pragniemy od razy uczynić ze społeczeństwa raj, lecz walczymy, aby nie stało się ono piekłem. Człowiek modlitwy i nadziei uni-ka zarówno cynizmu konserwatystów (...), jak i zgorzknienia rewolucjonistów nieuchronnie zawiedzionych rewolucjami, które nigdy nie doszły do skutku oraz rewolucjami, które posunęły się zbyt daleko (...)

ist es nötig, dass wir jeden Tag für die Erlösung aller beten, auch für alle die, die nicht zu beten wissen, oder nicht wollen oder nicht können ...

Der Wille Gottes erfüllt sich nicht. Die gute und schöne Welt, wie es im Buch Genesis heißt, ist von Dunkelheit umhüllt. Am Anfang des Johannesevangeliums lesen wir, dass das Licht da ist und dass auch die Finsternis da ist. Die Allmacht Gottes erscheint in der Liebe. Aber weil die Liebe sich selbst nicht aufnötigen kann, sie würde sich sonst selbst verleugnen, ist jene Allmacht fähig Wesen zu erschaffen, die sie verwerfen können(!), ist sie auch eine große Schwäche. Sie kann nur in den Herzen der Menschen wirken, die sich freiwillig für ihr Licht öffnen. Gott achtet die Freiheit des Menschen ähnlich, wie er die Freiheit des Engels achtete. Jedoch, damit nicht die Finsternis siegte, wird er Mensch und geht bis in die Tiefe des Todes, zur Hölle, damit endlich die Möglichkeit entstände den menschlichen Willen mit dem Gottes zu verbinden. Diese Möglichkeit ist Christus. In Christus hat sich der menschliche Wille schmerzlich und freudig mit dem Willen des Vaters verbunden. Im Auferstandenen, der zur Rechten des Vaters sitzt, erfüllt sich Gottes Wille wie im Himmel, so auf Erden ...

Das Königreich, in dem Gottes Willen sich erfüllt wie im Himmel so auf Erden, *ist nicht von dieser Welt* und findet keine Bestätigung in der Geschichte. Das Gebet, dass Gottes Wille erfüllt werde, erlaubt geduldig und realistisch auf die Politik zu schauen. ... Wir wollen aus der Gesellschaft nicht auf einmal das Paradies machen, wohl aber darum kämpfen, dass sie nicht zur Hölle wird. Der Mensch des Gebets und der Hoffnung weicht dem Zynismus der Konservativen ebenso aus ...

Wraz z upadkiem ideologii i rozwojem nihilizmu nadchodzą czasy twórczego chrześcijaństwa (...) Chodzi o *Rewolucję świadomości* (...) Potrzeba będzie w nadchodzących latach chrześcijańskiego impulsu w samym centrum życia społecznego i kulturalnego. Ważną rzeczą będzie, by chrześcijanie, w miarę możliwości w grupach i przy wsparciu kościelnych wspólnot, prezentowali nowe postawy, inspirowali do nowych form życia i pracy w swoim zawodzie, w szkole, sądzie, szpitalach, w odstręczających, nędznych dzielnicach, gdzie kielkuje przemoc ... Jeśli kiedykolwiek nastanie cywilizacja miłości, to tylko jako ideał i jako zaczyn. W życiu społecznym zawsze będzie istnieć dolna warstwa irracjonalnych impulsów, którymi trzeba umieć pokierować, które trzeba umieć powstrzymać i wykorzystać (...) Tylko świętość może uleczyć zło u początków. Trzeba jednakże, by świętość i Ewangelia wprowadziły w życie społecznie napięcie, zaczyn lub uczyniły w nim wyłom, który stanowiłby przestrzeń ducha.

wie der Verbitterung der Revolutionäre, die unausweichlich enttäuscht sind von den Revolutionen, die niemals zum Erfolg führten sowie den Revolutionen, die sich weit entfernt haben

...

Zusammen mit dem Niedergang der Ideologie und der Entwicklung des Nihilismus kommen Zeiten eines schöpferischen Christentums herauf. ... Es geht um die *Revolution des Bewusstseins* ... In den nächsten Jahren wird ein christlicher Impuls im Zentrum des gesellschaftlichen und kulturellen Lebens nötig sein. Es wird wichtig sein, dass die Christen, nach Maß der Möglichkeiten in Gruppen und mit Unterstützung kirchlicher Gemeinden eine neue Haltung präsentieren, dass sie zu neuen Formen des Lebens und der Arbeit im Beruf inspirieren, in der Schule, im Gericht, in den Krankenhäusern, in den abstoßenden Armenvierteln, wo die Gewalt aufblüht ...

Wenn wann auch immer eine Zivilisation der Liebe entsteht, dann nur als Ideal und als Sauerteig. Im gesellschaftlichen Leben wird es immer eine niedere Schicht irrationaler Impulse geben, mit denen man umgehen können muss, die man aufhalten und ausnutzen muss ...

Nur Heiligkeit kann das Böse von Anfang an heilen. Es braucht jedoch, dass Heiligkeit und das Evangelium in das gesellschaftliche Leben eine Spannung bringen, einen Sauerteig, oder eine Bresche schlagen und einen Raum des Geistes schaffen.

Wolność i przeznaczenie

Paul Tillich (1886 – 1965) Teologia systematyczna, tom I, część 2: Istnienie i Bóg. B 3

... Wolność doświadczana jest jako rozważanie, decydowanie i odpowiedzialność.

Etymologia każdego z tych słów jest ciekawa i pouczająca.

Rozważanie wskazuje na akt ważenia argumentów i motywów. Osoba, która rozważa, jest ponad motywami. Dopóki rozważa, nie identyfikuje się z żadnym z nich, lecz jest od nich wolna. Stwierdzenie, że zwycięża zawsze najsilniejszy motyw, to czysta tautologia, bo to oczywiste, że próba, dzięki której motyw uznany zostanie za silniejszy, prowadzi do jego zwycięstwa. Skoncentrowana na sobie osoba rozważa i reaguje jako kompletna jednostka w walce motywów ze swoim osobistym centrum. Ta reakcja nazywa się „decydowaniem“. Słowo to zawiera w sobie obraz „rozstania“. Decyzja wyklucza możliwości, realne możliwości. Tylko dlatego, że były one realne, konieczne było ich wykluczenie. Osoba, która podejmuje się „rozstania“, musi być ponad tym, co jest przez nią wykluczane. Jej osobiste centrum ma możliwości, ale nie identyfikuje się z żadną z nich. Słowo „odpowiedzialność“ wskazuje na zobowiązanie wolnej osoby do udzielenia odpowiedzi, gdy pytana jest o swoje decyzje. Nie może ona prosić nikogo innego, aby za nią odpowiedział. Musi odpowiedzieć sama. ... Każdy z nas jest odpowiedzialny za to, co zachodzi w centrum jego samego, w miejscu i ośrodku jego wolności.

Freiheit und Schicksal

Paul Tillich (1886 – 1965) Systematische Theologie, Band I, Zweiter Teil: Sein und Gott. B 3

... Freiheit wird als Erwägung, Entscheidung und Verantwortung erfahren. Die Etymologie jedes dieser Worte ist aufschlussreich. Erwägung weist auf den Akt des Abwägens von Argumenten und Motiven hin. Die Person, die wägt, steht über den Motiven. Solange sie wägt, ist sie nicht mit irgendeinem der Motive identisch, sondern von ihnen frei. Zu sagen, dass immer das stärkere Motiv siegt, ist eine leere Tautologie, da die Probe, durch die ein Motiv als stärker erwiesen wird, einfach ist, dass es siegt. Die selbstzentrierte Person wägt und reagiert als ein Ganzes im Kampf der Motive mit ihrem persönlichen Zentrum. Diese Reaktion wird „Entscheidung“ genannt. Das Wort Entscheidung schließt das Bild des „Scheidens“ ein. Eine Entscheidung scheidet Möglichkeiten aus, nämlich reale Möglichkeiten. Nur weil es reale Möglichkeiten waren, war das Ausscheiden notwendig. Die Person, die das „Scheiden“ vornimmt, muss über dem stehen, was von ihr ausgeschieden wird. Ihr persönliches Zentrum hat Möglichkeiten, aber es ist nicht identisch mit irgendeiner dieser Möglichkeiten. Das Wort Verantwortung deutet auf die Verpflichtung der Person, die Freiheit besitzt, zu antworten, wenn sie über ihre Entscheidungen befragt wird. Sie kann nicht jemand anderes bitten, für sie zu antworten. Sie allein muss antworten. ... Jeder von uns ist verantwortlich für das, was durch das Zentrum seiner Selbst geschehen ist, den Sitz und das Organ seiner Freiheit.

Stacje na drodze do wolności

Dietrich Bonhoeffer, „Opór i Poddanie“

list z 21.7.1944

Dyscyplina

Jeśli wyruszasz na poszukiwanie wolności, naucz się przede wszystkim trzymać na wodzy zmysły i twą duszę, tak aby żądze i twe członki nie targały tobą na różne strony. Niech twój duch i twe ciało czyste będzie, poddane i posłuszne całkowicie tobie samemu, poszukując celu, jaki jest mu wyznaczony. Nikt nie pozna tajemnicy wolności, jeżeli nie odda się dyscyplinie.

Czyn

Nie to, co ci się podoba, czyń, lecz to, co jest prawe, i miej do tego odwagę; nie tkwij w tym, co możliwe, lecz pochwyć dzielnie to, co odpowiada rzeczywistości.

Nie osiągniesz wolności uciekając pod strumień myśli, wprowadzaj wolność w czyn, to jedyna ku niej droga.

Przestań ociążać się lękliwie i poddaj się szturmowi wydarzeń, będąc prowadzony jedynie przez Boskie przykazanie i swą wiarę.

Wolność zaś przyjmie twego ducha w radosnym uniesieniu.

Cierpienie

Cudowna przemiana. Twoje silne i chętne do działania ręce są związane.

W niemocy i samotności widzisz kres twych czynów.

Ty jednak nabierz oddechu i powierz to co prawe w silniejszej

Stationen auf dem Wege zur Freiheit

Dietrich Bonhoeffer, „Widerstand und Ergebung“

Brief vom 21.7.1944

Zucht

Ziehst du aus, die Freiheit zu suchen, so lerne vor allem Zucht der Sinne und deiner Seele, daß die Begierden und deine Glieder dich nicht bald hierhin, bald dorthin führen.

Keusch sei dein Geist und dein Leib, gänzlich dir selbst unterworfen und gehorsam, das Ziel zu suchen, das ihm gesetzt ist. Niemand erfährt das Geheimnis der Freiheit, es sei denn durch Zucht.

Tat

Nicht das Beliebige, sondern das Rechte tun und wagen, nicht im Möglichen schweben, das Wirkliche tapfer ergreifen, nicht in der Flucht der Gedanken, allein in der Tat ist die Freiheit.

Tritt aus ängstlichem Zögern heraus in den Sturm des Geschehens, nur von Gottes Gebot und deinem Glauben getragen, und die Freiheit wird deinen Geist jauchzend empfangen.

Leiden

Wunderbare Verwandlung. Die starken, tätigen Hände sind dir gebunden. Ohnmächtig, einsam siehst du das Ende deiner Tat. Doch atmest du auf und legst das Rechte

ręce i pocznij ulgę.

Jedynie przez chwilę błogo dotykałeś wolności, a potem oddałeś ją Bogu, aby ją wspaniale dopełnić.

Śmierć

Przybądźże największe święto na drodze do wiecznej wolności, niech śmierć zniszczy ciężkie łańcuchy i mury naszego przemijającego ciała i naszej zaślepionej duszy, abyśmy nareszcie ujrzeli to, czego tu nie było nam dane oglądać.

O wolności, myśmy ciebie długo szukali w dyscyplinie, w czynach i w cierpieniu. W godzinie naszej śmierci rozpoznamy ciebie samą w obliczu Boga.

Czym jest pokój?

Yehudi Menuhin, skrzypek

Z przemówienia w kościele św. Pawła we Frankfurcie nad Menem z okazji wręczenia Nagrody Pokojowej Niemieckiego Księgarstwa dn.14.10.1979 r.

... europejski dar harmonii jest integracją wielu głosów w jednej wspólnej pieśni: chorale.

Jest on muzycznym odpowiednikiem parlamentu, w którym różne głosy, których podstawowy rytm i zasady są takie same, łączą się zgodnie z zasadami panującymi we współdziałaniu. Pozwala on, nie dopuszczając do nieustannego dysonansu, na ciągłe jego rozwiązywanie. Być może jest tak, jak powiedział

still und getrost in stärkere Hand und gibst dich zufrieden.
Nur einen Augenblick berührtest du selig die Freiheit,
dann übergabst du sie Gott, damit er sie herrlich vollende.

Tod

Komm nun, höchstes Fest auf dem Wege zur ewigen Freiheit,
Tod, leg nieder beschwerliche Ketten und Mauern
unsres vergänglichen Leibes und unsrer verblendeten Seele,
daß wir endlich erblicken, was hier uns zu sehen mißgönnt
ist.

Freiheit, dich suchten wir lange in Zucht und in Tat und in
Leiden. Sterbend erkennen wir nun im Angesicht Gottes dich

Was ist Friede?

Yehudi Menuhin, Violonist

*aus der Rede in der Paulskirche Frankfurt/Main anlässlich der
Verleihung des Friedenspreises des Deutschen Buchhandels
am 14. 10. 1979*

... Die europäische Gabe der Harmonie ist die Integration vieler Stimmen in einem gemeinsamen Liede: dem Choral. Er, der das musikalische Gegenstück eines Parlamentes ist, in dem verschiedene Stimmen, deren Grundrhythmen und Grundsätze die gleichen sind, sich den Grundgesetzen gemäß, die ihr Zusammenwirken beherrschen, zusammenfinden, er lässt, indem er *dauernde* Dissonanz verhindert, ständig die

Alexander Pope, poeta z początku XVIII wieku: „Každy rozdzwięk jest tylko niezrozumianą harmonią“. Ale jak w ogóle możemy dziś mówić o pokoju w tak rozdartym i podzielonym, krwawiącym i okrutnym świecie?

Teoretyczna dyskusja na ten temat ma w sobie ton hipokryzji – rozpowszechnianie treści przez prasę, radio i telewizję sprawia, że nasza bezsilność staje się większa i bardziej bolesna; i tak oto rozprzestrzenia się choroba niczym wszystkie dawne zarazy i paraliżuje nawet najsilniejszą wolę; i ręka w rękę z tą pozbawioną związku informacją na chybił trafił powstaje wśród wzrastającej, zdezorientowanej masy totalne wyobcowanie prawdziwej pojedynczej istoty ludzkiej, zmuszonej do życia w warunkach izolacji i udręki w wielkim mieście, albo dosłownie, albo w sensie duchowym i psychologicznym. Ludzie ci, pozbawieni ideałów i ograbieni z dążenia do obiecujących celów, są zmuszeni do szukania zastępczych ideałów, niebezpiecznych towarzyszy życia i stawiania fałszywych celów ...

Auflösung von Dissonanz zu. Vielleicht so, wie Alexander Pope, der Dichter des frühen 18. Jahrhunderts, sagte: „Jedweder Missklang ist nur nicht-verstand' ne Harmonie.“ Aber wie können wir heute überhaupt vom Frieden reden in einer so zerrissenen und zerteilten, blutenden und grausamen Welt? Die theoretische Diskussion darüber hat Obertöne von Heuchelei – unsere Hilflosigkeit wird durch die Verbreitung von Wissensstoff durch Presse, Radio und Fernsehen nur um so größer und qualvoller; und so vervielfacht sich die neue Krankheit wie alle älteren Seuchen und lähmt fast noch den stärksten Willen; und Hand in Hand mit dieser wahllosen und unzusammenhängenden Information entsteht unter der wachsenden, orientierungslosen Masse die totale Entfremdung des wirklichen menschlichen Einzelwesens, das unter Bedingungen der Isolation und Folter zu leben gezwungen ist, entweder konkret oder in geistigem und psychologischem Sinn in unseren Großstädten. Diese Menschen, die der Ideale und der Erfüllung verheißenden Ziele beraubt sind, werden gezwungen, Ersatz-Ideale zu suchen, falsche Zielsetzungen und gefährliche Gefährten ...

Wolność człowieka

Katechizm Kościoła Katolickiego – w skrócie KKK – oficjalna wykładnia doktryny wiary i zasad moralności Kościoła katolickiego. Obowiązująca wersja opublikowana została po raz pierwszy w 1992 roku – fragment.

1730 Bóg stworzył człowieka jako istotę rozumną, dając mu godność osoby obdarzonej możliwością decydowania i panowaniem nad swoimi czynami. „Bóg bowiem zechciał człowieka pozostawić w ręku rady jego, żeby Stworzyciela swego szukał z własnej ochoty i Jego się trzymając, dobrowolnie dochodził do pełnej i błogosławionej doskonałości“

Człowiek jest istotą rozumną, a przez to podobną do Boga; został stworzony jako wolny i mający panowanie nad swoimi czynami. (św. Ireneusz Adversus hereses)

I. Wolność i odpowiedzialność

1731 Wolność jest zakorzenioną w rozumie i woli możliwością działania lub nie działania, czynienia tego lub czegoś innego, a więc podejmowania przez siebie dobrowolnych działań. Dzięki wolnej woli każdy decyduje o sobie. Wolność jest w człowieku siłą wzrastania i dojrzewania w prawdzie i dobru; osiąga ona swoją doskonałość, gdy jest ukierunkowana na Boga, który jest naszym szczęściem.

1732 Wolność, dopóki nie utwierdzi się w pełni w swoim

Die Freiheit des Menschen

Katechismus der Katholischen Kirche

1730 Gott hat den Menschen als vernunftbegabtes Wesen erschaffen und ihm die Würde einer Person verliehen, die aus eigenem Antrieb handelt und über ihre Handlungen Herr ist. „Gott wollte nämlich den Menschen ‚der Macht der eigenen Entscheidung überlassen‘ (Sir 15,14), so daß er von sich aus seinen Schöpfer suche und frei zur vollen und seligen Vollendung gelange, indem er ihm anhängt“ (GS 17).

„Der Mensch ist vernünftig und dadurch das Ebenbild Gottes, geschaffen in Freiheit und Herr seines Tuns“ (Irenäus, h1r. 4.4.3).

I. Freiheit und Verantwortung

1731 Die Freiheit ist die in Verstand und Willen verwurzelte Fähigkeit, zu handeln oder nicht zu handeln, dieses oder jenes zu tun und so von sich aus bewußte Handlungen zu setzen. Durch den freien Willen kann jeder über sich selbst bestimmen. Durch seine Freiheit soll der Mensch in Wahrheit und Güte wachsen und reifen. Die Freiheit erreicht dann ihre Vollendung, wenn sie auf Gott, unsere Seligkeit, ausgerichtet ist.

1732 Solange sich die Freiheit nicht endgültig an Gott, ihr höchstes Gut, gebunden hat, liegt in ihr die Möglichkeit, zwi-

najwyższym dobru, jakim jest Bóg, zakłada możliwość wyboru między dobrem a złem, a więc albo wzrastania w doskonałości, albo upadania i grzeszenia. Charakteryzuje ona czyny właściwe człowiekowi. Staje się źródłem pochwały lub nagany, zasługi lub winy.

1733 Im więcej człowiek czyni dobra, tym bardziej staje się wolnym. Prawdziwą wolnością jest tylko wolność w służbie dobra i sprawiedliwości. Wybór nieposłuszeństwa i zła jest nadużyciem wolności i prowadzi do „niewoli grzechu“ (Rz 6, 17)

1734 Wolność czyni człowieka odpowiedzialnym za swoje czyny w takiej mierze, w jakiej są one dobrowolne. Postęp w cnocie, poznanie dobra i asceza zwiększają panowanie woli nad jej czynami.

1735 Poczytalność i odpowiedzialność za działanie mogą zostać zmniejszone, a nawet zniesione, na skutek niewiedzy, nieuwagi, przymusu, strachu, przyzwyczajęń, nieopanowanych uczuć oraz innych czynników psychicznych lub społecznych.

1736 Każdy czyn bezpośrednio chciany jest przypisywany jego sprawcy:

schen Gut und Böse zu wählen, also entweder an Vollkommenheit zu wachsen oder zu versagen und zu sündigen. Die Freiheit kennzeichnet die im eigentlichen Sinn menschlichen Handlungen. Sie zieht Lob oder Tadel, Verdienst oder Schuld nach sich.

1733 Je mehr man das Gute tut, desto freier wird man. Wahre Freiheit gibt es nur im Dienst des Guten und der Gerechtigkeit. Die Entscheidung zum Ungehorsam und zum Bösen ist ein Mißbrauch der Freiheit und macht zum Sklaven der Sünde [Vgl. Röm 6,17].

1734 Aufgrund seiner Freiheit ist der Mensch für seine Taten soweit verantwortlich, als sie willentlich sind. Fortschritt in der Tugend, Erkenntnis des Guten und Askese stärken die Herrschaft des Willens über das Tun.

1735 Die Anrechenbarkeit einer Tat und die Verantwortung für sie können durch Unkenntnis, Unachtsamkeit, Gewalt, Furcht, Gewohnheiten, übermäßige Affekte sowie weitere psychische oder gesellschaftliche Faktoren vermindert, ja sogar aufgehoben sein.

1736 Jede direkt gewollte Tat ist dem Handelnden anzurechnen.

So richtet der Herr an Eva nach dem Sündenfall im Garten die Frage: „Was hast du da getan?“ (Gen 3,13). Die gleiche Frage stellt er Kain [Vgl. Gen 4,10]. Der Prophet Natan stellt sie dem

Tak więc Pan w ogrodzie zwraca się do Adama, który popełnił grzech: „Dlaczego to uczyniłeś?” (Rdz 3, 13) Podobnie pyta Kaina (Rdz 4, 10). Tak samo zwraca się prorok Natan do króla Dawida po jego cudzołóstwie z żoną Uriasza i zamordowaniu go (2 Sm 12, 7-15).

Działanie może być zamierzone pośrednio, gdy wynika z zaniedbania w stosunku do tego, co należało wiedzieć lub uczynić, np. wypadek na skutek niezajomości zasad ruchu drogowego.

1737 Skutek może być dopuszczony, chociaż nie był chciany przez sprawcę, np. nadmierne wyczerpanie matki przy chorym dziecku. Zły skutek nie jest przypisywany sprawcy, jeżeli nie był zamierzony ani jako cel, ani jako środek działania, jak np. śmierć poniesiona podczas udzielania pomocy osobie będącej w niebezpieczeństwie. Aby zły skutek mógł być przypisany sprawcy, trzeba, aby był przewidywany, a sprawca miał możliwość uniknięcia go, np. zabójstwo spowodowane przez kierowcę w stanie nietrzeźwym.

1738 Wolność wypełnia się w relacjach międzyludzkich. Każda osoba ludzka, stworzona na obraz Boży, ma prawo naturalne, by była uznana za istotę wolną i odpowiedzialną. Wszyscy są

König David nach dem Ehebruch mit der Frau des Urija und dessen Ermordung [Vgl Sam 12,7-15].

Eine Handlung kann indirekt willentlich sein, und zwar dann, wenn sie infolge einer Fahrlässigkeit in bezug auf etwas geschieht, das man hätte wissen oder tun müssen. Ein Beispiel dafür ist ein Unfall aus Unkenntnis der Verkehrsregeln.

1737 Eine Wirkung, die vom Handelnden nicht gewollt ist, kann in Kauf genommen werden, wie etwa eine Mutter übermäßige Erschöpfung in Kauf nimmt, um ihr krankes Kind zu pflegen. Die schlechte Wirkung ist nicht anrechenbar, wenn sie weder als Zweck noch als Mittel gewollt war, so z. B. der eigene Tod, den jemand erleidet, weil er einem Menschen, der in Gefahr ist, zuhulfe kommt. Anrechenbar ist aber die schlechte Wirkung dann, wenn sie vorauszusehen war und der Handelnde sie hätte vermeiden können, wie etwa die Tötung eines Menschen durch einen betrunkenen Fahrzeuglenker.

1738 Freiheit wird in zwischenmenschlichen Beziehungen ausgeübt. Jeder Mensch hat das natürliche Recht, als ein freies, verantwortliches Wesen anerkannt zu werden, weil er nach dem Bilde Gottes geschaffen ist. Alle Menschen sind einander diese Achtung schuldig. Das Recht, die Freiheit auszuüben, ist untrennbar mit der Würde des Menschen verbunden, besonders in sittlichen und religiösen Belangen [Vgl. DH 2]. Dieses Recht muß durch die staatliche Gesetzgebung anerkannt und innerhalb der Grenzen des Gemeinwohls und der öffentlichen Ordnung geschützt werden [Vgl. DH 7].

zobowiązani do szacunku wobec każdego. Prawo do korzystania z wolności jest nieodłącznym wymogiem godności osoby ludzkiej, zwłaszcza w dziedzinie moralności i religii (por. Sobór Watykański II O godności ludzkiej,²). Prawo to powinno być uznane przez władze świeckie oraz chronione w granicach dobra wspólnego i porządku publicznego.

II. Wolność ludzka w ekonomii zbawienia

1739 Wolność i grzech. Wolność człowieka jest ograniczona i omylna. Rzeczywiście, człowiek zblądził. Zgrzeszył w sposób wolny. Odrzucając plan miłości Bożej, oszukał samego siebie; stał się niewolnikiem grzechu. Ta pierwsza alienacja pociągnęła za sobą wiele innych. Od początku historia ludzkości świadczy o nieszczęściach i uciskach, które zrodziły się w sercu człowieka w następstwie złego używania wolności.

1740 Zagrożenia wolności. Wolność nie daje nam prawa do mówienia i czynienia wszystkiego. Opiera się na fałszu przekonanie, że człowiek, „podmiot tej wolności, (jest) jednostką samowystarczalną i mającą na celu zaspokojenie swojego własnego interesu przez korzystanie z dóbr ziemskich“. Poza tym, uwarunkowania ładu ekonomicznego i społecznego, politycznego i kulturowego, konieczne do właściwego korzystania z wolności, zbyt często są nieuznawane i gwałcone. Te sytuacje zaślepienia i niesprawiedliwości obciążają życie moralne i wystawiają zarówno mocnych, jak i słabych na pokusę grzechu przeciw miłości. Człowiek, oddalając się od prawa moralnego,

II Die menschliche Freiheit in der Heilsökonomie

1739 Freiheit und Sünde. Die Freiheit des Menschen ist begrenzt und fehlbar. Der Mensch hat sich tatsächlich verfehlt. Er hat freiwillig gesündigt. Indem er den liebevollen Plan Gottes zurückwies, täuschte er sich selbst; er wurde zum Sklaven der Sünde. Diese erste Entfremdung zog viele andere nach sich. Die Geschichte der Menschheit zeugt von Anfang an von schlimmen Geschehnissen und Unterdrückungen, die infolge eines Mißbrauchs der Freiheit aus dem Herzen des Menschen hervorgingen.

1740 Bedrohungen der Freiheit. Die Freiheit gibt uns nicht das Recht, alles zu sagen und alles zu tun. Es ist falsch zu behaupten, daß der Mensch, das Subjekt der Freiheit ist, das „sich selbst genügt und als Ziel die Befriedigung seines eigenen Interesses im Genuß der irdischen Güter hat“ (CDF, Instr. „Libertatis conscientia“ 13). Die wirtschaftlichen und gesellschaftlichen, politischen und kulturellen Voraussetzungen zu einer gerechten Ausübung der Freiheit werden allzu oft verkannt oder verletzt. Solche Verblendung und Ungerechtigkeit belasten das sittliche Leben und bringen Starke und Schwache in Versuchung, gegen die Liebe zu sündigen. Wenn sich der Mensch vom sittlichen Gesetz entfernt, beeinträchtigt er seine Freiheit, kettet sich an sich selbst, zerreißt die Bande der Brüderlichkeit und lehnt sich gegen die göttliche Wahrheit auf.

1741 Befreiung und Heil. Durch sein glorreiches Kreuz hat Christus allen Menschen das Heil erworben. Er hat sie von der

godzi we własną wolność, sam się zniewala, zrywa braterstwo z innymi ludźmi i buntuje się przeciw prawdzie Bożej.

1741 Wyzwolenie i zbawienie. Przez swój chwalebny Krzyż Chrystus wysłużył zbawienie wszystkim ludziom. Wybawił ich z grzechu, który trzymał ich w niewoli; „Ku wolności wyswobodził nas Chrystus“ (Ga 5, 1). W Nim uczestniczymy w prawdzie, która czyni nas wolnymi (J 8, 32). Został nam dany Duch Święty – jak naucza Apostoł – „gdzie jest Duch ... tam wolność“ (2 Kor 3,17). Już teraz chlubimy się „wolnością ... dzieci Bożych“ (Rz 8, 21).

1742 Wolność i łaska. Łaska Chrystusa w żadnym wypadku nie narusza naszej wolności, gdy odpowiada ona zmysłowi prawdy i dobra, jaki Bóg złożył w sercu człowieka. Przeciwnie, doświadczenie chrześcijańskie, zwłaszcza doświadczenie modlitwy, świadczy o tym, że im bardziej jesteśmy ulegli wobec poruszeń łaski, tym bardziej wzrasta nasza wewnętrzna wolność i nasza pewność zarówno wobec trudności, jak wobec nacisków i przymusu ze strony świata zewnętrznego. Przez działanie łaski Duch Święty wychowuje nas do wolności duchowej, by uczynić nas wolnymi współpracownikami swego dzieła w Kościele i w świecie:

Wszechmogący i miłosierny Boże, oddal od nas łaskawie wszel-

Sünde befreit, die sie gefangen hielt. „Zur Freiheit hat uns Christus befreit“ (Gal 5, 1). In ihm haben wir teil an der „Wahrheit“, die frei macht (Joh 8,32). Uns wurde der Heilige Geist geschenkt, und „wo der Geist des Herrn wirkt, da ist Freiheit“ (2 Kor 3, 17), lehrt der Hl. Paulus. Schon jetzt rühmen wir uns der „Freiheit und Herrlichkeit der Kinder Gottes“ (Röm 8,21).

1742 Freiheit und Gnade. Die Gnade Christi beeinträchtigt unsere Freiheit keineswegs, falls diese dem Sinn für das Wahre und Gute entspricht, den Gott in das Herz des Menschen gelegt hat. Die christliche Erfahrung bezeugt vor allem im Gebet das Gegenteil: Unsere innere Freiheit und unsere Standhaftigkeit in Prüfungen sowie gegenüber dem Druck und den Zwängen der äußeren Welt nehmen in dem Maß zu, in dem wir den Anregungen der Gnade folgen. Durch das Wirken der Gnade erzieht uns der Heilige Geist zur geistigen Freiheit, um uns zu freien Mitarbeitern seines Werkes in Kirche und Welt zu machen.

„Allmächtiger und barmherziger Gott, ... Halte von uns fern, was uns gefährdet, und nimm weg, was uns an Seele und Leib bedrückt, damit wir freien Herzens deinen Willen tun“ (Missa-le Romanum, Tagesgebet vom 32. Sonntag).

Nieszczęsny dar wolności

Józef Tischner – polski ksiądz katolicki, teolog i filozof żyjący w latach 1931 – 2000. Był cenionym intelektualistom, a także autorem licznych publikacji o tematyce religijnej, etyczno – moralnej i filozoficznej.

Czy nie stajemy się dziś ofiarami nowego, nie znanego nam dotąd lęku – lęku przed wolnością? Jeszcze nie tak dawno potwierdzaliśmy naszą tożsamość w oporze przeciw gwałtowi, a dziś – odnoszę wrażenie – nie potrafimy spojrzeć w głąb odzyskanej wolności. Czyżby to, o co tak długo włączyliśmy, było dla nas zapowiedzią samego tylko piekła?

Gdy mówimy o niebezpieczeństwie konsumpcjonizmu, obwiniamy wolność. Gdy wskazujemy na aborcję, obwiniamy wolność. Gdy szukamy źródeł pornografii, podejrzewamy wolność. To wolność sprawia, że wszędzie panoszą się komuniści, że są obrażane uczucia ludzi wierzących, że niektórzy posuwają się nawet do podważania autorytetu Ojca Świętego. Powoli, niepostrzeżenie wina wolności staje się większa, niż wina komunizmu (...). Może się mylę, ale często – bardzo często – widzę, jak nasz lęk przed wolnością staje się większy, niż lęk przed przemocą (...). Czy trzeba mnożyć przykłady? Rozpamiętanie to wolność ... Korupcja to wolność ... Spory wśród polityków to wolność ... Straszna jest ta wolność. Pamiętamy, jak pisał Erich Fromm: ludzie uciekają od wolności i sami, bez przymusu wybierają sobie Hitlera. Kiedy przed laty czytaliśmy tę książkę, mówiliśmy sobie: nie my; my, Polacy, umieraliśmy za wolność. No tak, ale czy wiedzieliśmy wtedy, czym jest wolność? Jeszcze

Das unglückliche Geschenk der Freiheit.

Józef Tischner, polnischer katholischer Priester, Theologe und Philosoph, 1931 – 2000. Er war ein geschätzter Intellektueller und Autor zahlreicher Publikationen zu religiösen, ethischen, moralischen und philosophischen Themen.

Sind wir heute nicht Opfer einer neuen, uns bisher unbekannten Angst geworden, der Angst vor der Freiheit? Es ist noch nicht lange her, dass wir unsere Identität im Widerstand gegen die Gewalt formuliert haben, heute aber, das sage ich deutlich, verstehen wir es nicht in die Tiefe der erlangten Freiheit zu schauen. War das, worum wir lange gekämpft haben, für uns eine Ankündigung allein der Hölle gewesen?

Wenn wir über die Gefahren des Konsumismus sprechen, beschuldigen wir die Freiheit. Wenn wir auf die Abtreibungen zeigen, beschuldigen wir die Freiheit. Wenn wir die Gründe für die Pornografie suchen, verdächtigen wir die Freiheit. Die Freiheit bewirkt, dass sich überall Kommunisten breit machen, dass die Gefühle der Gläubigen beleidigt werden, dass einige sich sogar hinreißen lassen die Autorität des Heiligen Vaters zu untergraben. Langsam und unbemerkt wird die Schuld der Freiheit größer als die Schuld des Kommunismus ... Vielleicht täusche ich mich, aber häufig – sehr häufig – sehe ich, wie unsere Angst vor der Freiheit größer wird als die Angst vor Gewalt ... Muss man noch mehr Beispiele bringen? Entfesselung ist Freiheit ... Korruption ist Freiheit ... Streit zwischen den Politikern ist Freiheit ... Diese Freiheit ist fürchterlich. Erinnern wir uns, was Erich Fromm geschrieben hat: die Menschen fliehen vor

zasadniej pisał o tym Dostojewski w legendzie o Wielkim Inkwizytorze: *Ale skończy się na tym, że przyniosą nam swoją wolność do naszych nóg i powiedzą: weźcie nas raczej w niewolę i dajcie nam jeść ...* I dalej: *Powiadam Ci, zaiste najbardziej męczącą troską człowieka jest to: znaleźć kogoś, komu można by oddać dar wolności, z którym ta nieszczęsna istota się rodzi (...)*

der Freiheit und sie selbst und ohne Zwang wählen für sich Hitler. Als wir vor Jahren dieses Buch gelesen haben, sagten wir uns: nicht wir, nicht wir Polen, wir starben für die Freiheit. Ja, schon, aber hatten wir damals gewusst, was Freiheit ist? Noch grundsätzlicher schrieb darüber Fjodor Dostojewski in der Legende vom Großinquisitor: *Das wird damit enden, dass sie uns ihre Freiheit zu unseren Beinen bringen und sagen: nehmt uns lieber gefangen und gebt uns zu essen ...* Und weiter: *Ich sage dir, die quälendste Sorge des Menschen ist die: jemanden zu finden, dem man die Gabe der Freiheit geben kann, mit der dieses Unglückswesen geboren wird ...*

Wolność

Marek Grechuta – polski piosenkarz, poeta, kompozytor i malarz. Żył w latach 1945 – 2006 i był autorem wielu popularnych piosenek z gatunku poezji śpiewanej, czy jazz – rocka. Cytowany wiersz to tekst jednego z jego utworów.

Gdy widzisz ptaka w locie jak wolny jest
Jak płynie sobie, aż po nieba kres
Wiedz – niebo bywa pełne wichrów i burz
A z lotu ptaka już nie widać róż

Bo wolność – to nie cel lecz szansa by
Spełnić najpiękniejsze sny, marzenia
Wolność – to ta najjaśniejsza z gwiazd
Promyk słońca w gęsty las, nadzieja

Wolność to skrzypce z których dźwięku cud
Potrafi wyczarować mistrza trud
Lecz kiedy zagra na nich słaby gracz
To słyhać będzie tylko pisk, zgrzyt, płacz

Bo wolność – to wśród mądrych ludzi żyć
Widzieć dobroć w oczach ich i szczęście
Wolność – to wśród życia gór i chmur
Poprzez każdy bór i mur znać przejście

Wolność łśni wśród gałęzi wielkich drzew
Które pną się w słońce każda w swoją stronę

Freiheit.

Marek Grechuta, polnischer Liedermacher, Dichter, Komponist und Maler. Er lebte 1945 – 2006 und war Autor vieler populärer Lieder des Jazz – Rock. Dieses Gedicht ist von ihm geschrieben.

Wenn Du den Vogel siehst im freien Flug,
wie er durch den Himmel schwebt,
weißt Du, dort sind auch Stürme und Gewitter.
Doch von da sieht man nicht die Rose.

Freiheit ist kein Ziel, doch Chance,
um die schönsten Träume zu leben.
Freiheit ist jener hellste Stern,
ein Sonnenstrahl im dichten Wald, Hoffnung.

Freiheit ist einer Geige Wunderklang,
den des Meisters Mühe hervorzaubert.
Doch wenn ein schwacher Spieler spielt,
hört man nur Quietschen, Kreischen und Geheul.

Freiheit ist unter klugen Menschen leben,
in ihren Augen Güte sehen und Glück.
Freiheit ist zwischen den Bergen und Wolken des Lebens
und aus allen Tälern und Mauern den Ausgang finden.

Freiheit strahlt durch die Zweige hoher Bäume

Wolność brzmi jak radosny ludzi śmiech
Którzy wolność swą zdobyli na obronę –

Zwycięstwa, mądrości, prawdy i miłości
Spokoju, szczęścia, zdrowia i godności
Wolność to diament do oszlifowania
A zabłyśnie blaskiem nie do opisania

Wolność to także i odporność serc
By na złą drogę nie próbować zejść
Bo są i tacy, którzy w wolności cud
Potrafią wmieszać swoich sprawek bród

A wolność – to królestwo dobrych słów
Podłych myśli, pięknych snów, to wiara w ludzi
Wolność – ją wymyślił dla nas Bóg
Aby człowiek wreszcie mógł – w niebie się zbudzić

die alle zur Sonne sich recken.
Freiheit klingt wie fröhliches Lachen von Menschen,
die so frei sind, um zu verteidigen

Sieg, Klugheit, Wahrheit und Liebe
Ruhe, Glück, Gesundheit und Würde.
Freiheit ist ein Diamant, der geschliffen wird,
um mit unbeschreiblichem Glanz zu strahlen.

Freiheit ist auch Beständigkeit der Herzen,
um nicht auf Abwege zu geraten,
um das Wunder der Freiheit nicht zu trüben
mit Schmutz und Eigennutz.

Freiheit ist ein Königreich guter Worte,
richtige Gedanken, schöne Träume, Glaube an die Menschen.
Freiheit hat Gott für uns erdacht,
damit der Mensch endlich im Himmel erwacht.

Jak szukać i znajdować wolę Bożą?

Józef Augustyn – żyjący współcześnie jezuita, rekolekcjonista, kierownik duchowy, autor wielu książek z zakresu życia duchowego i pedagogiki chrześcijańskiej.

Dar woli Bożej

Miejszem szukania, rozeznawania i pełnienia woli Bożej jest zawsze dla człowieka jego osobista historia oraz historia ludzkości, w którą jest on włączony. To właśnie w osobistej historii oraz w historii ludzkości odkrywamy ciągle aktualne wezwanie Boga do pełnienia Jego woli. Aby odkryć wolę Bożą, trzeba otworzyć się na Boga działającego w historii.

Woli Bożej nie otrzymujemy jednak w jednym momencie, w jakiś sposób definitywny, raz na zawsze – na całą historię naszego życia – ale jest ona nam objawiana stopniowo, w miarę naszego wzrastania duchowego i emocjonalnego, w miarę rozwoju ludzkiej historii. I chociaż pewne zasadnicze powołanie życiowe (np. stan życia) są ofiarowane człowiekowi w sposób definitywny – raz na zawsze, to jednak wola Boża w ich się nie wyczerpuje, ale znacznie je przerasta. Bóg kieruje do człowieka ciągle nowe wezwania. Wypływają one z osobistych potrzeb i pragnień człowieka, z potrzeb i pragnień innych ludzi, z potrzeb *Królestwa Bożego, które jest wśród nas* (Łk 17, 21). Nasza zdolność szukania, rozeznawania i pełnienia woli Bożej jest najpierw łaską, darem, który otrzymujemy od Boga, dopiero na drugim miejscu naszym zadaniem i wysiłkiem, – naszym darem dla Niego.

Wie sucht und findet man Gottes Willen?

Józef Augustin, zeitgenössischer Jesuit, Anleiter zur Erbauung, geistlicher Leiter, Autor vieler Bücher über geistliches Leben und christliche Pädagogik.

Die Gabe des Gotteswillens

Der Ort des Suchens, der Erkenntnis und Erfüllens des Gotteswillens ist für den Menschen immer seine persönliche Geschichte sowie die Menschheitsgeschichte, in die er eingebunden ist. So entdecken wir eben in der persönlichen wie in der Menschheitsgeschichte dauernd den aktuellen Ruf Gottes seinen Willen zu tun. Um den Willen Gottes zu entdecken muss man sich demgegenüber öffnen, wie Er in der Geschichte waltet.

Gottes Willen erhalten wir jedoch nicht in einem Moment oder in einer definitiven Weise ein für allemal, für unser ganzes Leben, aber er wird allmählich offenbart, und zwar im Masse unseres geistigen und emotionalen Wachsens, im Masse der Entwicklung der menschlichen Geschichte. Und obwohl eine bestimmte grundsätzliche Berufung für das Leben, z. B. der Lebensstand dem Menschen in einer definitiven Weise einmal für immer geschenkt ist, so erschöpft sich darin Gottes Willen nicht, sondern lässt sie weiter wachsen. Gott schickt dem Menschen immer neuen Ruf. Er folgt aus persönlichen Bedürfnissen und Begehren des Menschen, aus Bedürfnissen und Begehren anderer Menschen, aus dem Bedürfnis *des Reiches Gottes, das unter uns ist* (Lk. 17, 21).

W krytycznych sytuacjach życiowych zawieramy nieraz z Bogiem swoiste układy, w których za wysłuchanie ważnej dla nas prośby, proponujemy Bogu zrealizowanie jakiegoś trudnego dla nas postanowienia, które z góry – najczęściej bez żadnego rozważania – przyjmujemy jako jego wolę. Nie wykluczając tego, iż sam Bóg może dać człowiekowi natchnienie do zawarcia takiego układu, trzeba jednak stwierdzić, że najczęściej układ ten wypływa z bardzo kupieckiego podejścia do naszej relacji z Bogiem. Wydaje nam się, że na wszystko trzeba sobie u Boga zasłużyć (...)

Jezus szuka woli swojego Ojca

Jeżeli prześledzimy uważnie wszystkie Ewangelie, to łatwo dostrzeżemy, iż troska o pełnienie woli Ojca była centralną troską Jezusa. Jezus nazywa ją swoim pokarmem (J 4, 34). Jezus żyje dzięki woli swojego Ojca. Znana jest nam bardzo ostra reakcja Jezusa na słowa Piotra, który chciał Go odwieść od pragnienia pełnienia woli Ojca: *Zejdź mi z oczu szatanie! Jesteś mi zawadą, bo myślisz nie na sposób Boży, lecz na ludzki* (Mt 16, 23) ...

Jezus musiał szukać z niemałym trudem woli swojego Ojca, jak każdy inny człowiek. Kontemplacja modlitwy w Ogrójcu, pełnej bólu, napięć i niepokojów pokazuje nam, ile wysiłku i cierpienia kosztowało Chrystusa znalezienie odpowiedzi na pytanie, jaka jest wola Ojca wobec wydarzeń, którym w najbliżs-

Unsere Fähigkeit Gottes Willen zu suchen, zu erkennen und zu erfüllen ist zuerst eine Gnade, eine Gabe, die wir von Gott erhalten und erst an zweiter Stelle unsere Aufgabe und Anstrengung und unsere Gabe an Ihn.

In kritischen Lebenssituationen schließen wir manchmal mit Gott richtige Verträge, in denen wir für das Erhören für uns wichtiger Bitten Gott die Realisierung irgendeiner schweren Sache vorschlagen, meistens ohne jede Erkenntnis, und nehmen das als seinen Willen an. Das schließt nicht aus, dass Gott selbst dem Menschen eine Inspiration zu einem solchen Vertrag geben könnte; man muss jedoch feststellen, dass solch ein Vertrag meistens aus einem kaufmännischen Herangehen an unsere Beziehung mit Gott folgt. Es scheint uns, dass man in allem um sich und Gott verdient machen muss ...

Jesus sucht den Willen seines Vaters

Wenn wir aufmerksam alle Evangelien studieren, dann werden wir leicht erkennen, dass es die zentrale Sorge Jesu war, den Willen des Vaters zu erfüllen. Jesus nennt sie seine Speise (Joh. 4, 34). Jesus lebt dank des Willens seines Vaters. Es ist uns die sehr scharfe Reaktion Jesu auf die Worte von Petrus bekannt, der Ihm das Begehren ausreden wollte den Willen des Vaters zu erfüllen: *„Geh weg von mir Satan! Du bist mir ein Ärgernis; denn du meinst nicht was göttlich, sondern was menschlich ist“* (Mt. 16, 23) ...

Mit nicht geringer Mühe musste Jesus den Willen seines Vaters suchen, so wie jeder andere Mensch auch. Die Kontemplation des Gebets im Garten, voller Leid, Spannung und Beunruhigung zeigt uns, wie viel Anstrengung und Leiden es Chri-

zym czasie miał stawić czoła (...) *Ojcze, jeśli chcesz, zabierz ode Mnie ten kielich, jednak nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie* (Łk 22, 42).

Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli

Jan Paweł II – papież. Fragment książki Andréé Frossard: Rozmowy z Janem Pawłem II – Nie lękajcie się!

... Można więc do pewnego stopnia powiedzieć, że człowiek w taki sposób jest wolny, w jaki sposób myśli o swojej wolności, jak ją rozumie. Jednakże istnieje także zależność odwrotna: człowiek w taki sposób rozumie swoją wolność, w jaki sposób jest wolny (czy też w jaki sposób usiłuje być wolny) ... A więc, rzeczywiście, są ludzie, dla których wolność jest nade wszystko swobodą czynienia wszystkiego, co zechcą. Jeśli (...) dla świętych wolność jest raczej władzą czynienia także tego, *czego się nie chce*, to w tym zawiera się oczywiście za każdym razem świadomy wybór oraz dojrzała hierarchia wartości. Nie chodzi o to, ażeby działać wbrew swojej woli, ale tylko o to, ażeby wola umiała *chcieć więcej i wyżej*: ponad to, co odpowiada zachceniom (...)

Ostatecznie wydaje mi się, że *wolność człowieka* jest tym, co każdy z nas *rozpoznaje w sobie wraz z odpowiedzialnością* (...) Wolność jest tym, co mnie otwiera ku rzeczywistości – a równocześnie wiąże mnie często wewnętrzną zależnością. Jest

stus kostete eine Antwort auf die Frage zu finden, welches der Willen des Vaters ist angesichts der Ereignisse, denen er gleich darauf ausgesetzt sein würde ... *Vater, willst du, so nimm diesen Kelch von mir; doch nicht mein, sondern dein Wille geschehe!* (Lk. 22, 42).

Erkennt die Wahrheit und die Wahrheit wird euch frei machen.

Papst Johannes Paul II: Ausschnitt aus dem Buch von Andréé Frossard: Gespräche mit Johannes Paul II. Fürchtet euch nicht!

... Man kann also bis zu einem bestimmten Punkt sagen, dass der Mensch in solchem Maße frei ist, in welchem er über seine Freiheit denkt, wie er sie versteht. Es gibt aber auch die umgekehrte Abhängigkeit: der Mensch versteht in solcher Weise seine Freiheit, in welcher er selbst frei ist (oder wie er sich müht frei zu sein) ...

Ja, tatsächlich, es gibt Menschen, für die Freiheit vor allem darin besteht alles tun zu können, was sie wollen. Wenn für ... Heilige die Freiheit eher eine Anleitung dazu ist, eben auch das zu tun, *was sie nicht wollen*, dann ist darin natürlich eine bewusste Wahl enthalten sowie eine reife Werthierarchie. Es geht nicht darum, allein gemäß seinem Willen zu wirken, sondern nur darum, dass der Wille versteht *mehr und höheres* zu wollen, über das hinaus, was dem Begehren entspricht ...

Es scheint mir definitiv, dass die *Freiheit des Menschen* das ist, was jeder von uns *in sich gemeinsam mit der Verantwortung er-*

to zależność od prawdy. Właśnie przez tą zależność od prawdy poznanej i uznanej jestem niezależny ... niezależny ponieważ od nikogo i od niczego. Zależny wewnętrznie od siebie. Odpowiedzialność rodzi się wraz z poznaniem owej prawdy, wraz z przekonaniem o prawdzie: o prawdzie bytu, o prawdzie wartości, o prawdzie moich odniesień do bytu i do wartości, o prawdzie działań, które mam podjąć (...)

W ten sposób rozumiana wolność jest więc w człowieku władzą odpowiedzialnego samostanowienia (...) Wolność objawia się w człowieku jako zdolność wyboru, jako zdolność wielu różnych wyborów – jednakże w sposób szczególnie głęboki objawia się jako zdolność *wyboru pomiędzy dobrem a złem* w znaczeniu moralnym. Pomiedzy tym dobrem, a złem, o którym świadczy wewnętrzne sumienie: prawe sumienie (...)

Kiedy mówimy o woli, myślimy w sposób szczególny o dynamizmie ludzkiej wolności (...) Zarazem wolność dana człowiekowi w ten sposób jest mu również zadana – i człowiek sam sobie jest zadany w swojej wolności. Właśnie w niej, na jej gruncie musi nieustannie *zdobywać siebie* – a także w innym wymiarze: *zdobywać Królestwo Boże*.

Myślę, że kiedy Chrystus mówi: poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli (J 8, 32), ma na myśli zarówno organiczny związek wolności z odpowiedzialnością, a także ów dynamizm wolności, poprzez który człowiek zdobywa siebie i za razem urzeczywistnia Królestwo Boże.

A oto kwintesencja: kłamstwo jest więzieniem (...) Prawda ułaskawia więźnia, bez niej próżno marzyć o wolności. Ale w takim razie: *Być wolnym, to chcieć i móc wybrać to, co się wybrać powinno, i rzeczywiście wybierać, co się wybrać powinno*.

kennst ... Freiheit ist das, was mich zur Wirklichkeit hin öffnet und gleichzeitig mich oftmals mit einer inneren Abhängigkeit bindet. Das ist eine Abhängigkeit von der Wahrheit. Eben durch diese Abhängigkeit von der erkannten und anerkannten Wahrheit bin ich unabhängig ... unabhängig von nichts und niemandem. Innerlich abhängig von mir selbst. Verantwortung wächst gemeinsam mit der Überzeugung über die Wahrheit: die Wahrheit des Seins, die Wahrheit der Werte, die Wahrheit meiner Beziehungen zum Sein und zu den Werten, die Wahrheit der Tätigkeiten, die ich unternehme ...

Die so verstandene Freiheit ist also eine Macht im Menschen zur verantwortlichen Selbstbestimmung ... Die Freiheit erscheint im Menschen als Fähigkeit zu wählen, als Fähigkeit sehr verschiedenen Wählens – jedoch in einer besonders tiefen Weise erscheint sie als Fähigkeit der *Wahl zwischen Gut und Böse* im moralischen Sinn. Zwischen dem Guten und dem Bösen, worüber das innere Gewissen zeugt, ein rechtes Gewissen ...

Wenn wir über den Willen sprechen, dann denken wir in einer besonderen Weise an die Dynamik der menschlichen Freiheit ... Die Freiheit, die dem Menschen gegeben ist, ist ihm gleichzeitig auch aufgegeben und der Mensch selbst ist in seiner Freiheit seine Aufgabe. Darin muss er im Grunde immer wieder *sich selbst finden* und auch in einer anderen Perspektive: *das Reich Gottes finden*.

Ich denke, wenn Christus sagt: erkennt die Wahrheit und die Wahrheit wird euch frei machen (Joh. 8, 32), denkt er dabei an einen organischen Zusammenhang von Freiheit und Verantwortung und auch an jene Dynamik der Freiheit, durch die der

Dla chrześcijanina prawda jest osobą, osobą Jezusa Chrystusa, który może go zbawić, wyzwolić od zła i śmierci (...) Jestem przekonany, że ostatecznym gwarantem ludzkiej wolności jest Bóg.

Mensch sich selbst gewinnt und gleichzeitig das Reich Gottes verwirklicht.

Das ist die Quintessenz: die Lüge ist ein Gefängnis ... Die Wahrheit begnadet den Gefangenen, ohne sie ist es vergebens von der Freiheit zu träumen. Auch in diesem Sinne: *frei sein heißt das wählen zu wollen und zu können, was man wählen soll, und tatsächlich wählen, was man wählen soll.*

Für einen Christen ist die Wahrheit eine Person, nämlich die Person Jesu Christi, der ihn erlösen und vom Bösen und vom Tod befreien kann ... Ich bin überzeugt, *dass der letztgültige Garant der menschlichen Freiheit Gott ist.*

Ku wolności wyswobodził nas Chrystus (Ga 5, 1)

Jan Paweł II – papież. Fragment dokumentu z 1993 roku: Veritatis splendor (Blask prawdy) o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła Katolickiego.

Zwłaszcza w Chrystusie ukrzyżowanym znajduje Kościół odpowiedź na nurtujące dziś tak wielu ludzi pytanie o to, czy posłuszeństwo wobec uniwersalnych i niezmiennych norm moralnych może wyrażać szacunek dla jedyności i niepowtarzalności każdej ludzkiej osoby i nie zagrażać jej wolności i godności. Kościół ma taką samą świadomość otrzymanej misji jak apostoł Paweł: „Posłał mnie Chrystus, (...) abym głosił Ewangelię, i to nie w mądrości słowa, by nie zniweczyć Chrystusowego krzyża (...) my głosimy Chrystusa ukrzyżowanego, który jest zgorszeniem dla Żydów a głupstwem dla pogan, dla tych zaś, którzy są powołani, tak spośród Żydów, jak i spośród Greków, Chrystusem, mocą Bożą i mądrością Bożą“ (1 Kor 1, 17. 23-24). Chrystus ukrzyżowany objawia autentyczny sens wolności, w pełni go realizuje poprzez całkowity dar z siebie i powołuje swoich uczniów do udziału w tej samej wolności.

Racjonalna refleksja i codzienne doświadczenie obnażają słabość, jaka znamionuje wolność człowieka. Jest to wolność prawdziwa, ale ograniczona: nie ma absolutnego i bezwarunkowego punktu wyjścia w sobie samej, ale w warunkach egzystencji, wewnątrz których się znajduje i które zarazem stano-

Zur Freiheit hat uns Christus befreit (Gal. 5, 1)

Papst Johannes Paul II. Ausschnitt aus der Enzyklika von 1993: Veritas Splendor (Der Glanz der Wahrheit) über einige grundsätzliche Probleme der Morallehre der Katholischen Kirche.

Besonders im gekreuzigten Jesus findet sie die Antwort auf die Frage, die heute so viele Menschen quält: wie nur kann der Gehorsam gegenüber den allgemeinen und unveränderlichen sittlichen Normen die Einmaligkeit und Unwiederholbarkeit respektieren und nicht ein Angriff auf ihre Freiheit und Würde werden? Die Kirche macht sich jene Gewissensauffassung zu eigen, die der Apostel Paulus von der an ihn ergangenen Sendung hatte: „Denn Christus hat mich ... gesandt ..., das Evangelium zu verkünden, aber nicht mit gewandten und klugen Worten, damit das Kreuz Christi nicht um seine Kraft gebracht wird ... Wir verkündigen Christus als den Gekreuzigten: für Juden ein empörendes Ärgernis, für Heiden eine Torheit, für die Berufenen aber, Juden wie Griechen, Christus, Gottes Kraft und Gottes Weisheit“ (1 Kor 1, 17.23-24). Der gekreuzigte Christus offenbart den authentischen Sinn der Freiheit, er lebt ihn in der Fülle seiner totalen Selbsthingabe und beruft die Jünger, an dieser seiner Freiheit teilzuhaben.

Vernünftige Überlegung und alltägliche Erfahrung zeigen die Schwäche, von der die Freiheit des Menschen gezeichnet ist. Sie ist wirkliche, aber begrenzte Freiheit: sie hat ihren absoluten und bedingungslosen Ausgangspunkt nicht in sich selbst, sondern in der Existenz, innerhalb der sie sich findet und die für sie gleichzeitig eine Grenze und eine Möglichkeit darstellt.

wią jej ograniczenie i szansę. Jest to wolność istoty stworzonej, a więc wolność dana, którą trzeba przyjąć niczym kiełkującą dopiero roślinę i troszczyć się odpowiedzialnie o jej wzrost. Stanowi konstytutywny składnik owego wizerunku istoty stworzonej, który leży u podstaw godności osoby: rozbrzmiewa w niej głos pierwotnego powołania, którym Stwórca wzywa człowieka do prawdziwego Dobra, a bardziej jeszcze — poprzez objawienie Chrystusa — do nawiązania przyjaźni z Nim, do udziału w życiu samego Boga. Jest zarazem niezbywalnym samoposiadaniem i uniwersalnym otwarciem na wszystko co istnieje, przez przekroczenie siebie ku poznaniu i miłości drugiego. Wolność jest zatem zakorzeniona w prawdzie człowieka i skierowana ku wspólnocie.

Rozum i doświadczenie mówią nie tylko o słabości ludzkiej wolności, ale i o jej dramacie. Człowiek spostrzega, że w jego wolności ukryta jest tajemnicza skłonność do sprzeniewierzenia się owemu otwarciu na Prawdę i Dobro oraz że w rzeczywistości on sam nader często wybiera raczej dobra skończone, ograniczone i pozorne. Co więcej, w popełnianych przez siebie błędach i w niewłaściwych aktach wyboru odkrywa zaczątki radykalnego buntu, który każe mu odrzucić Prawdę i Dobro i uczynić się absolutną zasadą samego siebie: „Będzicie jak Bóg“ (por. Rdz 3, 5). Wolność potrzebuje zatem wyzwolenia. Jej wyzwolicielem jest Chrystus: to On „wyswobodził nas ku wolności“ (por. Ga 5, 1). Chrystus objawia przede wszystkim, że warunkiem autentycznej wolności jest szczerze i otwarte uznanie prawdy: „pozna-

Es ist die Freiheit eines Geschöpfes, das heißt geschenkte Freiheit, die als Keim empfangen und verantwortungsvoll zur Reife gebracht werden soll. Sie gehört wesentlich zu jenem geschaffenen Ebenbild Gottes, das die Würde der menschlichen Person begründet: in ihr hallt die ursprüngliche Berufung wider, mit welcher der Schöpfer den Menschen zum wahren Gut und, mehr noch, mit der Offenbarung Christi dazu berufen hat, durch Teilhabe am göttlichen Leben selbst mit ihm in Freundschaft einzutreten. Sie ist zugleich unveräußerlicher Eigenbesitz und umfassende Öffnung gegenüber jedem Seienden, indem sie aus sich herausgeht, um den anderen kennenzulernen und zu lieben. Die Freiheit hat also ihre Wurzel in der Wahrheit vom Menschen und ihre Zielbestimmung in der Gemeinschaft.

Vernunft und Erfahrung sprechen nicht nur von der Schwäche der menschlichen Freiheit, sondern auch von ihrem Drama. Der Mensch entdeckt, daß seine Freiheit rätselhafterweise dazu neigt, diese Öffnung für das Wahre und Gute zu mißbrauchen, und daß er es zu oft tatsächlich vorzieht, endliche, begrenzte und vergängliche Güter zu wählen. Ja mehr noch, in den Irrtümern und negativen Entscheidungen spürt der Mensch den Anfang einer radikalen Auflehnung, die ihn die Wahrheit und das Gute zurückweisen läßt, um sich zum absoluten Prinzip seiner selbst aufzuwerfen: „Ihr werdet sein wie Gott“ (Gen 3, 5). Die Freiheit muß also befreit werden. Christus ist ihr Befreier: er „hat uns zur Freiheit befreit“ (Gal 5, 1). Zunächst offenbart Christus, daß die ehrliche und offene Anerkennung der Wahrheit die Bedingung einer authentischen Freiheit ist. „Ihr werdet die Wahrheit erkennen, und die Wahr-

cie prawdę, a prawda was wyzwoli“ (J 8, 32). To prawda pozwala zachować wolność wobec władzy i daje moc, by przyjąć męczeństwo. Potwierdza to Jezus przed Piłatem: „Ja się na to narodziłem i na to przyszedłem na świat, aby dać świadectwo prawdzie“ (J 18, 37). Prawdziwi czciciele winni zatem oddawać Bogu cześć „w Duchu i w prawdzie“ (J 4, 23): w ten sposób stają się wolni. Więź z prawdą oraz oddawanie czci Bogu objawia się w Jezusie Chrystusie jako najgłębsze źródło wolności.

Jezus objawia ponadto — i to samym swoim życiem, a nie tylko słowami — że wolność urzeczywistnia się przez miłość, to znaczy przez dar z siebie. Ten, który mówi: „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich“ (J 15, 13), dobrowolnie idzie na Mękę (por. Mt 26, 46) i posłuszny Ojcu oddaje na krzyżu życie za wszystkich ludzi (por. Flp 2, 6-11). Tak więc kontemplacja Jezusa ukrzyżowanego to główna droga, którą Kościół musi podążać każdego dnia, jeśli pragnie w pełni zrozumieć, czym jest wolność: darem z siebie w służbie Bogu i braciom. Zaś komuniam z Chrystusem ukrzyżowanym i zmartwychwstałym jest niewyczerpanym źródłem, z którego Kościół nieustannie czerpie, aby żyć w wolności, składać siebie w darze i służyć. Komentując werset z Psalmu 100 [99] Służcie Panu z weselem, św. Augustyn powiada: „W domu Pańskim niewolnicy są wolni. Wolni, ponieważ służba nie nakłada przymusu, ale nakazuje miłość (...). Miłość niech cię uczyni sługą, tak jak prawda uczyniła cię wolnym (...). Jesteś zarazem sługą i wolnym: sługą, ponieważ nim się stałeś; wolnym, ponieważ umiłował cię Bóg, twój Stwórca; więcej —

heit wird euch frei machen“ (Joh 8, 32). Die Wahrheit macht frei gegenüber der Macht und verleiht die Kraft zum Martyrium. So spricht es Jesus vor Pilatus aus: „Ich bin dazu geboren und dazu in die Welt gekommen, daß ich für die Wahrheit Zeugnis ablege“ (Joh 18, 37). So sollen die wahren Anbeter Gottes diesen „im Geist und in der Wahrheit“ anbeten (Joh 4, 23): durch diese Anbetung werden sie frei: Der Zusammenhang mit der Wahrheit und die Anbetung Gottes werden in Jesus Christus als der tiefsten Wurzel der Freiheit offenbar.

Des weiteren offenbart Jesus mit seiner eigenen Existenz und nicht bloß mit Worten, daß sich die Freiheit in der Liebe, das heißt in der Selbsthingabe, verwirklicht. Er, der sagt: „Es gibt keine größere Liebe, als wenn einer sein Leben für seine Freunde hingibt“ (Joh 15, 13), geht aus freien Stücken der Passion entgegen (vgl. Mt 26, 46) und gibt in seinem Gehorsam gegenüber dem Vater am Kreuz sein Leben für alle Menschen hin (vgl. Phil 2, 6-11). Auf diese Weise ist die Betrachtung des gekreuzigten Jesus der königliche Weg, den die Kirche Tag für Tag gehen muß, wenn sie den ganzen Sinn der Freiheit verstehen will: die Selbsthingabe im Dienst an Gott und den Brüdern. Die Gemeinschaft mit dem gekreuzigten und auferstandenen Herrn ist dann die unversiegbare Quelle, aus der die Kirche unablässig schöpft, um in der Freiheit zu leben, sich hinzugeben und zu dienen. In seinem Kommentar zu dem Vers aus dem 100. Psalm „Dient dem Herrn mit Freude!“ sagt der hl. Augustinus: „Im Hause des Herrn ist die Knechtschaft frei. Frei, da nicht der Zwang, sondern die Liebe den Dienst auferlegt ... Die Liebe mache dich zum Knecht (Diener), wie die Wahrheit dich frei gemacht hat ... Du bist zugleich Diener

jesteś wolny, bo możesz kochać swojego Stwórcę (...). Jesteś sługą Pana i jesteś wolny w Panu. Nie szukaj wyzwolenia, które oddaliłoby cię od domu twego wyzwoliciela!“.

Tak więc Kościół, a w nim każdy chrześcijanin jest powołany do udziału w munus regale Chrystusa na krzyżu (por. J 12, 32), w łasce i w posłannictwie „Syna Człowieczego, który nie przyszedł, aby Mu służono, lecz aby służyć i dać swoje życie na okup za wielu“ (Mt 20, 28).

Jezus jest zatem żywą i osobową syntezą doskonałej wolności w całkowitym posłuszeństwie woli Ojca. Jego ukrzyżowane ciało to pełne objawienie nierozzerwalnej więzi między wolnością a prawdą, zaś Jego powstanie z martwych to najwyższe świadectwo płodności i zbawczej mocy wolności przeżywanej w prawdzie.

und frei: Diener, weil du dazu geworden bist, frei, weil du von Gott, deinem Schöpfer, geliebt wirst; ja, frei auch, weil es dir gegeben ist, deinen Schöpfer zu lieben ... Du bist Diener des Herrn und du bist Befreiter des Herrn. Suche nicht eine Freiheit, die dich forträgt vom Hause deines Befreiers!“

Auf diese Weise ist die Kirche und jeder Christ in ihr dazu berufen, teilzuhaben am Königtum Christi am Kreuz (vgl. Joh 12, 32), an der Gnade und an der Verantwortung des Menschensohnes, der „nicht gekommen ist, um sich dienen zu lassen, sondern um zu dienen und sein Leben hinzugeben als Lösegeld für viele“ (Mt 20, 28).

Jesus ist also die lebendige und personifizierte Synthese von vollkommener Freiheit und unbedingtem Gehorsam gegenüber dem Willen Gottes. Sein gekreuzigter Leib ist die volle Offenbarung der unlösbaren Bande zwischen Freiheit und Wahrheit, so wie seine Auferstehung vom Tode die erhabenste Verherrlichung der Fruchtbarkeit und heilbringenden Kraft einer in Wahrheit gelebten Freiheit ist.

Łączy nas wiara w Trójcę Świętą

Benedykt XVI – papież. Cytowany tekst to kazanie wygłoszone podczas nabożeństwa ekumenicznego w byłym klasztorze augustiańskim w Erfurcie w czasie pielgrzymki do Niemiec 23 września 2011 r.

Drodzy siostry i bracia!

„Nie tylko za nimi proszę, ale i za tymi, którzy dzięki ich słowu będą wierzyć we Mnie“ (J 17, 20) – tak według Ewangelii św. Jana modlił się Jezus w Wieczerniku do Ojca. Prosi za przyszłe pokolenia wiernych. Spogląda poza Wieczernik, ku przyszłości. Modlił się także za nas. I prosi o naszą jedność. Ta modlitwa Jezusa nie jest jedynie przeszłością. Staje On zawsze przed Ojcem, wstawiając się za nami, i tak stoi On w tej chwili pośród nas i pragnie nas włączyć w swoją modlitwę. W modlitwie Jezusa znajduje się wewnętrzne, najgłębsze miejsce naszej jedności. Staniemy się jednością wówczas, kiedy pozwolimy się wciągnąć w tę modlitwę. Za każdym razem, gdy jako chrześcijanie gromadzimy się na modlitwie, to zmaganie się Jezusa o nas i z Ojcem o nas powinno poruszać nasze serca. Im bardziej pozwolimy się wciągnąć w tę dynamikę, tym bardziej będzie urzeczywistniać się jedność. Czy modlitwa Jezusa została niewysłuchana? Historia chrześcijaństwa jest, by tak rzec, widzialną stroną tego dramatu, w którym Chrystus zмага się i cierpi wraz z nami, ludźmi. Ciągłe na nowo musi On znosić przeciwieństwo jedności, a mimo to ciągle na nowo dokonuje się nieustannie jedność z Nim, a tym samym z Trójjedynym Bogiem. Winniśmy widzieć dwie sprawy: grzech człowie-

Uns verbindet der Glaube an die Trinität

*Ansprache von Papst Benedikt XVI., Augustinerkloster Erfurt
Freitag, 23. September 2011*

Liebe Schwestern und Brüder!

„Nicht nur für diese hier bitte ich, sondern auch für alle, die durch ihr Wort an mich glauben“ (Joh 17,20) – so hat Jesus im Abendmahlssaal zum Vater gesagt. Er bittet für die künftigen Generationen von Glaubenden. Er blickt über den Abendmahlssaal hinaus in die Zukunft hinein. Er hat gebetet auch für uns. Und er bittet um unsere Einheit. Dieses Gebet Jesu ist nicht einfach Vergangenheit. Immer steht er fürbittend für uns vor dem Vater, und so steht er in dieser Stunde mitten unter uns und will uns in sein Gebet hineinziehen. Im Gebet Jesu ist der innere Ort unserer Einheit. Wir werden dann eins sein, wenn wir uns in dieses Gebet hineinziehen lassen. Sooft wir uns als Christen im Gebet zusammenfinden, sollte uns dieses Ringen Jesu um uns und mit dem Vater für uns ins Herz treffen. Je mehr wir uns in dieses Geschehen hineinziehen lassen, desto mehr verwirklicht sich Einheit.

Ist das Gebet Jesu unerhört geblieben? Die Geschichte der Christenheit ist sozusagen die sichtbare Seite dieses Dramas, in dem Christus mit uns Menschen ringt und leidet. Immer wieder muß er den Widerspruch zur Einheit erdulden, und doch auch immer wieder vollzieht sich Einheit mit ihm und so mit dem dreieinigen Gott. Wir müssen beides sehen: Die Stunde des Menschen, der sich Gott versagt und sich in sein Eigenes zurückzieht, aber auch die Siege Gottes, der die Kirche er-

ka, który zapiera się Boga, oddziela się i wycofuje w samego siebie, ale także zwycięstwa Boga, który wspiera Kościół mimo jego słabości i nieustannie przyciąga ku sobie ludzi, zbliżając ich w ten sposób nawzajem do siebie. Dlatego podczas spotkania ekumenicznego powinniśmy nie tylko ubolewać z powodu podziałów i rozłamów, ale też dziękować Bogu za wszystkie zachowane w nas elementy jedności, które nieustannie daje nam na nowo. Wdzięczność ta musi być jednocześnie gotowością, by nie utracić, wśród pokus i zagrożeń, danej nam w ten sposób jedności. Podstawowa jedność polega na fakcie, że wierzymy w Boga Wszechmogącego, Ojca, Stworzyciela nieba i ziemi, że wyznajemy Go jako Boga Trójjedynego – Ojca, Syna i Ducha Świętego. Najwyższa jedność nie jest samotnością monady, ale jednością przez miłość. Wierzymy w Boga – konkretnego Boga. Wierzymy, że Bóg przemówił do nas i stał się jednym z nas. Naszym wspólnym zadaniem w obecnej chwili jest zaświadczenie o tym Bogu żyjącym.

Czy człowiek potrzebuje Boga, czy rzeczy mają się całkiem dobrze również bez Niego? Kiedy w pierwszej fazie nieobecności Boga Jego światło nadal jeszcze rzuca poświatę i utrzymuje w całości ład ludzkiego istnienia, wydaje się, że bez Boga jest to także możliwe. Ale im bardziej świat oddala się od Boga, tym wyraźniej widać, że człowiek coraz bardziej „traci” życie w nadużywaniu władzy, w pustce serca, w pożądaniu przyjemności i szczęścia. Nie da się w człowieku wykorzystać pragnienia nieskończoności. Człowiek został stworzony do więzi z Bogiem i potrzebuje Go. Naszą pierwszą posługą ekumeniczną w tym czasie winno być wspólne świadectwo o obecności żywego Boga, a tym samym udzielenie światu odpowiedzi, której

hält durch ihre Schwachheit hindurch und immer neu Menschen in sich hineinzieht und so zueinander führt. Deshalb sollten wir bei einer ökumenischen Begegnung nicht nur die Trennungen und Spaltungen beklagen, sondern Gott für alles danken, was er uns an Einheit erhalten hat und immer neu schenkt. Und diese Dankbarkeit muß zugleich Bereitschaft sein, die so geschenkte Einheit nicht zu verlieren mitten in einer Zeit der Anfechtung und der Gefahren.

Die grundlegende Einheit besteht darin, daß wir an Gott, den Allmächtigen, den Vater, den Schöpfer des Himmels und der Erde glauben. Daß wir ihn als den Dreifaltigen bekennen – Vater, Sohn und Heiliger Geist. Die höchste Einheit ist nicht monadische Einsamkeit, sondern Einheit durch Liebe. Wir glauben an Gott – den konkreten Gott. Wir glauben daran, daß Gott zu uns gesprochen hat und einer von uns geworden ist. Diesen lebendigen Gott zu bezeugen ist unsere gemeinsame Aufgabe in der gegenwärtigen Stunde.

Braucht der Mensch Gott, oder geht es auch ohne ihn ganz gut? Wenn in einer ersten Phase der Abwesenheit Gottes sein Licht noch nachleuchtet und die Ordnungen des menschlichen Daseins zusammenhält, so scheint es, daß es auch ohne Gott ganz gut geht. Aber je weiter die Welt sich von Gott entfernt, desto klarer wird, daß der Mensch in der Hybris der Macht, in der Leere des Herzens und im Verlangen nach Erfüllung und Glück immer mehr das Leben verliert. Der Durst nach dem Unendlichen ist im Menschen unausrottbar da. Der Mensch ist auf Gott hin erschaffen und braucht ihn. Unser erster ökumenischer Dienst in dieser Zeit muß es sein, gemeinsam die Gegenwart des lebendigen Gottes zu bezeugen und damit der

potrzebuje. Oczywiście całkowicie centralne miejsce w tym podstawowym świadczeniu o Bogu zajmuje świadectwo o Jezusie Chrystusie – prawdziwym Bogu i prawdziwym człowieku, który mieszkał z nami, dla nas cierpiał i umarł, a w zmartwychwstaniu rozerwał bramę śmierci. Drodzy przyjaciele, umacniajmy się w tej wierze! Pomagajmy sobie nawzajem w jej przeżywaniu! Jest to wielkie zadanie ekumeniczne, które wprowadza nas w samo serce modlitwy Jezusa. Szczerść wiary w Boga przejawia się w życiu Jego słowem. W naszych czasach daje o sobie znać bardzo praktycznie w obronie tego stworzenia, które uczynił On na swoje podobieństwo – człowieka. Żyjemy w czasach, gdy podważa się kryteria bycia ludźmi. Etykę zastępuje rachunek konsekwencji. W tej sytuacji jako chrześcijanie musimy bronić nienaruszalnej godności człowieka od poczęcia aż do śmierci – począwszy od badań prenatalnych aż po eutanazję. „Tylko ten, kto zna Boga, zna człowieka“ – powiedział kiedyś Romano Guardini. Bez poznania Boga człowiekiem można łatwo manipulować. Wiara w Boga musi się ukonkretniać w naszym wspólnym, konkretnym zaangażowaniu na rzecz człowieka. Częścią tego zaangażowania są nie tylko te podstawowe kryteria człowieczeństwa, ale przede wszystkim i bardzo praktycznie miłość, której naucza nas Jezus w przypowieści o Sądzie Ostatecznym (Mt 25): Bóg Sędzia będzie nas sądził według tego, jak zachowywaliśmy się wobec naszych bliźnich, wobec napotkanych maluczkich Jego braci. Zasadniczym zadaniem chrześcijan jest gotowość pomocy potrzebującym poza własnym środowiskiem życia. Dotyczy to przede wszystkim dziedziny życia osobistego każdego człowieka. Następnie wspólnoty narodu i państwa, gdzie wszyscy muszą

Welt die Antwort zu geben, die sie braucht. Zu diesem Grundzeugnis für Gott gehört natürlich ganz zentral das Zeugnis für Jesus Christus, wahrer Mensch und wahrer Gott, der mit uns gelebt hat, für uns gelitten hat und für uns gestorben ist und in der Auferstehung die Tür des Todes aufgerissen hat. Liebe Freunde, stärken wir uns in diesem Glauben! Helfen wir uns, ihn zu leben. Dies ist eine große ökumenische Aufgabe, die uns mitten ins Gebet Jesu hineinführt.

Die Ernsthaftigkeit des Glaubens an Gott zeigt sich im Leben seines Wortes. Sie zeigt sich in unserer Zeit ganz praktisch im Eintreten für das Geschöpf, das er als sein Ebenbild wollte – für den Menschen. Wir leben in einer Zeit, in der die Maßstäbe des Menschseins fraglich geworden sind. Ethik wird durch das Kalkül der Folgen ersetzt. Demgegenüber müssen wir als Christen die unantastbare Würde des Menschen verteidigen, von der Empfängnis bis zum Tod – in den Fragen der Pränatalen Implantationsdiagnostik bis zur Sterbehilfe. „Nur wer Gott kennt, kennt den Menschen“, hat Romano Guardini einmal gesagt. Ohne Erkenntnis Gottes wird der Mensch manipulierbar. Der Glaube an Gott muß sich in unserem gemeinsamen Eintreten für den Menschen konkretisieren. Zum Eintreten für den Menschen gehören nicht nur diese grundlegenden Maßstäbe der Menschlichkeit, sondern vor allem und ganz praktisch die Liebe, wie sie uns Jesus Christus im Gleichnis vom Weltgericht lehrt (Mt 25): Der richtende Gott wird uns danach beurteilen, wie wir den Nächsten, wie wir den Geringsten seiner Brüder begegnet sind. Die Bereitschaft, in den Nöten dieser Zeit über den eigenen Lebensrahmen hinaus zu helfen, ist eine wesentliche Aufgabe des Christen.

czuć się odpowiedzialni za siebie nawzajem. Odnosi się to do naszego kontynentu, na którym jesteście wezwani do solidarności europejskiej. I wreszcie sięga to także poza wszelkie granice: miłość chrześcijańska wymaga od nas zaangażowania na rzecz sprawiedliwości na całym świecie. Wiem, że Niemcy jako naród i państwo robią wiele, aby umożliwić wszystkim ludziom istnienie godne człowieka, i chciałbym za to wyrazić serdeczne podziękowanie. I wreszcie chciałbym podkreślić głębszy wymiar naszego obowiązku miłości. Szczerą wiary jest szczególnie widoczna także wtedy, gdy inspiruje niektórych ludzi, aby byli gotowi do całkowitego powierzenia siebie Bogu, a wychodząc od Boga – innym. Wszelka pomoc będzie konkretna jedynie wówczas, gdy na miejscu istnieją ci, którzy są całkowicie do dyspozycji innych i w ten sposób uwiarygodniają miłość Boga. Tacy ludzie są ważnym znakiem prawdy naszej wiary. Przed wizytą Papieża kilkakrotnie mówiono o ekumenicznym darze gościa, jakiego spodziewano się po tej wizycie. Nie ma potrzeby, abym wyszczególniał dary wymieniane w tym kontekście. W tej sprawie chciałbym powiedzieć, że jest to polityczne niezrozumienie wiary i ekumenizmu. Jeśli głowa państwa odwiedza zaprzyjaźniony kraj, poprzedzają ją zazwyczaj kontakty między instancjami, które przygotowują zawarcie jednej lub nawet więcej umów między obu państwami: rozważając zyski i straty, osiąga się kompromis, który ostatecznie wydaje się być korzystny dla obu stron tak, że traktat może być podpisany. Tymczasem wiara chrześcijan nie opiera się na analizie naszych zysków i strat. Wiara tworzona przez samą siebie jest bezwartościowa. Wiara nie jest czymś, co wymyślamy i co uzgadniamy. Jest ona fundamentem, na którym

Dies gilt, wie gesagt, zunächst im persönlichen Lebensbereich jedes einzelnen. Aber es gilt dann in der Gemeinschaft eines Volkes und eines Staates, in der wir alle füreinander einstehe müssen. Es gilt für unseren Kontinent, in dem wir zur europäischen Solidarität gerufen sind. Und es gilt endlich über alle Grenzen hinweg: Die christliche Nächstenliebe verlangt heute auch unseren Einsatz für die Gerechtigkeit in der weiten Welt. Ich weiß, daß von den Deutschen und von Deutschland viel getan wird, damit allen Menschen ein menschenwürdiges Dasein ermöglicht wird, und möchte dafür ein Wort herzlichen Dankes sagen.

Schließlich möchte ich noch eine tiefere Dimension unserer Verpflichtung zur Liebe ansprechen. Die Ernsthaftigkeit des Glaubens zeigt sich vor allem auch dadurch, daß er Menschen inspiriert, sich ganz für Gott und von Gott her für die anderen zur Verfügung zu stellen. Die großen Hilfen werden nur konkret, wenn es vor Ort diejenigen gibt, die ganz für den anderen da sind und damit die Liebe Gottes glaubhaft werden lassen. Solche Menschen sind ein wichtiges Zeichen für die Wahrheit unseres Glaubens.

Im Vorfeld meines Besuches war verschiedentlich von einem ökumenischen Gastgeschenk die Rede, das man sich von einem solchen Besuch erwarde. Die Gaben, die dabei genannt wurden, brauche ich nicht einzeln anzuführen. Dazu möchte ich sagen, daß dies so, wie es meistens erschien, ein politisches Mißverständnis des Glaubens und der Ökumene darstellt. Wenn ein Staatsoberhaupt ein befreundetes Land besucht, gehen im allgemeinen Kontakte zwischen den Instanzen voraus, die den Abschluß eines oder auch mehrerer Verträ-

żyjemy. Jedność wzrasta nie przez rozważanie plusów i minusów, lecz przez coraz głębsze przemyślenia i przeżywanie wiary. W ten sposób w ciągu ostatnich 50 lat, zwłaszcza od czasu wizyty Papieża Jana Pawła II przed 30 laty, wzrosło wiele elementów wspólnych, za które możemy być jedynie wdzięczni. Z przyjemnością wspominam spotkanie z komisją pod przewodnictwem biskupa [luterańskiego] Lohsego, w której doświadczyliśmy wspólnie owego głębokiego przenikania tych przemyśleń i przeżywania wiary. Pragnę wyrazić serdeczne podziękowanie wszystkim, którzy w niej współdziałali, a ze strony katolickiej szczególnie kardynałowi Lehmannowi. Nie wymieniam innych nazwisk – Pan zna je wszystkie. Wspólnie możemy jedynie dziękować Bogu za drogi jedności, którymi nas prowadził, i z pokorną ufnością włączyć się w modlitwę: „Pozwól, abyśmy byli jedno, tak jak Ty jesteś jedno z Ojcem, aby świat uwierzył, że On Ciebie posłał (por. J 17, 21).

ge zwischen den beiden Staaten vorbereiten: In der Abwägung von Vor- und Nachteilen entsteht der Kompromiß, der schließlich für beide Seiten vorteilhaft erscheint, so daß dann das Vertragswerk unterschrieben werden kann. Aber der Glaube der Christen beruht nicht auf einer Abwägung unserer Vor- und Nachteile. Ein selbstgemachter Glaube ist wertlos. Der Glaube ist nicht etwas, was wir ausdenken und aushandeln. Er ist die Grundlage, auf der wir leben. Nicht durch Abwägung von Vor- und Nachteilen, sondern nur durch tieferes Hineindenken und Hineinleben in den Glauben wächst Einheit. Auf solche Weise ist in den letzten 50 Jahren, besonders auch seit dem Besuch von Papst Johannes Paul II. vor 30 Jahren, viel Gemeinsamkeit gewachsen, für die wir nur dankbar sein können. Ich denke gern an die Begegnung mit der von Bischof Lohse geführten Kommission zurück, in der ein solches gemeinsames Hineindenken und Hineinleben in den Glauben geübt wurde. Allen, die daran mitgewirkt haben, von katholischer Seite besonders Kardinal Lehmann, möchte ich herzlichen Dank aussprechen. Ich versage mir, weitere Namen zu nennen – der Herr kennt sie alle. Miteinander können wir alle nur dem Herrn danken für die Wege der Einheit, die er uns geführt hat, und in demütigem Vertrauen einstimmen in sein Gebet: Laß uns eins werden, wie du mit dem Vater eins bist, damit die Welt glaube, daß er dich gesandt hat (vgl. Joh 17,21).

© Copyright 2011 – Libreria Editrice Vaticana

Wierzyć głębiej i żywiej

Benedykt XVI – papież. Cytowany tekst to przemówienie wygłoszone na spotkaniu z Radą Kościołów Ewangelickich Niemiec w Erfurcie w czasie pielgrzymki 23 września 2011 r.

Czcigodne Panie i Panowie!

Zabierając głos, chciałbym przede wszystkim podziękować za tę sposobność spotkania z wami. Szczególną wdzięczność wyrażam przewodniczącemu Schneiderowi, który w uprzejmych słowach powitał mnie w waszym kręgu. Chciałbym również podziękować za ten szczególny dar, że nasze spotkanie może się odbywać w tym historycznym miejscu.

Dla mnie jako Biskupa Rzymu jest chwilą wzruszającą spotkanie tutaj, w dawnym konwencie augustiańskim w Erfurcie, przedstawicieli Rady Kościoła Ewangelickiego w Niemczech. Tutaj Marcin Luter studiował teologię. Tutaj został wyświęcony na kapłana w 1507 roku. Wbrew życzeniu ojca nie dokończył studiów prawniczych, ale studiował teologię i wkroczył na drogę wiodącą do kapłaństwa we wspólnotie zakonnej św. Augustyna. Na drodze tej nie interesował się tym czy owym, ale dręczyło go zagadnienie Boga, które stało się jego głęboką pasją i motywem całej jego drogi życiowej. „Jak zyskam łaskawego Boga?” – pytanie to przenikało jego serce i stało za

Tiefer und lebendiger glauben

*Ansprache von Papst Benedikt XVI., Augustinerkloster Erfurt
Freitag, 23. September 2011*

Liebe Brüder und Schwestern!

Wenn ich hier das Wort ergreife, möchte ich zunächst von Herzen danken, daß wir da zusammenkommen können. Mein besonderer Dank gilt Ihnen, lieber Bruder Präses Schneider, daß Sie mich willkommen heißen und mich durch Ihre Worte in Ihre Runde aufgenommen haben. Sie haben Ihr Herz geöffnet, den wirklich gemeinsamen Glauben, die Sehnsucht nach Einheit offen ausgedrückt. Und wir freuen uns auch, denn ich glaube, daß diese Sitzung, unsere Begegnungen auch als das Fest der Gemeinsamkeit des Glaubens begangen werden. Ich möchte allen noch danken für das Geschenk von Ihnen, daß wir hier, an diesem historischen Ort miteinander als Christen sprechen dürfen.

Für mich als Bischof von Rom ist es ein tief bewegender Augenblick, hier im alten Augustinerkloster zu Erfurt mit Ihnen zusammenzutreffen. Wir haben es eben gehört: Hier hat Luther Theologie studiert. Hier hat er seine erste heilige Messe gefeiert. Gegen den Wunsch seines Vaters ist er nicht beim Studium der Rechte geblieben, sondern hat Theologie studiert und sich auf den Weg zum Priestertum in der Ordensgemeinschaft des heiligen Augustinus gemacht. Und auf diesem Weg ging es ihm ja nicht um dieses oder jenes. Was ihn umtrieb, war die Frage nach Gott, die die tiefe Leidenschaft und Triebfeder seines Lebens und seines ganzen Weges gewesen ist. „Wie

wszystkimi jego poszukiwaniami teologicznymi oraz całą walką wewnętrzną. Teologia była dla niego nie problemem akademickim, ale walką wewnętrzną z samym sobą, to zaś z kolei było walką o Boga i z Bogiem.

„Jak zyskam łaskawego Boga?“. Ciągłe na nowo porusza mnie, że to pytanie było siłą napędową całej jego drogi życiowej. Kogo to bowiem naprawdę obchodzi, nawet wśród chrześcijan? Co oznacza pytanie o Boga w naszym życiu i w naszym przepowiadaniu? Większość ludzi, także chrześcijan, sądzi, że Bóg w ostatecznym rachunku nie interesuje się naszymi grzechami i cnotami. Wie On oczywiście, że wszyscy jesteście tylko ciałem. Jeśli dzisiaj wierzy się jeszcze w coś ponad to i w sąd Boży, to jednak prawie wszyscy zakładają w praktyce, że Bóg powinien być wspaniałomyślny i – ostatecznie – w swym miłosierdziu przyknie oko na nasze drobne błędy. Czy jednak naprawdę te nasze błędy są tak małe? Czy może świat nie jest spustoszony z powodu zepsucia wielkich, ale także małuczkich, którzy myślą jedynie o własnej korzyści? Czyż nie jest może zniszczony z powodu potęgi narkotyków, która utrzymuje się z jednej strony – z zachłanności życia i pieniądza, z drugiej zaś – z niepokromionej żądzy użycia u osób, które im się oddają? Czy nie jest może zagrożony narastającą gotowością do przemocy, która nierzadko przybiera pozory religijności? Czy głód i ubóstwo mogłyby aż tak spustoszyć całe części świata, gdyby żywsza była w nas miłość do Boga i wypływająca z niej także miłość do bliźniego, do stworzeń Bożych, jakimi są ludzie? Można by tak kontynuować. Nie, zło nie jest drobiazgiem.

kriege ich einen gnädigen Gott“: Diese Frage hat ihn ins Herz getroffen und stand hinter all seinem theologischen Suchen und Ringen. Theologie war für Luther keine akademische Angelegenheit, sondern das Ringen um sich selbst, und dies wiederum war ein Ringen um Gott und mit Gott.

„Wie kriege ich einen gnädigen Gott?“ Daß diese Frage die bewegende Kraft seines ganzen Weges war, trifft mich immer wieder ins Herz. Denn wen kümmert das eigentlich heute noch – auch unter Christenmenschen? Was bedeutet die Frage nach Gott in unserem Leben? In unserer Verkündigung? Die meisten Menschen, auch Christen, setzen doch heute voraus, daß Gott sich für unsere Sünden und Tugenden letztlich nicht interessiert. Er weiß ja, daß wir alle nur Fleisch sind. Und sofern man überhaupt an ein Jenseits und ein Gericht Gottes glaubt, setzen wir doch praktisch fast alle voraus, daß Gott großzügig sein muß und schließlich mit seiner Barmherzigkeit schon über unsere kleinen Fehler hinwegschauen wird. Die Frage bedrängt uns nicht mehr. Aber sind sie eigentlich so klein, unsere Fehler? Wird nicht die Welt verwüstet durch die Korruption der Großen, aber auch der Kleinen, die nur an ihren eigenen Vorteil denken? Wird sie nicht verwüstet durch die Macht der Drogen, die von der Gier nach Leben und nach Geld einerseits, von der Genußsucht andererseits der ihr hingegebenen Menschen lebt? Wird sie nicht bedroht durch die wachsende Bereitschaft zur Gewalt, die sich nicht selten religiös verkleidet? Könnten Hunger und Armut Teile der Welt so verwüsten, wenn in uns die Liebe zu Gott und von ihm her die Liebe zum Nächsten, zu seinen Geschöpfen, den Menschen, lebendiger wäre? Und so könnte man fortfahren. Nein, das Böse ist

Nie mogłoby być tak potężne, gdybyśmy naprawdę postavili Boga w centrum naszego życia. Pytanie: Jak Bóg staje wobec mnie, jak ja stoję przed Bogiem? – to palące pytanie Marcina Lutra winno stać się na nowo i z pewnością w nowej postaci również naszym pytaniem. Sądzę, że byłoby to pierwsze wezwanie, jakie powinniśmy usłyszeć w czasie spotkania z Marcinem Lutrem.

Ważne jest też to, że Bóg, jedyny Bóg, Stwórca nieba i ziemi, jest czymś innym niż hipotezą filozoficzną na temat pochodzenia wszechświata. Ten Bóg ma oblicze i mówił do nas. Stał się jednym z nas w człowieku Jezusie Chrystusie – prawdziwym Bogu i zarazem prawdziwym człowieku. Myśl Lutra i cała jego duchowość była całkowicie chrystocentryczna. „To, co wspiera sprawę Chrystusa“, było dla Lutra rozstrzygającym kryterium hermeneutycznym w odczytywaniu Pisma Świętego. Zakłada ono jednak, że Chrystus jest w centrum naszej duchowości i że miłość do Niego, życie razem z Nim wytycza kierunek naszego życia.

Teraz być może powiecie: no dobrze, ale co to ma wspólnego z naszą sytuacją ekumeniczną? Czy wszystko to nie jest być może próbą ominięcia, za pomocą mnóstwa słów, palących problemów, co do których oczekujemy praktycznego postępu i konkretnych wyników? Odpowiadam na to: sprawą najniezbędniejszą dla ekumenizmu jest przede wszystkim to, abyśmy pod presją sekularyzacji prawie niezauważenie nie zagubili wielkich rzeczy wspólnych, które w ogóle czynią nas chrześcijanami i które pozostały nam jako dar i zadanie. Było

keine Kleinigkeit. Es könnte nicht so mächtig sein, wenn wir Gott wirklich in die Mitte unseres Lebens stellen würden. Die Frage: Wie steht Gott zu mir, wie stehe ich vor Gott – diese brennende Frage Luthers muß wieder neu und gewiß in neuer Form auch unsere Frage werden, nicht akademisch sondern real. Ich denke, daß dies der erste Anruf ist, den wir bei der Begegnung mit Martin Luther hören sollten.

Und dann ist wichtig: Gott, der eine Gott, der Schöpfer des Himmels und der Erde, ist etwas anderes als eine philosophische Hypothese über den Ursprung des Kosmos. Dieser Gott hat ein Gesicht, und er hat uns angeredet. Er ist im Menschen Jesus Christus einer von uns geworden – wahrer Gott und wahrer Mensch zugleich. Luthers Denken, seine ganze Spiritualität war durchaus christozentrisch: „Was Christum treibet“, war für Luther der entscheidende hermeneutische Maßstab für die Auslegung der Heiligen Schrift. Dies aber setzt voraus, daß Christus die Mitte unserer Spiritualität und daß die Liebe zu ihm, das Mitleben mit ihm unser Leben bestimmt.

Nun könnte man vielleicht sagen: Schön und gut, aber was hat dies alles mit unserer ökumenischen Situation zu tun? Ist dies alles vielleicht nur ein Versuch, sich an den drängenden Problemen vorbeizureden, in denen wir auf praktische Fortschritte, auf konkrete Ergebnisse warten? Ich antwortete darauf: Das Notwendigste für die Ökumene ist zunächst einmal, daß wir nicht unter dem Säkularisierungsdruck die großen Gemeinsamkeiten fast unvermerkt verlieren, die uns überhaupt zu Christen machen und die uns als Gabe und Auftrag geblieben sind. Es war der Fehler des konfessionellen Zeitalters, daß wir weithin nur das Trennende gesehen und gar nicht existen-

błędem epoki wyznaniowej, że widzieliśmy w większości tylko to, co nas rozdziela, a nie dostrzegaliśmy w sposób egzystencjalny tego, co mamy wspólne w wielkich wskazaniach Pisma Świętego i w wyznaniach wiary starożytnego chrześcijaństwa. Wielkim postęпом ekumenicznym ostatnich dziesięcioleci jest to, że zdaliśmy sobie sprawę z owych rzeczy wspólnych i wspólnie się modląc i śpiewając, we wspólnym występowaniu na rzecz chrześcijańskiego etosu przed światem, we wspólnym świadectwie o Bogu Jezusa Chrystusa na tym świecie, postrzegamy je jako naszą niezbywalną podstawę.

Niebezpieczeństwo utracenia jej nie jest niestety nierealne. Chciałbym tu przedstawić dwa punkty widzenia. W ostatnim czasie geografia chrześcijaństwa zmieniła się dogłębnie i nadal się zmienia. W obliczu nowej postaci chrześcijaństwa, która szerzy się z ogromnym dynamizmem misyjnym, niekiedy budzącym niepokój co do swoich form, historyczne Kościoły wyznaniowe są często bezradne. Jest to chrześcijaństwo o znikomej zawartości instytucjonalnej, z niewielkim bagażem racjonalnym i jeszcze mniejszym bagażem dogmatycznym, a nawet o małej stabilności. To ogólnoswiatowe zjawisko stawia nam wszystkim pytanie: Co ma nam do powiedzenia pozytywnego i negatywnego ta nowa postać chrześcijaństwa? Tak czy owak staje przed nami na nowo pytanie: Czym jest to, co pozostaje zawsze ważne i co można lub należałoby zmienić w obliczu naszego podstawowego wyboru w wierze?

Głębsze i w naszym kraju bardziej palące jest drugie wyzwanie

tiell wahrgenommen haben, was uns mit den großen Vorgaben der Heiligen Schrift und der altchristlichen Bekenntnisse gemeinsam ist. Es ist für mich der große ökumenische Fortschritt der letzten Jahrzehnte, daß uns diese Gemeinsamkeit bewußt geworden ist, daß wir sie im gemeinsamen Beten und Singen, im gemeinsamen Eintreten für das christliche Ethos der Welt gegenüber, im gemeinsamen Zeugnis für den Gott Jesu Christi in dieser Welt als unsere gemeinsame, unverlierbare Grundlage erkennen.

Freilich, die Gefahr, daß wir sie verlieren, ist nicht unreal. Ich möchte zwei Gesichtspunkte kurz notieren. Die Geographie des Christentums hat sich in jüngster Zeit tiefgehend verändert und ist dabei, sich weiter zu verändern. Vor einer neuen Form von Christentum, die mit einer ungeheuren und in ihren Formen manchmal beängstigenden missionarischen Dynamik sich ausbreitet, stehen die klassischen Konfessionskirchen oft ratlos da. Es ist ein Christentum mit geringer institutioneller Dichte, mit wenig rationalem und mit noch weniger dogmatischem Gepäck, auch mit geringer Stabilität. Dieses weltweite Phänomen – von dem ich von Bischöfen aus aller Welt immer wieder höre – stellt uns alle vor die Frage: Was hat diese neue Form von Christentum uns zu sagen, positiv und negativ? Auf jeden Fall stellt es uns neu vor die Frage, was das bleibend Gültige ist und was anders werden kann oder muß – vor die Frage unserer gläubigen Grundentscheidung.

Tiefgehender und in unserem Land brennender ist die zweite Herausforderung an die ganze Christenheit, von der ich sprechen möchte: der Kontext der säkularisierten Welt, in dem wir heute als Christen unseren Glauben leben und bezeugen

nie dla całego chrześcijaństwa i o nim chciałbym powiedzieć: chodzi o kontekst zeświecczonego świata, w którym musimy dziś żyć i dawać świadectwo o naszej wierze. Nieobecność Boga w naszym społeczeństwie staje się coraz bardziej uciążliwa, historia Jego objawienia, o którym mówi nam Pismo, zdaje się być umieszczona w coraz bardziej oddalającej się przeszłości. Czy należy może poddać się presji sekularyzacji, stać się nowoczesnymi przez rozwadnianie wiary? Oczywiście wiara winna być na nowo przemyślana i przede wszystkim przeżywana dzisiaj po nowemu, aby stała się terażniejszością. Nie pomoże jednak rozcieńczenie wiary, lecz jedynie przeżywanie jej całkowicie w naszym dniu dzisiejszym. Jest to zasadnicze zadanie ekumeniczne. Powinniśmy w tym sobie nawzajem pomagać: wierzyć głębiej i żywiej. Nie wybawi nas taktyka, nie uratuje ona chrześcijaństwa, lecz wiara przemyślana i przeżywana na nowo, dzięki której Chrystus, a wraz z Nim żyjący Bóg wejdzie w ten nasz świat. Podobnie jak męczennicy z czasów nazistowskich prowadzili nas nawzajem ku sobie i spowodowali pierwsze wielkie otwarcie ekumeniczne, podobnie także dzisiaj w zsekularyzowanym świecie wiara przeżywana od wewnątrz jest najmocniejszą siłą ekumeniczną, która nas prowadzi ku sobie, ku jedności w jedynym Panu.

müssen. Die Abwesenheit Gottes in unserer Gesellschaft wird drückender, die Geschichte seiner Offenbarung, von der uns die Schrift erzählt, scheint in einer immer weiter sich entfernenden Vergangenheit angesiedelt. Muß man dem Säkularisierungsdruck nachgeben, modern werden durch Verdünnung des Glaubens? Natürlich muß der Glaube heute neu gedacht und vor allem neu gelebt werden, damit er Gegenwart wird. Aber nicht Verdünnung des Glaubens hilft, sondern nur ihn ganz zu leben in unserem Heute. Dies ist eine zentrale ökumenische Aufgabe, in der wir uns gegenseitig helfen müssen: tiefer und lebendiger zu glauben. Nicht Taktiken retten uns, retten das Christentum, sondern neu gedachter und neu gelebter Glaube, durch den Christus und mit ihm der lebendige Gott in diese unsere Welt hereintritt. Wie uns die Märtyrer der Nazizeit zueinander geführt und die große erste ökumenische Öffnung bewirkt haben, so ist auch heute der in einer säkularisierten Welt von innen gelebte Glaube die stärkste ökumenische Kraft, die uns zueinander führt, der Einheit in dem einen Herrn entgegen. Und darum bitten wir Ihn, daß wir neu den Glauben zu leben lernen und daß wir so dann eins werden.

© Copyright 2011 – Libreria Editrice Vaticana

Źródła Taizé

Brat Roger (Schütz) – pochodził ze Szwajcarii i żył w latach 1915 – 2005. Wychował się w tradycji ewangelicko – reformowanej. Podczas II Wojny Światowej uciekł do francuskiej Burgundii, gdzie w małej wsi Taizé ukrywał uciekinierów politycznych oraz Żydów. Razem z przyłączyjącymi się do niego mężczyznami stworzył z czasem ekumeniczną wspólnotę braci, która dzisiaj liczy ok. 100 członków wywodzących się z różnych chrześcijańskich tradycji wyznaniowych. Do Taizé przez cały rok przyjeżdżają z całego świata tysiące chrześcijan, aby wspólnie z nimi modlić się bez względu na swoje wyznanie. Więcej na ten temat na stronie: www.taize.pl / www.taize.de.

Radość

Pokój serca jest niezbędną podporą życia wewnętrznego, podtrzymuje w marszu na wyżyny radości.

Pokój i radość to perły Ewangelii, które wyprowadzą cię złości lęku.

Czy przyjmujesz każdy nowy dzień jako Boże dzisiaj? Czy potrafisz o każdej porze roku – zarówno w jasnych dniach, jak i w mroźnych nocach zimy – odkrywać pełne poezji przebudzenia? Czy będziesz starał się swój skromny pokój ozdobić znakami, które rozradują serce?

Obecność Zmartwychwstałego sprowadza nieoczekiwane szczęście, rozdziera ciemności twoich nocy. Ciemność nie będzie ciemna dla ciebie, a noc jak dzień zajaśnieje.

Jesteś powołany do wolności. Twoja przeszłość została ukryta w sercu Chrystusa, a Bóg zatroszczył się już o Twoją przyszłość.

Quellen aus Taizé

Bruder (frère) Roger Schütz stammt aus der Schweiz und lebte von 1915 bis 2005. Er wuchs in der evangelisch-reformierten Tradition auf. Während des II. Weltkriegs floh er in das französische Burgund, wo er in dem kleinen Dorf Taizé politische Flüchtlinge und Juden versteckte. Zusammen mit den Männern, die sich ihm anschlossen, schuf er eine ökumenische Gemeinschaft von Brüdern, die heute ungefähr 100 Mitglieder zählt und aus verschiedenen christlichen Bekenntstraditionen herrührt. Das ganze Jahr über fahren Tausende Christen aus der ganzen Welt nach Taizé, um gemeinsam mit ihnen ohne Ansehen des Bekenntnisses zu beten. Mehr zu dem Thema unter www.taize.pl / www.taize.de.

Die Freude

Der Friede des Herzens ist eine unabdingbare Stütze für das innere Leben, er stärkt auf dem Marsch zur Höhe der Freude. Friede und Freude sind Perlen des Evangeliums, die dich aus dem Abgrund der Angst herausführen.

Nimmst du jeden neuen Tag als Gottes Heute an? Bist du zu jeder Tageszeit, ob am hellen Tage oder in frostkalten Winter Nächten, in der Lage die Poesie des Erwachens zu entdecken? Wirst du dich darum kümmern, deinen kleinen Frieden mit Zeichen zu schmücken, die das Herz erfreuen?

Die Gegenwart des Auferstandenen führt zu einem unerwarteten Glück, sie zerreißt die Dunkelheit deiner Nacht. Die Finsternis ist nicht finster für dich, die Nacht ist licht wie der Tag. Du bist zur Freiheit berufen. Deine Vergangenheit wurde verborgen im Herzen Jesu; Gott kümmerte sich schon um deine Zukunft.

Nie lękaj się cierpienia. Może się zdarzyć, że na dnie otchłani w komunii z Jezusem Chrystusem znajdziesz pełne ukojenie. Jeżeli ziarno nie obumrze ...

Odważ się radować z tego, czego Bóg dokonuje przez ciebie i wokół ciebie, a rozwieją się pesymistyczne, siejące zniszczenie duszy myśli o sobie i innych.

Gdybyś zapomniał o darach Ducha Świętego, które są w tobie, gdybyś stracił szacunek do siebie – zgubisz grunt pod nogami; a pustka wciąga, fascynuje.

Radość wzbudza zachwyty. Wybuch tej radości przekracza granice naszego jestestwa. Jest ona tam, gdzie trwa przejrzyistość niczym nie zmaconej miłości. Radość paschalna leczy tajemną ranę duszy.

Bóg nie jest sprawcą zła

Niektórzy mówią sobie: gdyby Bóg istniał, nie dopuścił by do wojen, niesprawiedliwości, chorób, prześladowania choćby jednego człowieka na ziemi; gdyby Bóg istniał, powstrzymałby człowieka od czynienia zła.

Prawie trzy tysiące lat temu prorok Eliasz poszedł pewnego dnia na pustynię, by słuchać Boga. Rozpętała się wichura, po niej zatrzęsła się ziemia i rozszała się ogień. Eliasz jednak zrozumiał, że w żywiołach nie ma Boga. Potem wszystko się uciszyło i Eliasz i usłyszał Boga jakby w szmerze łagodnego powiewu. Objawiła mu się zdumiewająca rzeczywistość; często głos Boga dociera do człowieka w ciszy.

Chyba po raz pierwszy w historii została zapisana tak trafna in-

Fürchte dich nicht vor dem Leiden. Es kann geschehen, dass du in der Tiefe des Abgrunds in der Gemeinschaft mit Jesus Christus völligen Frieden findest. Wenn das Weizenkorn nicht erstirbt ...

Habe den Mut dich an dem zu freuen, was Gott durch dich und um dich bewirkt, und die pessimistischen und den Geist zerstörenden Gedanken über dich und andere verwehen. Wenn du die Gaben des Heiligen Geistes vergisst, die in dir sind, wenn du deine Selbstachtung verlierst, verlierst du den Grund unter den Füßen; die Leere zieht an, sie fasziniert. Freude weckt Entzücken. Der Ausbruch der Freude durchschreitet die Grenzen unseres Seins. Sie ist dort, wo eine durch nichts getrübbte Transparenz der Liebe bleibt. Die Osterfreude heilt die verborgenen Wunden der Seele.

Gott ist nicht der Urheber des Bösen

Einige sagen sich: wenn es Gott geben würde, würde er keine Kriege zulassen, keine Ungerechtigkeit, keine Krankheiten, keine Verfolgung auch nur eines Menschen auf der Erde; wenn es Gott geben würde, würde er den Menschen davon abhalten Böses zu tun.

Vor fast dreitausend Jahren ging der Prophet Elia eines Tages in die Wüste, um Gott zu hören. Es kam ein großer Sturm auf, danach bebte die Erde und es wütete ein Feuer. Elia verstand jedoch, dass Gott nicht in den Elementen ist. Danach verstummte alles und Elia hörte Gott im Säuseln eines leichten Windes. Es erschien ihm eine erstaunliche Realität; oft dringt die Stimme Gottes zum Menschen durch die Stille.

Es wurde wohl das erste Mal in der Geschichte eine so treffen-

tuicja: Bóg nikogo nie zastrasza. Bóg nigdy nie jest sprawca zła, kataklizmów, wojen, ziemskich nieszczęść.

Bóg nie chce ani ludzkiego cierpienia, ani ludzkiej nędzy.

Bóg się nie zarzuca. Pozostawia nam wolność: kochać czy nie kochać, przebaczać, czy odmówić przebaczenia. Nigdy jednak nie pozostaje bierny wobec ludzkiego nieszczęścia, bo cierpi z niewinnym, z człowiekiem doświadczalnym niezrozumiałym cierpieniem, cierpi z każdym człowiekiem. Istnieje ból Boga, cierpienie Chrystusa.

Stale i wciąż przebaczać

Ty, który chciałbyś bez oglądania się za siebie pójść za Chrystusem, czy jesteś gotów iść naprzód z pojednanym sercem, nawet pośród największych przeciwności?

Czemu miałyby służyć dociekanie przy każdym nieporozumieniu, kto zawinił, a kto miał rację?

Twoje intencje być może zostaną wypaczone. Jeżeli z powodu Chrystusa oskarżają cię fałszywie, przebacz. Staniesz się nierównanie wolny.

Stale i wciąż przebaczać – to szczyt miłości. Dołączasz swoją modlitwę do ostatniej modlitwy Jezusa: Ojcze przebacz im, bo nie wiedzą, co czynią.

Przebaczasz nie po to, by zmienić drugiego człowieka, lecz by po prostu naśladować Chrystusa.

Nie wyrabiaj sobie opinii o bliźnim na podstawie jednego wydarzenia, lecz przyjrzyj się wszystkim etapom jego życia.

Szukaj przejrzystości serca. Wystrzegaj się zwodniczej prze-

de Intuition geschrieben: Gott erschreckt niemanden. Gott ist niemals der Urheber des Bösen, von Katastrophen, Kriegen, menschlichem Unglück. Gott will weder das menschliche Leiden noch die menschliche Not. Gott macht keine Vorwürfe. Er lässt uns die Freiheit: lieben oder nicht lieben, verzeihen oder das Verzeihen versagen. Niemals jedoch bleibt er angesichts menschlichen Unglücks arm, denn er leidet mit den Unschuldigen, mit ... jedem Menschen. Es gibt das Leiden Gottes, das Leiden Christi.

Immer und dauernd verzeihen

Und du, der du ohne Rücksicht auf dich selbst Christus nachfolgen willst, bist du bereit mit versöhntem Herzen vorwärts zu gehen, selbst durch die größten Widerstände?

Wozu sollte es gut sein jedes Unverständnis zu ergründen, wer war schuld und wer hatte recht?

Deine Intentionen waren vielleicht verzerrt. Wenn sie dich um Christi willen falsch beschuldigen, so verzeih. Du wirst unvergleichlich frei sein.

Immer und dauernd verzeihen, das ist der Gipfel der Liebe.

Du verbindest dich mit deinem Gebet mit dem letzten Gebet Jesu: Vater, vergib, denn sie wissen nicht, was sie tun.

Du verzeihst nicht deswegen, um den andern Menschen zu ändern, sondern einfach, um Christus nachzufolgen.

Bilde dir deine Meinung über den Nächsten nicht aufgrund eines Ereignisses, sondern sieh dir alle Etappen seines Lebens an. Suche die Transparenz des Herzens. Hüte dich vor trügerischer Schläue. Manipuliere niemals mit dem Gewissen eines anderen Menschen und wie ein Hebel seinem Unfrieden zu

biegłości. Nigdy nie manipuluj sumieniem drugiego człowieka, jak dźwignią posługując się jego niepokojem, aby go przeciągnąć na drugą stronę.

Aby być wolnym od pokus, śpiewaj i wysławiaj Chrystusa, aż ogarnie cię pogodna radość.

On wzywa do radości, nie do przygnębienia (...) Nie narzekaj, lecz w każdym momencie powieraj Mu wszystko, nawet swoje utrudzone ciało.

Życ chwilą obecną

W Ewangelii Jezus zapewnia cię, że niepokojem nic nie zdziałasz. Zgódź się na własne ograniczenia i ułomności. Po co ciągle wracać do bólu, który sam sobie zadałeś lub który sprawili ci inni?

Znasz przecież słowa jednego z pierwszych świadków Chrystusa: A jeśli serce oskarża nas, to przecież Bóg jest większy, niż nasze serce (Pierwszy List św. Jana 3, 20).

Jezus Chrystus nie chce, byś zamykał się w sobie, lecz zaprasza cię do pokornego nawrócenia serca. Czym ono jest? Jest tym żarem zaufania, z jakim oddajesz Mu swe błędy. I oto oczyszczony, oswobodzony, możesz intensywnie żyć chwilą obecną, wolny od zniechęcenia, bo zawsze obdarowany przebaczeniem. Być może mówisz sobie: To niemożliwe? A Chrystus stale na nowo ofiarowuje ci współczującą miłość w sakramencie pojednania. I zrozumiesz, że twe życie, z całym jego trudem, jest tkane nićmi Jego przebaczenia.

dienen, um ihn auf die andere Seite zu ziehen.

Um von Versuchungen frei zu sein, singe und lobe Christus, bis er dich mit heiterer Freude umfängt.

Er ruft zur Freude, nicht zur Betrübnis ... Stöhne nicht, sondern vertraue ihm zu jeder Zeit alles an, sogar deinen müden Körper.

Lebe den Augenblick

Im Evangelium versichert dir Jesus, dass du mit Unfrieden nichts erreichst. Nimm deine eigenen Grenzen und Schwächen an. Warum immer wieder zu dem Schmerz zurückkommen, den du dir selbst bereitest oder den dir andere bereitet haben?

Du kennst doch das Wort eines der ersten Zeugen Christi: „Und wenn uns unser Herz verdammt, so ist Gott größer als unser Herz“ (1. Joh. 3,20).

Jesus Christus will nicht, dass du dich in dich selbst verschließt, sondern lädt dich ein zu einer demütigen Bekehrung des Herzens. Was ist das? Sie ist die Glut des Vertrauens, mit dem du bei ihm deine Fehler ablädst. Und so gereinigt und befreit kannst du intensiv den Augenblick leben, frei von Missmut und immer beschenkt mit Vergebung.

Es kann sein, dass du dir sagst: Das ist doch unmöglich? Christus aber opfert dir neu die mitfühlende Liebe im Sakrament der Versöhnung. Und du verstehst, dass dein Leben, mit aller seiner Schwere, mit dem Faden seines Verzeihens gewebt ist.

Posłuszeństwo w Kościele

Tomasz Rogoziński – artykuł zamieszczony na łamach czasopisma Przewodnik Katolicki 10/2012.

Nie podlega wątpliwości, że posłuszeństwo to jeden z filarów dobrego funkcjonowania każdej wspólnoty. Posłuszeństwo obecne jest zarówno w rodzinach i w szkole, w wojsku i w pracy, jak również w Kościele.

Duch posłuszeństwa ...

swoim tchnieniem od samego początku przenika wspólnotę Kościoła. Swoje źródło czerpie z posłuszeństwa samego Chrystusa, który uczy tej postawy wszystkich pragnących do Niego należeć. Na posłuszeństwo Jezusa zwraca nam bardzo wyraźnie uwagę św. Paweł w Liście do Filipian, pisząc: „A w zewnętrzny przejawie, uznany za człowieka, uniżył samego siebie, stawszy się posłusznym aż do śmierci – i to śmierci krzyżowej“ (Flp 2,5-8). Także Ewangelia ukazuje postawę Jezusa, który był poddany swojej Matce i prawnemu opiekunowi św. Józefowi.

W Katechizmie Kościoła Katolickiego czytamy, że: „Poddanie to jest ziemskim obrazem Jego synowskiego posłuszeństwa Ojcu niebieskiemu“ (KKK 532). Sam Jezus najdobitniej zaprasza nas do otwierania się na ducha posłuszeństwa słowami wypowiedzianymi podczas wielkoczwartkowej modlitwy w Ogrodzie Oliwnym: „Ojczy, jeśli chcesz, zabierz ode Mnie ten kielich! Jednak nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie“ (Łk 22, 42).

Der Gehorsam in der Kirche.

Tomasz Rogoziński, Artikel in der Zeitschrift: Katholischer Wegweiser 10/2012

Es unterliegt keinem Zweifel, dass Gehorsam eine der Säulen für das gute Funktionieren einer jeden Gemeinschaft ist. Gehorsam treffen wir in den Familien an und in der Schule, in der Armee und auf der Arbeitsstelle und ebenso in der Kirche.

Der Geist des Gehorsams ...

durchdringt mit seinem Atem von Anfang an die Gemeinschaft der Kirche. Seine Quelle ist Christus selbst, der dieses jeden lehrt, der zu ihm gehören will. Auf den Gehorsam Jesu bezieht sich sehr deutlich Paulus im Philipperbrief, wenn er schreibt: „er ward der Erscheinung nach als Mensch erkannt; er erniedrigte sich selbst und ward gehorsam bis zum Tode, ja zum Tode am Kreuz“ (Phil. 2, 8.9). Auch das Evangelium deutet auf diese Gesinnung Jesu, der seiner Mutter und seinem rechtmäßigen Beschützer, dem hlg. Josef, ergeben war. Im Katechismus der Katholischen Kirche lesen wir: „Die Ergebenheit ist ein irdisches Bild Seines Sohnesgehorsams gegenüber dem himmlischen Vater“ (KKK 532). Jesus selbst lädt uns nachdrücklichst ein uns mit den Worten des Gebets am Gründonnerstag im Garten Gethsemane dem Geist des Gehorsams zu öffnen: „Vater, willst du, so nimm diesen Kelch von mir; doch nicht mein, sondern dein Wille geschehe!“ (Lk. 22, 42). Durch seinen Gehorsam gegenüber dem Vater hat Christus uns ebenso die Erlösung bereitet. Diese Wahrheit unterstreit

Przez swoje posłuszeństwo Ojcu Chrystus wysłużył nam również zbawienie. Tę prawdę bardzo wyraźnie podkreślają słowa Listu do Hebrajczyków: „Z głośnym wołaniem i płaczem za dni ciała swego zanosił On gorące prośby i błagania do Tego, który mógł Go wybawić od śmierci, i został wysłuchany dzięki swej uległości. A chociaż był Synem, nauczył się posłuszeństwa przez to, co wycierpiał. A gdy wszystko wykonał, stał się sprawcą zbawienia wiecznego dla wszystkich, którzy Go szukają ...“ (Hbr 5, 7-9).

Niejedni ma wymiar

Posłuszeństwo w Kościele obecne jest na wielu płaszczyznach. Możemy wymienić posłuszeństwo wierze, które oznacza poddanie się w sposób wolny usłyszанemu słowu (por. KKK 144). To posłuszeństwo wypływające z łaski chrztu św. ma nam pomóc w upodabnianiu się do naszego Mistrza. On pragnie, abyśmy byli święci podobnie jak On jest święty, ale ma to być nasz świadomy i wolny wybór. Podkreślają to chociażby słowa z Pierwszego Listu św. Piotra: „Wierni, którzy wybrani zostali według tego, co przewidział Bóg Ojciec, aby w Duchu zostali uświęceni, skłonili się do posłuszeństwa względem Jezusa Chrystusa“ (1 P 1, 2).

Kolejnym przejawem posłuszeństwa jest posłuszeństwo kapłańskie, które jak mówią dokumenty Soboru Watykańskiego II, ma być odpowiedzialne i dobrowolne, uznające w biskupie władzę Chrystusową. To posłuszeństwo wypływa z przyrzeczenia, które składa kandydat do kapłaństwa wobec swojego biskupa. Polega ono też na oddaniu w duchu wiary swojej woli Panu

chen besonders deutlich die Worte aus dem Hebräerbrief: „Und er hat in den Tagen seines irdischen Lebens Bitten und Flehen mit lautem Schreien und mit Tränen dem dargebracht, der ihn vom Tod erretten konnte; und er ist auch erhört worden, weil er Gott in Ehren hielt. So hat er, obwohl er Gottes Sohn war, doch an dem, was er litt, Gehorsam gelernt. Und als er vollendet war, ist er für alle, die ihm gehorsam sind, der Urheber des ewigen Heils geworden“ (Hebr. 5, 7-9).

Nicht nur eine Dimension

In der Kirche ist der Gehorsam auf vielen Ebenen anzutreffen. Wir können den Gehorsam im Glauben erwähnen, der ein in freier Weise Sich-Ergeben gegenüber dem gehörten Wort versteht (vgl. KKK 144). Dieser Gehorsam folgt aus der Gnade der hlg. Taufe und soll uns helfen unserem Meister ähnlich zu werden. Er will, dass wir heilig werden, ähnlich wie Er heilig ist, aber es muss unsere bewusste und freie Wahl sein. Das unterstreichen auch die Worte aus dem 1. Petrusbrief: „Gläubige, die Gott, der Vater, ausersehen hat durch die Heiligung des Geistes zum Gehorsam gegen Jesus Christus“ (1. Petr. 1, 2). Eine weitere Erscheinung des Gehorsams ist der priesterliche Gehorsam, der, wie es in den Dokumenten des II. Vaticanum gesagt wird, verantwortlich und freiwillig sein und im Bischof Christi Macht erkennen soll. Dieser Gehorsam folgt aus dem Gelöbnis, das der Priesterkandidat gegenüber seinem Bischof abgibt. Er beruht auch auf der Hingabe seines Willens an Gott im Geist des Glaubens, was zu einer reifen Freiheit führen soll. Natürlich ist der Priester innerhalb der hierarchischen Struktur nicht seiner eigenen Meinung entblößt. Er kann In-

Bogu, co ma prowadzić ku dojrzałej wolności. Oczywiście w hierarchicznej strukturze kapłan nie jest pozbawiony własnego zdania. Może podejmować inicjatywy, które winien przedkładać jednak swoim przełożonym, będąc zawsze gotowym poddać się zdaniu biskupa (por. DK 15).

Charakterystyczne jest również posłuszeństwo zakonne, polegające na całkowitym poświęceniu swej woli Bogu, a zarazem składaniu z siebie ofiary na wzór Chrystusa. Również ono powinno być czynne i odpowiedzialne. Dokumenty soboru podkreślają, że posłuszeństwo nie umniejsza godności osoby ludzkiej, lecz doprowadza ją do pełnej dojrzałości (por. DZ 14). Istotną rolę odgrywa tu także świadomość, że posłuszeństwo podoba się Bogu. Podkreślało to wielu świętych Kościoła.

Ojciec Pio powiedział do jednego ze swoich duchowych synów: „Pierwszą i główną zasadą, którą powinieneś wyrycić w swoim umyśle, jest ta właśnie: posłuszeństwo, zawsze posłuszeństwo, jemu poddać całego siebie.

W swoich działaniach nie powinieneś zatem roztrząsać wszystkiego, a jeśli nachodzi cię jakaś wątpliwość, idź dalej, nie trap się i odpędź wszystko za pomocą świętego posłuszeństwa. Jezus zawsze będzie zadowolony z takiego twojego postępowania. Unikaj tylko tego, o czym jasno wiesz, że jest grzechem. Tylko to nie podlega posłuszeństwu“.

Kryzys posłuszeństwa?

Pokusa nieposłuszeństwa jest obecna w świecie już od

itiativen unternehmen, die er jedoch seinem Vorgesetzten immer in der Bereitschaft sich der Meinung des Bischofs unterzuordnen, vorstellen soll (vgl. vaticanum secundum, Dekret über den Gehorsam und das priesterliche Leben, 15).

Charakteristisch ist auch der Ordensgehorsam, der auf einer vollständigen Hingabe seines Willens an Gott und gleichzeitig dem Selbstopfer nach dem Vorbild Christi beruht. Dieser Gehorsam soll auch tätig und verantwortlich sein. Die Konzilsdokumente unterstreichen, dass der Gehorsam nicht die Würde der menschlichen Person verringert, sondern sie zu größerer Reife führt (vgl. vaticanum secundum, Dekret über die Erneuerung des Ordenslebens, 14). Eine wesentliche Rolle spielt hier auch das Bewusstsein, dass der Gehorsam Gott wohlgefällig ist. Das ist durch viele Heilige der Kirche betont worden. Vater Pio sagte zu einem seiner geistigen Söhne: „Erster und hauptsächlichster Grundsatz, den du in deine Gedanken eingraben sollst, ist eben der: Gehorsam, immerzu Gehorsam, sich ihm ganz zu ergeben. In deinem Tun sollst du dich dagegen nicht mit allem auseinandersetzen, doch wenn dir irgendein Zweifel kommt, dann geh weiter, plage dich nicht und vertreib alles mit der Hilfe des heiligen Gehorsams. Jesus wird mit solchem deinem Verhalten immer zufrieden sein. Meide nur das, wovon du sicher weißt, dass es Sünde ist. Diese allein unterliegt nicht dem Gehorsam.“

Gehorsam in der Krise?

Seit Beginn der Menschheit ist die Versuchung des Ungehorsams gegenwärtig. Mit ihr begannen die menschlichen Probleme, denn die Sünde, die die ersten Eltern begingen, war die

początku ludzkości. Od niej to zaczęły się ludzkie problemy, ponieważ grzech, którego dopuścili się pierwsi rodzice, był grzechem nieposłuszeństwa wobec Boga. Nieposłuszeństwo niszczy zarówno wspólnotę z Bogiem, jak i ludźmi. Dzieła naprawy tego pierwszego nieposłuszeństwa dokonał Jezus Chrystus. Jednak pokusa, z którą szatan przyszedł do Adama i Ewy, nadal krąży w świecie, znajdując dla siebie podatny grunt. Dzisiaj również nie jest łatwo się jej oprzeć.

Roszczeniowa postawa społeczeństwa w naturalny sposób klóci się z pielęgnowaniem ducha posłuszeństwa. Ta atmosfera wpływa zarówno na starszych, jak i na najmłodszych. W opozycji do posłuszeństwa staje również przekonanie o tym, że jest ono zamachem na wolność.

Posłuszeństwo nie jest łatwe, ponieważ wymaga z dwóch stron pokory – jeżeli jej brakuje, posłuszeństwo staje się niezdolne. Będąc posłusznym, ufam, że taka postawa służy mojemu dobru, natomiast wymagający ode mnie posłuszeństwa nie może uczynić władzy narzędziem do szukania siebie, ale winno nim kierować pragnienie dobra nadprzyrodzonego. Ta zasada tyczy się funkcjonowania każdej wspólnoty, zarówno w relacjach między rodzicami i dziećmi, pracodawcami i pracownikami, jak i przełożonymi i podwładnymi.

Posłuszeństwo, szczególnie to w Kościele, często stanowi temat ożywionych dysput zwłaszcza wśród tych, którzy w imię postępu i obrony wolności chętnie by Kościół od ducha posłuszeństwa uwolnili. Jest to pokłosie myślenia duchem współczesnego świata, który ohotnie skłania się ku podważaniu obowiązujących zasad i wartości. Brakuje natomiast spojrzenia na posłuszeństwo jako na dar, który może nam pomóc wzrastać

Sünde des Ungehorsams gegenüber Gott. Ungehorsam zerstört die Gemeinschaft mit Gott ebenso wie mit den Menschen. Diesen ersten Ungehorsam aufzuheben war das Werk Christi. Jedoch die Versuchung, mit der der Satan an Adam und Eva herantrat, dreht weiter ihre Kreise in der Welt und findet dafür empfängliche Gründe. Es ist auch heute nicht leicht, sich ihr zu widersetzen.

Die Anspruchshaltung der Gesellschaft widerstreitet in natürlicher Weise dem Geist des Gehorsams. Diese Atmosphäre hat Einfluss auf die Alten wie auf die Jüngsten. In Opposition zum Gehorsam steht auch die Überzeugung, dass dieser ein Angriff auf die Freiheit ist. Gehorsam ist nicht einfach, denn er erfordert von zwei Seiten her Demut; ohne sie wird Gehorsam unerträglich. Wenn ich gehorsam bin, dann vertraue ich darauf, dass diese Haltung zu meinem Guten dient, dagegen kann der von mir geforderte Gehorsam aus mir kein Werkzeug machen, um mich selbst zu suchen, sondern soll dahin führen, die übernatürlichen Güter zu begehren. Dieser Grundsatz betrifft das Funktionieren einer jeden Gemeinschaft, ebenso wie in den Beziehungen von Eltern und Kindern, Arbeitgebern und Arbeitern wie auch Vorgesetzten und Untergebenen.

Vor allem der Gehorsam in der Kirche ist oft ein Thema lebendiger Dispute unter denen, die im Namen des Fortschritts und der Verteidigung der Freiheit gerne die Kirche vom Geist des Gehorsams befreit hätten. Das ist eine Nachlese des Denkens im Geist der modernen Welt, die gern der Meinung folgt verpflichtende Grundsätze und Werte zu untergraben. Es fehlt dagegen der Blick auf den Gehorsam als eine Gabe, die uns eine Hilfe ist ebenso menschlich wie geistlich zu wachsen. Es

zarówno w wymiarze ludzkim, jak i duchowym. Narasta zatem dzisiaj szczególna potrzeba podjęcia trudu tworzenia klimatu sprzyjającego posłuszeństwu, ponieważ ono nadal jest jednym z gwarantów dobrego funkcjonowania każdej wspólnoty.

*Skróty użyte w artykule:

KKK – Katechizm Kościoła Katolickiego

DK – Sobór Watykański II, Dekret o posłudze i życiu kapłanów, Presbyterorum

Wolność. Orędzie.

Joachim Gauck, Prezydent Republiki Federalnej Niemiec

Akademia Ewangelicka Tutzing, styczeń 2011.

... sześćdziesiąt lat po tym, jak Niemcy określili się republiką demokratyczną, możemy wierzyć w to, że jest ona w stanie być demokratycznym społeczeństwem.

Musimy jednak pomóc temu społeczeństwu uwierzyć, że po-
doła ono nowym wyzwaniom.

Bo tylko gdy wierzymy w możliwości, które są ukryte w nas, kiedy je wykorzystujemy, możemy czuć zadowolenie z siebie samych i być dobrodziejstwem dla innych. Świadomość tego, do czego jesteśmy zdolni kształtując przyszłość, musi istnieć wyraźniej obok świadomości tego, jakie błędy i zbrodnie po-
pełniliśmy w przeszłości my lub nasi przodkowie.

Życzę sobie, aby nasze społeczeństwo rozwijało się toleran-
cyjnie, świadomie, a przede wszystkim w miłości do wolności i
nie zapominało, że wolność dorosłych oznacza odpowiedzial-
ność.

wächst heute zunehmend ein besonderes Bedürfnis sich um
ein Klima zu mühen, das den Gehorsam fördert, denn er ist
nach wie vor einer der Garanten für ein gutes Funktionieren
jeder Gemeinschaft.

Freiheit. Ein Plädoyer.

Joachim Gauck, Präsident der Bundesrepublik Deutschland

Evangelische Akademie Tutzing, Januar 2011.

... Sechzig Jahre, nachdem diese Republik sich zu einer demo-
kratischen Republik erklärt hat, können wir daran glauben,
dass sie es vermag, eine demokratische Gesellschaft zu sein.
Nun müssen wir dieser Gesellschaft dabei helfen, daran zu
glauben, dass sie den neuen Herausforderungen gewachsen
sein wird.

Denn nur, wenn wir an die Potenzen glauben, die in uns ver-
borgten sind, wenn wir sie nutzen und anwenden, werden wir
mit uns selbst zufrieden und anderen ein Segen sein können.
Die Bewusstheit darüber, wozu wir in der Zukunftsgestaltung
imstande sind, muss deutlicher neben die Bewusstheit darüber
treten, welche Fehler und Verbrechen wir oder unsere Vorfah-
ren in der Vergangenheit begangen haben.

Ich wünsche mir, dass sich unsere Gesellschaft tolerant, wert-
bewusst und vor allen Dingen in Liebe zur Freiheit entwickelt
und nicht vergisst, dass die Freiheit der Erwachsenen Verant-
wortung heißt.

Homilia

Pastor Erich Busse, Gostyn Świąta Góra 25.01.2012

Drogie Siostry, drodzy Bracia,
na wstępie, jak co roku, przekazuję Wam pozdrowienia od mojej żony, córki i wielu przyjaciół z Niemiec. Niech Bóg, nasz Pan, obdarza Was swoją łaską również w tym roku. Każdego dnia i w każdym miejscu.

15. grudnia odebrałem w Warszawie Nagrodę im. Brata Alberta za „wieloletnią i owocną pracę na rzecz polsko-niemieckiego pojednania oraz zbliżenie katolicko-ewangelickie“.

Z tej okazji otrzymałem również wiele pozdrowień i życzeń z Gostynia, za które z całego serca dziękuję.

Szczególnie ucieszył mnie fakt, że ks. Artur Przybył i Marian Sobkowiak z Gostynia przyjechali do Warszawy, aby uczestniczyć w rozdaniu nagród. Gostyn i jego mieszkańcy należą od wielu lat do tych, z którymi kontaktuję się najczęściej ...

Chciałbym w tym miejscu powtórzyć to, co powiedziałem w Warszawie w mojej mowie dziękczynnej: moje serce bije dla Polski i Polaków. I tak pozostanie do końca moich dni, dopóki Bóg na to pozwoli.

Ponieważ wiem, że zakonnicy ze Świętej Góry otrzymali podobną nagrodę za pielęgnowanie dziedzictwa muzycznego, czuję się dzięki tej nagrodzie o jeden stopień bliżej nich.

Predigt

Pfr. Erich Busse, Gostyn Świąta Góra 25.01.2012

Liebe Schwestern, liebe Brüder,
Zuerst überbringe ich Ihnen, wie jedes Jahr, die Grüße von meiner Frau, meiner Tochter und von vielen Freunden aus Deutschland. Gott, der Herr, möge Sie auch in diesem Jahr mit seiner Gnade begleiten. Jeden Tag und überall.

Am 15. Dezember habe ich in Warschau den Brat-Albert-Preis für „langjähriges und erfolgreiches Wirken für die deutsch-polnische Versöhnung und für die katholisch-evangelische Annäherung“ bekommen.

Aus diesem Anlass haben mich auch aus Gostyn viele Grüße und Glückwünsche erreicht. Dafür danke ich von Herzen. Besonders gefreut habe ich mich, dass ks. Artur Przybył und Marian Sobkowiak aus Gostyn nach Warschau gefahren sind, um bei der Preisverleihung dabei zu sein. Gostyn und die Menschen in Gostyn gehören seit vielen Jahren zu meinen intensivsten Kontakten in Polen.

Ich möchte hier wiederholen, was ich in Warschau in der Dankesrede gesagt habe: Mein Herz schlägt für Polen und die Polen. Und so wird es bleiben bis zum Ende meines Lebens, so lange Gott dazu Gnade gibt.

Da ich weiß, dass die Mönche von Swieta Gora vor einigen Jahren diesen Preis für die Pflege des musikalischen Erbes bekommen haben, fühle ich mich durch diesen Preis zu ihnen auf eine Stufe gehoben.

Ojciec Darek zadzwonił do mnie przed dwoma tygodniami i powiedział: „Wkrótce do nas przyjedziesz. Cieszymy się na Twoją wizytę. W tym roku obchodzimy szczególny jubileusz. Przed 500 laty Rzym uznał oficjalnie cud uzdrowienia związanej z obrazem Matki Bożej w naszym kościele.

Czy mógłbyś w Twoim kazaniu powiedzieć coś o wierze, o cudzie i adoracji Maryi?

Jako ewangelik Jako człowiek, który razem z nami poszukuje dróg wiary.“

Ta prośba jest niezwykłym dowodem zaufania. Jest jednak również wielkim wyzwaniem, gdyż w naszym kościele ewangelickim nie ma kultu Maryi. A jeśli chodzi o wiarę, mam tu więcej pytań niż odpowiedzi. Z moimi pytaniami mogę zwrócić się bezpiecznie do Jezusa, ponieważ historia o niewiernym Tomaszu pokazuje mi, że Jezus miał więcej zrozumienia dla wątpiacych niż dla wyniosłych i faryzeuszy, czyli hipokrytów.

Ponieważ jestem tu wśród przyjaciół, którzy mi ufają i którym ja również bezgranicznie ufam, chcę spełnić prośbę ojca Darka. Nie może być dziś kazania, które głosi: Świat jest piękny, wszyscy się kochamy, nie ma problemów. Dziś chodzi o sprawy, które przez wieki były powodem kłótni i nienawiści między naszymi kościołami i narodami.

Jak Państwo wiecie, w 1517 roku doszło w Niemczech do Reformacji.

Reformacja zmieniła ówczesny świat w sposób radykalny.

Pater Darek hat mich vor zwei Wochen angerufen: „Du kommst bald zu uns. Wir freuen uns auf Dich. In diesem Jahr gibt es ein ganz besonderes Jubiläum. Vor 500 Jahren hat Rom ein Heilungswunder, das mit dem Gnadenbild in unserer Kirche verbunden ist, offiziell anerkannt.

Wie wäre es, wenn du in der Predigt etwas über den Glauben, über Wunder und über Marienverehrung sagen würdest? Als evangelischer Christ. Als Mensch, der mit uns Wege im Glauben sucht.“

Diese Bitte ist ein ungeheurer Vertrauensbeweis. Aber es ist auch eine große Last, denn in unserer evangelischen Kirche gibt es keine Marienverehrung. Und wenn es um den Glauben geht, habe ich mehr Fragen als Antworten. Mit meinen Fragen weiß ich mich bei Jesus geborgen, denn die Erzählung vom ungläubigen Thomas zeigt mir, dass Jesus mehr Verständnis für die Zweifler als für die Selbstgerechten und die Pharisäer hatte.

Weil ich hier unter Freunden bin, die mir vertrauen und denen ich uneingeschränkt vertraue, will ich der Bitte von Pater Darek entsprechen. Es kann heute keine Predigt sein, die sagt: Die Welt ist schön, wir haben uns alle lieb, es gibt keine Probleme. Heute geht es um Dinge, die zwischen unseren Kirchen und Völkern über Jahrhunderte Anlass zu Streit und Hass gewesen sind.

Wie Sie alle wissen, kam es 1517 in Deutschland zur Reformation.

Die Reformation hat die damalige Welt tiefgreifend verändert. Unter anderem sagte die Reformation: Wir brauchen keine Heiligen, die für uns bitten, die unsere Bitten vor Gott in Erin-

Między innymi głosiła: Nie potrzebujemy świętych, którzy proszą w naszym imieniu, którzy przypominają Bogu o naszych prośbach. Każdy człowiek ma własne doświadczenie do Boga, ma kapłańską misję od chwili przyjęcia chrztu.

Stąd wynika fakt, że w naszym kościele święci i Maria Panna nie mają znaczenia dla naszego zbawienia. Dlatego nie prosimy ich o wstawiennictwo.

Dlatego w kościołach, które zbudowane zostały po Reformacji, nie ma obrazów świętych czy Maryjnych.

W Polsce kościół katolicki bez figur czy obrazów Maryi jest nie do pomyślenia. Istnieją pełne wyrazu obrazy Maryi, które skłaniają mnie do rozmyślań o wierze na nowo.

Jednak mam pytania. Mam więcej pytań niż odpowiedzi.

W ubiegłym roku pewien zaprzyjaźniony ksiądz zaprosił mnie do udziału we mszy.

Odkryłem tam wiele dużych figur świętych. Widziałem obraz Maryi na ołtarzu. Jeszcze większy od figur, nie do przeoczenia. Ale w ciągu godziny nie udało mi się dostrzec Jezusa.

Po mszy spytałem księdza: „Gdzie jest obraz albo figura Jezusa?”

Odpowiedział: „Musisz podejść bliżej ołtarza, stoi tam mały krucyfiks“ Wówczas zadałem sobie pytanie: Czy te proporcje są właściwe? Kto jest ważniejszy, kto jest większy? Chrystus czy Maryja?

Również cuda sprawiają mi trudności.

Weźmy na przykład ten kościół. Został on zbudowany na wzór kościoła w Wenecji. Nawiasem mówiąc, kościół gostyński jest o wiele ładniejszy niż jego pierwowzór.

Kościół w Wenecji ma konkretne historyczne podłoże. W

nerung bringen. Jeder Mensch hat einen eigenen Draht zu Gott. Jeder Mensch ist sein eigener Priester.

So kommt es, dass in unserer Kirche die Heiligen und die Jungfrau Maria keine Bedeutung für unsere Seligkeit haben. Deshalb bitten wir sie nicht um Fürsprache.

Deshalb gibt es in den Kirchen, die nach der Reformation gebaut wurden, keine Heiligen- oder Marienbilder. In Polen ist eine katholische Kirche ohne Marienfiguren und Marienbilder unvorstellbar. Es gibt beeindruckende Mariendarstellungen, die mich veranlassen, neu über den Glauben nachzudenken.

Aber ich habe Fragen. Ich habe mehr Fragen als Antworten. Voriges Jahr hat mich ein befreundeter Priester zur Teilnahme an einer Messe eingeladen. Ich habe viele große Heiligenfiguren entdeckt. Ich sah ein Marienbild auf dem Altar. Noch größer. Unübersehbar. Aber innerhalb einer Stunde gelang es mir nicht, Jesus zu entdecken.

Nach der Messe fragte ich den Priester: „Wo ist ein Bild oder eine Figur von Jesus?“ Der sagt: „Du musst dich an den Altar gehen, da steht ein kleines Kreuzifix.“

Dann frage ich mich: Stimmen die Proportionen? Wer ist wichtiger, wer ist größer? Christus oder Maria?

Auch mit den Wundern habe ich Schwierigkeiten.

Nehmen wir diese Kirche. Sie ist gebaut nach dem Vorbild einer Kirche in Venedig. Nebenbei gesagt, ist die Gostyner Kirche viel schöner als das Original in Venedig.

Die Kirche in Venedig hat einen konkreten historischen Hintergrund. Es herrschte eine schlimme Pest im Lande. Der Bischof flehte die heilige Jungfrau an und versprach, wenn die

kraju panowała zaraza.

Biskup błagał Najświętszą Marię Pannę i obiecał, że jeśli miasto zostanie uchronione przed zarazą, wybuduje dla niej ogromny kościół. Miasto zostało uratowane. Uznano to za cud. Kościół został wybudowany.

Jednak zadają sobie pytanie, co z ludźmi, którzy padli ofiarą zarazy poza Wenecją? Czy byli gorszymi katolikami? Czy byli mniej wierzący? Dlaczego Matka Boża podarowuje jednym życie i zdrowie, innym zaś nie? Aby więcej się modlili? Miłość Boża to przecież nie olimpiada, gdzie tylko trzej pierwsi otrzymują medale.

Również tutaj, w tym kościele wielu ludzi będzie dziś prosić o zdrowie dla matki, aby mąż przestał pić lub wrócił do rodziny, żeby córka znalazła porządnego męża. Niektóre z tych próśb zostaną spełnione, wiele innych nie. Matka nie wyzdrowieje, lecz umrze. Alkohol okaże się silniejszy niż miłość żony. Inna kobieta jest atrakcyjniejsza. Nie znajdzie się mąż dla córki, w każdym razie nie odpowiedni.

Nie zajmuję się cudami, które się spełniły. Zajmuję się ludźmi, których nadzieje i marzenia umarły, którzy odczuwają ból, na który nie ma lekarstwa, którzy mają pytania, na które nie ma odpowiedzi. Interesują mnie ludzie, którzy odeszli od kościoła i którzy go opuszczają. W Niemczech już ponad połowa społeczeństwa żyje bez kontaktu z kościołem. Dla wielu kościołów poszukuje się nowego użytkownika. Dotyczy to zarówno kościoła katolickiego, jak i ewangelickiego. W Polsce j zjawisko to jeszcze nie występuje, jednak ewidentnie zmierza w tym kierunku.

Szukanie przyczyn odejścia od kościoła tylko wśród ludzi jest

Stadt von der Pest verschont bleibt, ihr eine große Kirche zu bauen. Die Stadt wurde von der Pest verschont. Man sah das als ein Wunder an. Die Kirche wurde gebaut.

Aber ich frage, was ist mit den Menschen, die außerhalb von Venedig Opfer der Pest wurden? Waren die weniger katholisch? Waren die weniger gläubig? Warum schenkt die Mutter Gottes den einen Leben und Gesundheit, den anderen nicht? Damit sie mehr beten? Die Liebe Gottes ist doch keine Olympiade, wo nur die ersten drei eine Medaille bekommen.

Auch hier in dieser Kirche werden heute viele Menschen bitten um Gesundheit für die Mutter, darum dass der Ehemann aufhört zu trinken, darum dass der Ehemann zurück kommt zur Familie, darum dass die Tochter einen ordentlichen Mann bekommt.

Manche dieser Gebete werden in Erfüllung gehen. Viele Gebete werden nicht in Erfüllung gehen. Die Mutter wird nicht gesund, sondern stirbt. Der Alkohol erweist sich stärker als die Liebe der Ehefrau. Die andere Frau ist attraktiver. Noch. Es findet sich kein Mann für die Tochter, jedenfalls kein anständiger. Mich beschäftigen nicht die Wunder, die in Erfüllung gehen. Mich beschäftigen die Menschen, deren Hoffnungen und Träume platzen, die Schmerzen haben, gegen die es keine Heilung gibt, die Fragen haben, auf die es keine Antworten gibt. Mich beschäftigen die Menschen, die die Kirche verlassen haben und verlassen. In Deutschland lebt bereits weit über die Hälfte der Gesellschaft ohne feste Bindung an die Kirche. In Deutschland wird für viele, viele Kirchen ein neuer Nutzer gesucht. Das betrifft die katholische Kirche genauso wie die evangelische Kirche. In Polen ist es noch nicht so weit, aber ein

zbyt dużym uproszczeniem.

Zadaję pytanie: Czy kościół nie zajmował się zbyt często problemami, które nie były problemami ludzi? Czy nie mówił zbyt często językiem, który dla wielu jest archaiczny?

Czy dla kościołów w Niemczech, w Rosji a także i w Polsce ojczyzna i zwycięstwo własnej armii często nie były ważniejsze niż przykazanie Boże: „Nie zabijaj?”

Jeszcze jedna rzecz ciąży mi na sercu. Znam księdza Artura Przybyła od dziesiątek lat.

Obaj od dziesięcioleci jesteśmy kapłanami. Ale ja nie mogę od niego przyjąć komunii, a on nie może ode mnie. Jezus Chrystus zaprosił do komunii z sobą zarówno Piotra, który się go wyparł, jak i zdraycę Judasza. Dlaczego więc kościół rości sobie prawo do odmawiania sobie wzajemnie komunii? Ten skandal pozbawia nas w świecie wiarygodności.

Zaglądam do Biblii i czytam o cudach Jezusa.

Nigdy nie użył cudów, aby zademonstrować władzę Boga, aby zastraszyć ludzi.

Nigdy cuda nie były nagrodą za szczególnie gorliwą wiarę, lub za wiarę, która była większa czy lepsza od wiary innych. Jezus zawsze kierował się miłosierdziem i współczuciem. Wiarę w cuda i żądę cudów we współczesnych mu czasach krytykował w ostrych słowach(Jo. 4, 48). Powinno nam to dać do myśle-

Prozess in diese Richtung ist unübersehbar.

Es ist zu billig, wenn wir die Ursachen bei den Menschen suchen, die die Kirchen verlassen haben.

Ich frage: Hat die Kirche sich nicht zu oft mit Problemen beschäftigt, die nicht die Probleme der Menschen waren? Hat die Kirche nicht zu oft mit einer Sprache gesprochen, die vielen eine Sprache von vorgestern ist? War für die Kirchen in Deutschland, in Russland und auch in Polen das Vaterland, der Sieg der eigenen Armee nicht oft wichtiger als das göttliche Gebot: „Du sollst nicht töten!“?

Noch etwas macht mir das Herz schwer. Ich kenne ks. Artur Przybył seit Jahrzehnten. Wir sind seit Jahrzehnten beide Pfarrer. Aber ich darf von ihm nicht das Abendmahl empfangen, er darf es nicht von mir empfangen. Jesus Christus hat in das Abendmahl den Leugner Petrus genauso einbezogen wie den Verräter Judas. Woher also nehmen die Kirchen das Recht, sich gegenseitig vom Abendmahl auszuschließen? Dieser Skandal macht uns in der Welt unglaubwürdig.

Ich schaue in die Bibel und lese über die Wunder Jesu. Nie hat er Wunder gewirkt, um die Macht Gottes zu demonstrieren, um die Menschen einzuschüchtern. Nie waren Wunder Belohnung für einen besonders eifrigen Glauben, oder für einen Glauben, der größer oder besser war als der Glauben von anderen. Jesus hat immer aus Barmherzigkeit und Mitleid gehandelt. Jesus hat die Wundergläubigkeit und Wundersucht seiner Zeit mit harten Worten kritisiert (Jo 4,48). Das sollte uns sehr zu denken geben.

Das berühmte Wunder der Speisung der 5.000 beginnt mit

nia.

Słynny cud nakarmienia 5 000 osób rozpoczyna się od słów Jezusa do jego uczniów: „Dajcie im jeść!“ Dla mnie oznacza to, że nie powinniśmy czekać na cud, lecz winniśmy się starać ze wszystkich sił czynić dobro, wzmacniać nadzieję, czynić pokój, żyć w zgodzie tak długo, aż Bóg wynagrodzi nasze starania cudem.

Kiedy skierujemy nasze oczy na cud uzdrowienia, przeoczymy ludzi, którym nie dane będzie przeżyć cudu. Kiedy kierujemy nasz wzrok ku przeszłości, nie zauważamy, że dziś jesteśmy świadkami o wiele większych cudów.

Kiedy spoglądam na historię naszych obu narodów, to widzę obecnie prawdziwy cud w dążeniu do pojednania. Urojenie, że jeden naród ma prawo wynosić się ponad inne i zgładzić je, pozostawiło głębokie rany w życiu i duszach ludzi i narodów.

Przed wszystkim chrześcijanie w całej Europie cierpliwie pracowali nad tym, aby pojednanie europejskie stało się możliwe. Również mieszkańcy Gostynia przyczynili się do tego w niezwykłym stopniu. Długo trwało, zanim Niemcy, zanim Drezno to dostrzegło. Krzyż Zasługi Republiki Federalnej Niemiec, Medal Honorowy Miasta Drezna dla Mariana Sobkowiaka to odznaczenia, które pośrednio dotyczą wszystkich mieszkańców Gostynia, którzy w niezwykły sposób udokumentowali swoją wolę pojednania z Niemcami.

Dziś czekają na nas inne cuda.

Bóg czeka na to, żeby nasze wysiłki uwolnienia ludzkości od

den Worten Jesu an seine Jünger: „Gebt ihr ihnen zu essen!“ Das heißt für mich: Wir sollen nicht auf Wunder warten, sondern wir sollen uns nach Kräften mühen, Gutes zu tun, Hoffnung zu stärken, Frieden zu schaffen, Versöhnung zu leben, so lange bis Gott unsere Mühen mit einem Wunder krönt. Wenn wir unseren Blick auf Heilungswunder fixieren, übersehen wir schnell die Menschen, die kein Wunder erleben dürfen. Wenn wir unseren Blick auf die Vergangenheit fixieren, übersehen wir schnell, dass wir heute Zeugen viel größerer Wunder sind.

Wenn ich auf die Geschichte unserer beiden Völker schaue, dann ist ein wahres Wunder geschehen. Der Wahn, dass ein Volk das Recht hat, sich über andere Völker zu erheben und diese zu vernichten, hat tiefe Wunden in das Leben und in die Seelen von Menschen und Völkern gerissen.

Vor allem Christen in ganz Europa haben geduldig dafür gewirkt, dass Versöhnung in Europa möglich wurde.

Auch die Menschen in Gostyn haben Enormes dazu beigetragen. Es hat lange gedauert, bis Deutschland, bis Dresden das wahr genommen hat. Das Bundesverdienstkreuz der Bundesrepublik Deutschland, die Ehrenmedaille der Stadt Dresden für Marian Sobkowiak sind Auszeichnungen, die stellvertretend allen Einwohnern von Gostyn gelten, die in beeindruckender Weise ihren Versöhnungswillen mit Deutschland dokumentiert haben.

Heute warten andere Wunder auf uns.

Gott wartet darauf, dass er unsere Mühen, die Menschheit von Hunger, Hass und Gewalt, von Größenwahn und Ausbeutung zu befreien, in ein neues, großes Wunder verwandeln kann.

głodu, nienawiści i przemocy, manii wielkości i wykorzystywania przekształcić w nowy, wielki cud.

Byłby to cud na miarę świata chrześcijańskiego. Warunki ku temu możemy stworzyć tylko wspólnymi siłami. Jesteśmy dłońmi i pomocnikami Boga w tworzeniu cudów przyszłości.

Niech wierny Bóg nam w tym dopomoże.

Amen.

Das wäre ein Wunder, das der Christenheit gut ansteht. Die Voraussetzungen dafür können wir nur gemeinsam schaffen. Wir sind die Hände und die Helfer Gottes bei den Wundern der Zukunft. Dazu helfe uns der treue Gott.

Amen.

Język sąsiada

*albo: O szczęściu spotkania się
Pastor Justus Werdin*

Język obcy jest tak trudny,
jednak kto jest wiedzy żądny,
tego nawet gramatyka
nie zniechęci do języka.

By wyrazić swoje myśli
w sposób jasny dla rozmówcy,
innej składni trzeba użyć,
innym szykiem się posłużyć.

Choć tak różne te języki,
łączą brzegi jednej rzeki
słowem, jak przyjaźni mostem.

Obcy stanie Ci się bliski,
gdy zrozumiesz jego myśli
i zachwyci Cię, to proste.

tłum.: Mirosława Komin

Die Sprache des Nachbarn

*oder: Vom Glück der Begegnung
Pfr. Justus Werdin*

Ach, die Sprache sei so schwierig
zu versteh' n! Doch ganz begierig
jene sind, die sich nicht schonen
mit grammatischen Lektionen.

Ja, so anders sind die Sätze,
Worte finden andre Plätze,
um zu formen die Gedanken
zum Verstehen ohne Schranken.

Beide Sprachen Ufern gleichen
selben Flusses und erreichen
besser noch als alle Brücken

wie ein Spiegelbild mich selbst.
Wen Du für den Andern hältst
strömt Dir zu in Dein Entzücken.

Modlitwa

pani pastor Elli Wolf

O Nieskończony,
Ciszo, z której płyną moje słowa,
Znaku zapytania, który skłania mnie do pytań,
O Miłości, na której wspiera się moja miłość,
Niepokoju, w którym odzyskuję spokój,
Tajemnico, w której głębi doznaję uzdrowienia
i odnajduję siebie:

Przybywam do Ciebie
ze wszystkim, co mnie porusza
i szukam Twojej bliskości.

Zwróć się w mą stronę
podaruj mi bezpieczne ziemie swej łaski,
abym radosny, spokojny i pełen nadziei
dostał Twą sprawiedliwość.

Ciebie proszę,
źródło życia,
które stałeś się człowiekiem w Jezusie Chrystusie,
bliskim mi w Duchu Świętym.

Amen

Gebet

Pfrn. Elli Wolf

Du Ewiger,
Du Stille, aus der meine Worte stammen,
Du Frage, die meine Fragen weckt,
Du Liebe, auf die meine Liebe verweist,
Du Unruhe, in der allein ich zur Ruhe komme,
Du Geheimnis, in dessen Tiefen ich geheilt werde
und zu mir finde:

Ich komme zu Dir
mit all dem, was mich bewegt
und suche Deine Nähe.

Wende dich mir zu und
schenke mir den sicheren Boden deiner Gnade,
so dass ich froh, gelassen und hoffnungsvoll
Deine Gerechtigkeit lebendig werden lasse.

Dich bitte ich,
du Quelle des Lebens,
in Jesus Christus Mensch geworden,
im Heiligen Geist mir nah.

Amen.

